

Södertälje 96 04 18

INR UTRIKESDEP.		
D.No 109/011		
1996-05-04 02		
AVD. P	GR 2	MAI EW

Ambassadrådet Lage Olsson
Utrikesdepartementet

Box 161 21
103 23 Stockholm

Med hänvisning till artikel av Ingmar Lindmarker i Svenska Dagbladet den 16.4. angående general Kupatnov, översänder jag några sidor ur boken "Raoul Wallenberg" av Harvey Rosenfeld, publicerats i USA, Holmes & Meier Publishers, Inc. 160 Broadway, New York, 1995.

Med vänlig hälsning

Åke Öjner a.a. / to

Bil.

Ex jante bil. till:

Kab. sek.
von Dardel
Carl Persson
Magnusson, Pol 1:1
Olson, UPH / ESEK
Foyer, Pol 1:1
Wallenberg-Föreningen
Amb. Moskva

exp. 96-05-03

Lo

barracks. For Trepper, Butyrka was much more tolerable than either Lubyanka or Lefortovo. As he writes in *The Great Game*: "The prison in Butyrka . . . left me with the least unpleasant memory, with its huge, light, well-ventilated rooms" (370).

Shifrin describes Butyrka as one of the largest prisons in Moscow, a complex of some twenty-five large buildings. Although spacious, seventy to one hundred inmates are often in a single cell. One building is reserved for political prisoners, with an adjacent edifice for those sentenced to death. Despite Trepper's cheerful recollection, notorious Pugachev Tower provides the setting for nightly executions by firing squad (42).

On August 22, 1979, Sweden's Prime Minister Ola Ullsten made a strong representation in a letter to Soviet Premier Alexei Kosygin, asking that a member of the Swedish embassy in Moscow be permitted to be present at a talk with Kaplan. The Swedish official also raised the issue again in the spring of 1980 when he paid an official visit to Foreign Minister Gromyko. These approaches have proven unproductive. According to official sources, Gromyko replied "coldly and was unmoved" and reaffirmed the Soviet reply already given to Sweden on January 24, 1979: "There is and cannot be anything new in the case of Raoul Wallenberg."

The *National Review* reported on August 17, 1979, that Jan Kaplan had been sent to a camp in Komi in the northern Urals, six hundred miles from Moscow. His daughter in Israel was threatened and admonished to stop talking about her father's discovery.

While Jan Kaplan may have been silenced, a Russian officer made an inadvertent disclosure on May 1, 1978, which was reported by a recent Soviet émigré to Israel in November, 1979. While still a Russian citizen, he attended a May Day celebration at the home of a friend whose father is a high official in the KGB. After a few drinks, his defenses down, the young Russian—who desires anonymity—remarked, "Wouldn't it be good to get out of this place [Russia]." The KGB official, also somewhat intoxicated, quickly retorted: "Just don't be in such a hurry; I have under me a Swede who has been trying to get out of here for over thirty years and he is still in jail." Only after the Russian had immigrated to Israel did he realize the momentous implications of the KGB official's remark. He informed Thorsten Orn, the Swedish ambassador to Israel, and publicly announced the dramatic, heartening news. The KGB official has since been ousted from his position, according to Swedish diplomatic sources.

Not all information, not all new leads are made public, however. Some of the prisoners reported to have been in a cell adjoining Raoul Wallenberg or to have known others who were his cellmates remain silent. "Some of these prisoners are still alive and free today," Dr. von Dardel said. "We hope to contact them. There is one Russian general, Kupriyanov, but I'd rather not say any more . . ."

Unfortunately, General Gennadi N. Kupriyanov did not remain silent.

Kupriyanov had been arrested in 1949 in connection with an alleged plot known as the Leningrad Affair. He was sentenced to the Gulag, where he served until his pardon in 1956. On January 1, 1979, an article appeared in *The New Russian Word*, the American Russian immigrant paper, detailing a story of the general and his copriisoner Wallenberg.

The general said that he had been with Wallenberg in 1953, 1955, and 1956. In 1953 they had been together for three weeks during a transport between the prisons of Verchneursk and Alexandrovski Central. Two years later the two met again during a transport from Verchneursk to Vladimir lasting several weeks. In Vladimir the general was kept in Corpus 3, while Wallenberg was imprisoned in Corpus 2. Their final meeting, in 1956, took place at a dentist's office, where guards prevented their communicating with one another.

A month after the *New Russian Word* article appeared, the general was ordered to KGB headquarters and interrogated. He was reminded that he had promised, upon release from prison, never to mention the name of Wallenberg. At that meeting the general first learned that Wallenberg had never returned to Sweden. As later recorded in his notes, brought to light in 1981 by a Western acquaintance known as "I.L.," Kupriyanov "knew that he [Wallenberg] was sentenced to 25 years in 1945 or 1946 and should have been released in 1970 or 1971."

Problems intensified for Kupriyanov. In May, 1979, an article discussing his meetings with Wallenberg appeared in the Swedish newspaper *Svenska Dagbladet*. The general was immediately ordered to report to the KGB, who accused him of collaborating with Western journalists. "You who have been rehabilitated," the interrogator cried out, "must help refute the American-Israeli provocations." The general responded quickly: "We have already acknowledged the crimes of Beria. Why cannot we, then, also acknowledge the crime against Wallenberg?" Infuriated, the KGB colonel shouted, "We are not here to discuss the possible crimes of Beria but the crimes of the American and Israeli intelligence agencies against the Soviet Union." The general was directed to formulate a denial of the article in the Swedish paper, but at a second session with the KGB, he refused to disclaim that he had met Wallenberg. A third and final questioning with the KGB followed several days later. The general would not give in.

According to "I.L.," the general became sick after the third meeting and was taken to the hospital. Five days later Mrs. Kupriyanov received a call from the hospital requesting that she visit her husband. When she arrived, he was already dead and in the morgue. She was not even allowed to identify him. The cause of death was given as "infarctus of the heart." While Mrs. Kupriyanov was at the hospital, the KGB searched her apartment and removed all papers and documents.

While the disheartening Kupriyanov episode offers no new, conclusive

imprisonment during the fifties in Vladimir and also underlines the Soviet's determination to suppress discussion and airing of the Wallenberg case.

Silence has become essential in the Wallenberg case. To disclose the names of witnesses at too early a stage may result in the spiriting away of people like Jan Kaplan. Toward the end of 1980, the Wallenberg Association in Stockholm announced that in previous months unidentified prisoners leaving the Mordvinia prison complex in the western autonomous republic of Moldavia had reported seeing Wallenberg. He was in relatively good health, in a special prison for those inmates who have been declared officially missing or dead.

All past criticism of the Swedish Foreign Ministry notwithstanding, the government has spoken of its commitment to be closely involved in the search for Raoul Wallenberg. Perhaps this resulted from public access to the Swedish White Papers on Raoul Wallenberg and their current careful examination by scholars. In May, 1980, the writer interviewed an official in the Foreign Ministry who wished to remain anonymous. He said,

There was not much official activity from 1965 through 1978. In 1978 interest dramatically increased with the worldwide campaign for human rights. And late in 1978 Kalinski appeared with his important testimony. Uri Belov, a secondhand witness, came to our attention in 1979.* Many people contact the Foreign Ministry with new information, and we try to follow all these leads. At the moment we are looking into information from witnesses in Southern Europe and in Israel. Of course, one can not be sure, but he [Wallenberg] still might be alive. When we have solid information from new witnesses, we will bring the matter up again with the Russians. The history of the Wallenberg case has shown that such things do happen, that surprising developments can take place.

Another surprising development in 1979 was the Swedish proposal of a prisoner exchange with the Soviets—a sharp departure from previous Swedish policy. Stig Bergling, a former Swedish Defense Ministry employee, was convicted as a KGB agent and sentenced to life imprisonment in November, 1979. The Bergling affair was the biggest Swedish spy scandal in recent times. Bergling was offered to the Soviets for Wallenberg, but the Russians were not interested.

While everyone waits for the next startling development in the Wallenberg case, the name of Raoul Wallenberg must remain before the public so that work will continue to secure his liberty—or to receive a true, final determination of his status.

*On December 5, 1979, Belov was questioned by the Swedish embassy in Vienna after being released from Soviet prisons, where he had been held for fifteen years. He was ill and was released from the camp hospital in Baraschevko. There he met an American, Cecil August Stowner, who had been in the camp hospital in Baraschevko. Wallenberg in 1961 in Butyrka Prison for a few

arrest of Wallenberg. Popovsky feels that the action undoubtedly involved SMERSH, the acronym for Soviet counterintelligence.

One can say with certainty that Raoul Wallenberg was alive well beyond the date of his supposed death in 1947 as specified in the Gromyko memorandum. The Svartz testimony appears to be solid, thereby establishing his presence in the Gulag in 1961. The Svartz testimony is preceded by very credible reports by General Kupriyanov, which places Wallenberg alive at the end of the fifties. After the Svartz episode, there is the Wrangel Island testimony. As Moshinsky has testified that Wallenberg was in the Arctic camp as late as 1962, one must be concerned whether the Westerner Wallenberg could survive the rigors of such a setting. The sixties, seventies, and the early eighties have produced witnesses, none impeccable individually but, nevertheless, impressive in their total number. But, again, one has to confront the question, for which the answers are not satisfying. Can a Westerner, or anyone, survive thirty-seven years of servitude in the Gulag? Can Raoul Wallenberg still be alive in 1982? It would be extraordinary and nearly impossible for the answer to be in the affirmative. However, Raoul Wallenberg is an extraordinary individual whose deeds were seemingly impossible.

"People often tell me that I am indulging in wishful thinking to imagine my brother is alive," Nina Lagergren said. "They are totally wrong. It is wishful thinking to imagine that he is dead, to feel that he has been spared these years of being alive. That is wishful thinking."

It is for precisely this reason that the search for Raoul Wallenberg must go on until there is incontestable evidence . . . that he lives or that he has died.

SVERIGES AMBASSAD
WASHINGTON

Handläggare: Bertil Jobeus

fax S. Björck
kypta Hans Magnusson
fax Peter Ångström

TELEFAX sid 1 (11)

fax sid 1+2 t. Jan Eliasson 950504/16
fax sid 3-11 t. " " " "

Datum	Der	Donnerbet
1996-05-03	221 ✓	

a4
M

INK. UTRIKES DEF.		
D. No		
96-05-063		
P	a	En

Utrikesdepartementet

MYCKET BRÅDSKANDE

Re presskonferens i Washington fredag den 3 maj med US News and World Report om tidningens förhandsannonserade reportage om Raoul Wallenbergs öde.

Tidigare kontakter med Hans Magnusson, pol och Staffan Björck, pressbyrån åberopas.

- ✓ För Hans Magnusson, pol 1:1, Lage
- ✓ Olson, krigsmaterielinspektionen och Staffan
- ✓ Björck, pressbyrån.

Bilaga (sex sidor) av förhandsartikel ur nästa veckas nummer av US News and World Report, nyhetsmeddelande (en sida) om presskonferensen och biografier (två sidor) på medarbetarna (Victoria Pope och Chales Fenyvesi), som skrivit artikeln om Raoul Wallenberg.

"The angel was a spy. New evidence: Sweden's Raoul Wallenberg was a U.S. espionage asset".

Så rubricerar ansedda veckotidningen US News and World Report den omfattande artikel, som tidningen publicerar i nästa veckas nummer (tidningen kommer att finnas ute till försäljning måndag 6 maj). Vid en på Willard hotell i Washington relativt välbesökt presskonferens i dag, fredag den 3 maj (ABC-TV, Reuters, ungerska media, svenska TV-Aktuellt och Dagens Nyheter var bland de tiotalet närvarande nyhetsföretagen) presenterade de två medarbetarna på tidningen, senior editor Charles Fenyvesi och deputy foreign editor Victoria Pope, det journalistiska

TELEFAX Dnr 64/sid 2 (//)

material de arbetat med i sex månader.

Tidningen har, som framgår av deras nyhetsmeddelande, preciserat de s.k. key findings. Vid presskonferensen upprepades dessa men utan att egentligen tillföra någon ny information.

Det som Victoria Pope i samtal med oss finner mest intressant är att det nu genom frisläppande av bl.a. CIA-dokument klart sägs att Wallenberg enligt tidningens mening bidragit med information till både OSS (Office of Strategic Service) och till the U.S. War Refugee Board (WRB). I utländsk, främst europeisk, press har tidigare enligt Victoria Pope figurerat uppgifter om Raoul Wallenbergs uppdragsgivare utöver svenska UD men att det nu är första gången som det bevisas med hjälp av frisläppta dokument och intervjuer med personer med insyn i OSS och WRBs arbete den aktuella perioden att Raoul Wallenberg också lämnade dessa amerikanska organisationer efterfrågad information och att Wallenbergs ansågs vara en stor tillgång för dem.

I det sexsidiga materialet, som bifogas, förekommer såvitt vi kan se ingenting om svenska regeringens åtgärder i samband med efterforskningar i fallet Wallenberg. Charles Fenyvesi sade som svar på pressfråga att han tyckte att svenska regeringen i inledningskedat skulle ha agerat mycket bestämdare och att detsamma gällde USA-administrationen. Både Fenyvesi och Victoria Pope talade om de bägge regeringarnas "indifference".

De bägge reportrarna redogjorde för de intervjuer med s.k. nya vittnen, bl.a. städerskan Varvara Larina, som hade arbetat på Vladimirfängelset sedan 1945 och vidare ett polskt vittne, Boguslaw Baj, som satt i sibiriskt fångläger i Bratsk. Enligt de bägge reportrarna var dessa intervjuade vittnen mycket trovärdiga.

I artikeln omnämns ambassadör Per Angers kontakter med förbundskansler Helmut Kohl och dennes samtal med Michail Gorbatsjov 1989, då följande enligt tidningen sades: Låt den gamle mannen gå!

På pressfråga om Raoul Wallenberg fortfarande är i livet svarade de bägge reportrarna att så länge ryssarna inte visat upp vare sig "gravesite" eller "deathcertificate" måste vi utgå ifrån att "Wallenberg är i livet".

På fråga om hur Wallenbergs påstådda "dual-mission" i Budapest skötts och vilka hans arbetsuppgifter till OSS och WRB varit kunde reportrarna inte ge några detaljer eller bedömningar.

De var dock övertygade att ytterligare dokument finns att tillgå både i Washington, Stockholm och London, som kan kasta nytt ljus över försvinnandet.

LILJEGREN

221-3(11)

The angel was a spy

New evidence: Sweden's Raoul Wallenberg was a U.S. espionage asset

THOMAS WINE-REUTERS

For five decades, mystery has blanketed key parts of the remarkable story of Raoul Wallenberg, the Swedish diplomat who saved at least 20,000 Hungarian Jews from the Nazis. U.S. intelligence kept mum lest it confirm the Soviet charge that he had been an American spy. The silence was purposeful: There were strong hopes that he was alive in the gulag but stronger fears that any hint of his ties to U.S. intelligence would stoke Soviet anger.

But a six-month investigation—involving examination of thousands of recently declassified files, some of which the Central Intelligence Agency just released to *U.S. News* under the Freedom of Information Act, and scores of interviews with American, Russian and European sources—shows conclusively that Wallenberg was a valued U.S. intelligence asset. His appointment was approved by President Franklin Roosevelt, and his mission was not only to save Jews but to provide U.S. spymasters with access to anti-Nazi resistance forces trying to break up Budapest's alliance with Berlin. For the Office of Strategic Services—precursor to the CIA—Wallenberg was probably the only reliable man in wartime Budapest.

Confirmation. One of the newly released CIA documents is a 1990 memo in which William Henhoeffter, curator of the CIA's Historical Intelligence Collection, declares that revelations of Wallenberg's intelligence connections "are essentially correct." CIA historian Kevin Ruffner agrees: "On the basis of the files cited in your article, it is a reasonable conclusion that Raoul Wallenberg was of benefit to American intelligence." Donald Jameson, a former senior CIA official, calls this statement "a virtual admission that Wallenberg was used by us. It is a minimum statement the CIA can make and still be plausible."

Aware of Wallenberg's ties to U.S. intelligence, the Soviets spirited him

■ American operations helped get Wallenberg his job as second secretary at the Swedish legation in Budapest. He saved anywhere from 20,000 to 100,000 Hungarian Jews during World War II.

out of Budapest in January 1945. Russians today say he was either shot or poisoned in 1947. However, *U.S. News* has tracked down several new credible eyewitnesses who say they saw Wallenberg after the "official" 1947 death date. One of his close colleagues, retired Swedish Ambassador Per Anger,

is convinced that he was alive as late as 1989 and may be alive today.

THE APPROACH

The Wallenberg saga, as told by biographer Kati Marton, began with a casual elevator chat between two strangers working in the same downtown Stock-

ADVANCE PROOF

SPECIAL REPORT

holm building: Kalman Lauer, owner of an export-import firm, and Iver Olsen, an OSS operative whose overt job at the U.S. Embassy was finances. Once Olsen found out that Lauer was a Hungarian Jew, he asked for help in finding a Swede "with good nerves" to go to Budapest to save Jews. Lauer suggested his employee, Raoul Wallenberg.

The job interview took place soon after, on a warm night in June 1944 at the resort of Saltjobaden. Wallenberg was on furlough from Sweden's National Guard—arranged by Olsen. By the end of the meal, Olsen knew he had his man: strong willed, eager to make his mark in the world, an anti-Nazi with American ties thanks to his architecture degree from the University of Michigan. It did not matter that he came from a family, dubbed Sweden's Rockefellers, whose companies supplied Germany's war machine with materials such as steel and ball bearings.

The files record that one OSS official expressed worry that his "personal history" would render Wallenberg a "doubtful"

ally. But Olsen prevailed. At Washington's behest, Sweden assigned Wallenberg to its Budapest legation. Supposedly neutral in the war, the Swedes agreed to the unusual arrangement to relieve U.S. pressure to stop trading with Germany. Influential Hungarians were also apparently involved in Wallenberg's placement. One 1954 memo from a CIA informant (the name inked out by declassifiers) notes that a Hungarian in Stockholm, Kalman Geiger, "assisted informant in inserting Raoul [sic] Wallenberg into Hungary during WW II as an agent of OSS."

The 31-year-old Wallenberg was so eager to get started that he "left in a hell of a hurry with no instructions and no funds," Olsen cabled Washington. At the Hungarian border, he saw boxcars crowded with Jews bound for what the Germans called "labor camps." The U.S. government had known of the death camps since 1942, and Allied intelligence knew that the liquidation of Hungarian Jewry, Europe's last large Jewish community, had begun two months earlier, with freight trains carrying 12,000 peo-

ple a day to Auschwitz. To the manner born (upper right, Wallenberg became attached to America while a student at the University of Michigan (top left, bottom right). He received a B.A. in architecture.

matic tools to save Jews. He issued "certificates of protection" with the emblem of the Swedish crown. He moved his charges into buildings he bought or rented and flew the Swedish flag over them for protection. In October, he joined other neutral diplomats such as Switzerland's to persuade the new, rabidly Nazi Hungarian regime to set up an "international ghetto" for 33,000 Jews, 7,000 of them with papers known as "Wallenberg passports." Jokingly, people called him the city's No. 1 landlord.

At first, he worried that if he granted too many protective papers, they would become meaningless. But he soon began issuing them with abandon as Hungarian Nazis combed the city where more than 300,000 Jews lived, many with false identity papers or hidden by gentiles.

ADVANCE PROOF

He granted far more passes than the Hungarian government had agreed to. He ignored their protests about forgeries. Matching the Nazis' energy in killing Jews, Wallenberg would go daily to the ghetto and to collection points such as brickyards and train stations. "When he dealt with the Nazis, Raoul was another person," says Anger. "That soft-spoken man became aggressive, brutal." He bullied Nazi officers, claiming he had a list of Swedish-protected Jews who had to be released to his custody. He'd shout out common Jewish names and quick-witted Jews in the crowd would figure out his ruse and line up behind him to be led to safety.

BROADER MISSION

Hungarian and German officials warned Wallenberg to stop. On orders from Lt. Col. Adolf Eichmann, the SS arranged an "accident" that totaled his Studebaker. Wallenberg was not in it. During a dinner with the Swede, Eichmann vowed to try again. Wallenberg just smiled and became more emboldened. According to one report, Wallenberg even "rounded up weapons for the small band of

221-5 (11)

SPECIAL REPORT

Jewish resistance fighters in Budapest."

While browbeating some Nazis, Wallenberg bribed others, using funds from the U.S. War Refugee Board (WRB), which the newly declassified files show had an intimate connection with U.S. spy operations. According to a senior CIA official, the choice of Wallenberg combined OSS Chief William Donovan's two articles of faith about intelligence: Businessmen make the best operatives, and refugees are the best sources of informa-

Hungarian documentation shows that Wallenberg used flattery as well as intimidation to get German and Hungarian officials to protect the ghettos and release Jews picked up by Nazi thugs. In the last days of the city's siege, he had a Hungarian Nazi assigned to police headquarters tell an SS general to call off a massacre of 70,000 Jews in the central ghetto. He sought out many influential Hungarians, including members of the resistance, who were not involved in

Wallenberg met with key Hungarian officials, resistance leaders and German officials. He also issued 20,000 special passports (lower right) placing Jews under Swedish protection.

Nov. 7, 1944. The communication indicated that Wallenberg was working with Hungarian resistance leaders right before a planned uprising against the Hungarian Nazi regime. The leader of a second resistance group, Geza Soos, was trying to broker a separate peace with Allied officials. The spy cable notes that Soos, who slept in a different bedroom almost every night, "may be contacted only" via the Swedish legation and that Wallenberg "will know if he is not in Budapest." Soos sent messages to Stockholm, which shared them with Olsen, who apparently forwarded them to Washington. A traitor betrayed the group planning the uprising,

and Soos's effort also fell apart once the Germans arrested Hungary's head of state, Miklos Horthy.

Over the years, U.S. officials have maintained that Wallenberg worked for the WRB, not the OSS—and thus was not a spy. Nevertheless, the name Wallenberg appears on the roster of those who "worked for OSS in one capacity or another," as one archivist explains. It is a two-volume computer printout of some 2,000 names, kept in the National Archives. Another archivist cautions that being listed

"does not absolutely mean that the person worked for the OSS," though "the great majority" were OSS officers, agents and assets. "The printout is the closest thing we have to an OSS roster."

Asserts one former OSS officer: "Wallenberg was not on the OSS payroll." He spent WRB money but did not take a U.S. salary, "thus technically, he was not an OSS agent." But OSS clearly was instrumental in placing him where he was and received assistance from him in a variety of intelligence areas in his quest to both save Jews and fight Nazis. Whether he was an espionage "agent" by today's definition—contractually engaged and remunerated—mattered little at the time. "OSS people and others who fought that war on the intelligence front would have laughed at our efforts now to distinguish between an agent whom got paid and someone who helped us out, inspired by his beliefs," says ex-CIA official Jameson. After reviewing them de-

ADVANCE PROOF

tion. OSS cabled its Stockholm station that Hungary would be the first of many joint ventures by the two agencies.

Olsen himself worked for both the OSS and the WRB. "Olsen went to Stockholm to crunch numbers for OSS," says Meredith Hindley, an American University graduate student specializing in the WRB and the OSS. "In charge of currency operations, he realized that buying currency from refugees helped him pick up intelligence. He accepted the WRB job and made good use of it for OSS."

Beyond his efforts to save Jews, Wallenberg seems to have had a broader OSS mandate to collect field intelligence. Thomas Veres, the photographer he hired, recalled in an interview with U.S. News that during Budapest's siege, with shells flying from all directions, Wallenberg drove to Castle Hill to observe Russian gun positions on nearby hills, and asked Veres to take pictures of them.

saving Jews. His objective seemed to reflect OSS Chief Donovan's directive that spies seek out locals unsympathetic to Nazis. The goal: to immobilize 15 German divisions in the Balkans.

Key resource. The need for OSS officers to penetrate Hungary is a recurrent theme in just-disclosed OSS files; one expert called it one of the war's toughest intelligence problems. OSS official history notes the failure of three missions. "OSS did not have an active penetration team in Hungary at war's end," recalls James McCargar, an intelligence specialist at the U.S. Embassy in Budapest in 1946. Under such circumstances, Wallenberg was a key resource for the OSS. He could exchange coded messages via Stockholm, use the diplomatic pouch—sent as often as every second day—and work with resistance leaders.

One message was from the SI—for Secret Intelligence—section of the OSS in Bari, Italy, to its headquarters on

0221-6(11)

ADVANCE PROOF

classified files, Jameson says he has no doubt that the Swede was "an important American intelligence asset, rare in that part of the world at that time."

THE CAPTURE

"The Soviets doubtless knew Olson's OSS affiliation," says McCargar, a Russia specialist. "They must have known of his meetings with Wallenberg." That made Wallenberg a marked man.

As the Red Army marched into Budapest, Wallenberg insisted that he be taken to headquarters. After spending the night there, he went to collect papers to take to a meeting with the Soviet high command. The following day he drove to the international ghetto, escorted by three Soviet soldiers on a motorcycle equipped with a sidcar. He saw a few of his protégés, still wearing yellow stars, venturing outside. He ran into Laszlo Peto—a childhood friend from a Swiss summer camp—and told him he planned to go to Debrecen, the regional Soviet headquarters, to ask for food and medicine for the ghetto, and would return in a week.

"He was supremely confident," remembers Peto, reached at his home in Brazil. "He quipped about not being sure if he was the Russians' guest or prisoner. But that was a joke. He could have escaped easily." Nothing is known about what happened in Debrecen—or if he ever got there. By late January, he was

in Moscow's Lubyanka prison.

Testimony by Nazi prisoners offers what little certainty exists in the next chapter of the Wallenberg saga. Wallenberg's cellmate Gustav Richter told Swedish officials the Swede had traveled for five days by train from Hungary to Moscow, writing notes the Soviets later confiscated and may have used for the espionage case against him. The seizure of the papers upset Wallenberg. In a 1993 interview with University of Chicago Prof. Marvin Makiene, Richter said that Wallenberg told him the notes were for a novel about espionage. Why would he act so recklessly, creating evidence against himself? Makiene, a consultant to the official Swedish-Russian commission focusing on Wallenberg, believes the purpose was to record information, perhaps by using code in the text.

SOLAS WITNESSES

After July 1947—the date the Russians claim he died—the official documentary trail goes cold. Eyewitness and secondhand reports, however, have placed Wallenberg in the Soviet Union decades after that date. The location repeatedly cited: Vladimir prison, 120 miles northeast of Moscow.

From German POWs jailed there

in Confronting Hungarian guardsmen at the Jamet-vorot train station, Wallenberg (circle) killed, bribed and cajoled them to accept Swedish protection for Jews otherwise bound for Nazi death camps.

and repatriated in the early 1950s came word of prisoner Wallenberg. Neither prison records nor personnel files confirm his presence. Recently, however, *U.S. News* tracked down a

new and highly credible witness who has identified one prisoner as Wallenberg. She is a cleaning woman named Varvara Larina, who has worked at the prison since 1945.

The now 72-year-old woman was shown photographs of five men the same age as Wallenberg at the time of his internment, and when asked to point out anyone she recalled, she placed her finger firmly on the face of the Swede. She remembers him not by name but by cell number—49—where he was held in isolation. He is locked in her memory as a chronic complainer. "He was tall, had dark hair, was growing bald," she said in a two-hour interview with *U.S. News* that was striking for the consistency of her story, though she was unclear about dates. "He was always scolding. Always unhappy." Larina recalls leaving his soup on the cell-door ledge. The prisoner with the brooding eyes would declare the soup too cold and demand to see the guard, or a high prison official.

Kicking up a storm and asking to see supervisors is an effective gambit for prisoners, notes Makiene, himself in

221-7(11)

SPECIAL REPORT

Vladimir from 1961 to 1963. While there, Makinen heard of a Swedish inmate called "Vandenberg." Makinen interviewed Larina two years ago and found her so convincing that he urged Russian officials to contact her. To date, her testimony has not been officially recorded.

Another post-1947 sighting confirmed by *U.S. News* was in the Siberian camp of Bratsk. After his repatriation to Poland, one inmate, Boguslaw Baj, read a newspaper report about Russian declarations of Wallenberg's death in 1947 and recognized the name and face. Baj died recently, but his testimony is preserved in a documentary film by Lechoslaw Czolnowski. Baj recalls befriending a Swede who said his name was Wallenberg and that he had been arrested in Budapest. "We talked pretty often," Baj says. "We even wanted to take him into our Polish brigade, where he would have felt better than among the Russians, who laughed at him because he spoke no Russian." But the camp commander refused.

Baj's friend Jozef Kowalski recalls first meeting Wallenberg at a Polish Wigilia—Christmas Eve service—held clandestinely at the camp. A Polish priest said a prayer, and the assembled sang carols. During a 1950 rail transfer of prisoners, Kowalski says, Wallenberg sat near him, but was taken off the transport before its final destination. Kowalski, Baj and a third Home Army veteran, Jerzy Cichocki, have all separately picked out Wallenberg from an array of photographs.

SOVIET RESPONSE

The Soviets never commented on specific sightings, nor did they ever openly discuss the premise that Wallenberg lived on. Col. Vladimir Vinogradov, chief archivist for the Russian Security Service—the renamed KGB—asserts that the sightings have been analyzed "very thoroughly. If one were to take them seriously, Wallenberg was kept in practically every camp in the Soviet Union. It is absurd."

A joint Russian-Swedish commission on Wallenberg, created in 1991, received some

500 pages of documents, mostly chaff. Such basic records as his interrogation protocols are missing. Crucially, there is no death certificate and no report attesting to his cremation. A prison registry logging deaths, suicides and discipline violations does not mention Wallenberg on the alleged date of his death, though it lists a suicide attempt by a female prisoner. Another official log says no one by the name of

■ Jozef Kowalski (above), a former Polish prisoner in the Soviet Union, and Wacław Larina (below), a prison cleaning woman, place Wallenberg in the gulag after 1947, when the Soviets said he died.

Wallenberg was cremated at that time. Vinogradov told *U.S. News* that the lack of primary source material is probably due to a desperate attempt to destroy documents and scape blame after Stalin ordered the 1951 arrest of Viktor Abakumov, his minister for state security and the official most closely linked to Wallenberg's imprisonment.

Experts familiar with Soviet archives dispute this claim. "All the statements of the security service that they don't possess any information are certainly untrue," asserts Anatoly Prokopski, the former head of Russia's central archives. Noting the Soviet mania for producing documents and sending copies to other institutions, Anger dismisses with a thunderous "Never!" the possibility that the Wallenberg file was destroyed.

After the failed August 1991 coup that precipitated the Soviet Union's end,

President Boris Yeltsin created a special Russian commission to study the Wallenberg case and dispatched its members to secret KGB archives outside Moscow. "Everything was in perfect order," recalls a team member. But the probe was short-lived, and soon even government researchers had to abandon leads. One

commission member says he saw the file on Mikhail Tokstoy-Katunov, the Russian in Budapest suspected of being the Soviet agent who first fingered Wallenberg. That file should explain the arrest, he says, but he never had a chance to read it. Guy van Dardel, Wallenberg's half brother, asked to see the file, but the KGB has told *U.S. News* it no longer exists.

One Swedish diplomat familiar with the case says that out of the hundred some witnesses interviewed by his government, up to 15 remain "believable." Particularly striking is the testimony of the late Nana Svartz, a prominent Swedish psychiatrist, who was given information about Wallenberg—alive but mentally ill—in the 1960s. During a Moscow conference, Alexander Myasnikov, a Soviet cardiologist, told Svartz the Swedish diplomat was in a mental hospital outside Moscow and in poor health. But when Sweden sent the Soviets a query, Myasnikov denied his state-

U.S. News & World Report, May 13, 1996

ADVANCE PROOF

67-812-111-96

221-8(11)

ADVANCE PROOF

ment, contending misunderstanding. Susan Mesina, whose New York-based organization Ark searches for foreign prisoners in the gulag, says the report on Wallenberg's mental breakdown is credible. Foreign Minister Andrei Gromyko had just announced the 1947 death date in a 1957 memo to Sweden, and Wallenberg may have thought his country and family had stopped looking for him. "If Raoni was told he'd been declared dead, he would have been terrified about his future," she says. "Thank God the family stuck by him and demanded proof."

In 1989, on the eve of a visit by Wallenberg's kin, the Soviets surprised them by handing over his personal effects, including passport, money, a daybook and a permit to carry a pistol—but not the notes for his novel or his personal papers. The belongings had suddenly been discovered, the Soviets claimed, when a worker happened upon a plain envelope in a storage room. The chain of events was so unconvincing that von Dardel demanded a probe of his half brother's fate.

Ambassador Anger told *U.S. News* that he urged Chancellor Helmut Kohl to intervene in 1989. Holding an extension phone, Anger listened as Kohl called Mikhail Gorbachev and pleaded "let that old man go." The Russian had no answer, says Anger, who then went to Moscow to appeal

personally to the Soviet leader: "He showed no interest" and "implied that he had no control over the KGB."

Wallenberg's tragedy was that the governments that should have rescued him had reasons not to come clean. Worried about undermining its claim of neutrality, Sweden would not concede that it let U.S. intelligence use one of its diplomats. A senior CIA official recalls "some talk" in the late 1950s and early 1960s that the United States should initiate a swap. But the idea was dropped because of fear that an offer would vindicate Moscow in its charge that he was a U.S. agent. The Soviets scoffed at the U.S. denial.

One declassified document is a 1981 article in a CIA publication in which a CIA officer criticized agency silence in the Wallenberg affair. The author,

whose name is inked out, mentions that in 1979 the State Department accepted "partial responsibility for Wallenberg's fate by admitting in a so-called 'non-paper' presented to the Soviet charge in Washington that the U.S. had provided funds for the program to save Hungarian Jews." But State failed to reveal, the CIA officer noted, that Wallenberg's contact in Stockholm, Olsen, worked for the OSS.

In Gulag survivor Natalia Schickovska claims the musician circled above is Wallenberg in 1953. A computer-aged picture (below) shows how he would look now compared with his wartime image.

In 1990, senior CIA official Henchcoffer warned the director that in the years to come, the CIA would be taken to task because the OSS connection gave the Soviets a pretext for imprisoning Wallenberg. Nevertheless, he con-

cluded, "It should be deeply satisfying to every American intelligence officer that not only American funds but, at least indirectly, American intelligence expertise helped to save some Jews from the Holocaust."

EPILOGUE: TRADING TESTS

Washington may one day declassify files that will reveal whether Wallenberg volunteered for assignments in addition to the rescue mission or whether the OSS pressed him into service on other fronts. Similarly, the Russians may eventually divulge the reasons for keeping him hidden in prison: Did they hope to ransom him to the West? Or was their delay bureaucratic bungling?

Whatever the reasons for both sides' intransigence, they have vanished now, and a deal could be struck to get at the truth: America could acknowledge all that he did on behalf of U.S. intelligence and the Russians could make known his fate. Such a trade-off would not be justice, but it would end the mystery surrounding a rare, soul-soothing Holocaust legend.

BY CHARLES FENTWES AND VICTORIA POPE
IN RUSSIA, POLAND, HUNGARY AND SWEDEN

0221-9(11)

NEWS RELEASE

CONTACT: CELESTE JAMES
202-955-2229
COLLEEN CONNORS
202-955-2565

FOR RELEASE: EMBARGOED
NOON, SATURDAY, APRIL 4, 1996
(SUNDAY MORNING PAPERS)

NEW INFORMATION RELEASED BY U.S. NEWS ON THE LIFE AND DISAPPEARANCE OF RAOUL WALLENBERG

WASHINGTON, D.C. — *U.S. News's* investigation of recently declassified CIA documents and other files plus interviews with independent intelligence sources, has produced the fullest account to date of Raoul Wallenberg's mission in Budapest during World War II. The story appears in the magazine's May 13 issue (on newsstands Monday, May 6).

The key findings include:

* Wallenberg was a valued U.S. intelligence asset for the Office of Strategic Service, the precursor of the CIA. While he worked to save Hungarian Jews from the Nazis, he was also helping the OSS with its access to anti-Nazi resistance leaders in Hungary and maintained a steady flow of information between war-torn Hungary and Washington via Stockholm.

* Two *U.S. News* reporters, Charles Fenyvesi and Victoria Pope, show that despite Russian insistence today that he died in a Soviet prison in 1947, eyewitnesses and secondhand reports have placed Wallenberg in the Soviet Union decades after that date. The location cited: Vladimir prison, 120 miles northeast of Moscow.

* Retired Swedish Ambassador Per Anger told *U.S. News* that he urged Chancellor Helmut Kohl to intervene in 1989. Holding an extension phone, Anger listened as Kohl called Mikhail Gorbachev and pleaded, "Let that old man go." The Russian had no answer, says Anger, who then went to Moscow to appeal personally to the Soviet leader: "He showed no interest and implied that he had no control over the KGB."

The two reporters brought unique credentials to the investigation. The Hungarian-born Fenyvesi was able to comb Hungarian documents while drawing upon his family's personal involvement both with the anti-Nazi resistance and the Wallenberg rescue of Jews. Pope, a former correspondent in Moscow and Warsaw, used her knowledge of the Soviet system to pursue interviews with witnesses in Poland and Russia. She was also able to secure a rare interview with the chief of the KGB archives.

Advance proofs of the article are attached for your review. Editor's note: Publication or broadcast of this material must be attributed to *U.S. News & World Report*.

###

221-10(11)

Senior Editor

Charles Fenyvesi

Charles Fenyvesi is a senior editor at *U.S. News & World Report*. He was born in Debrecen, Hungary, in 1937 and emigrated to the U.S. after the Hungarian revolution of 1956, which he participated in as a college student.

He has been with *U.S. News* since 1985 and a journalist since 1963. Fenyvesi has worked for Foreign News Service (feature writer) 1963-64, Near East Report (associate editor) 1966-1971, National Jewish Monthly (editor) 1971-1980, and was concurrently Washington correspondent for The Jerusalem Post, then Ha'aretz, broadcaster for Kol Yisrael.

He was also a writer for The Washington Post (Sunday Magazine) 1981-1984, Editor of the Washington Jewish Week 1984-1985 and a Garden columnist for The Washington Post since 1982.

He has contributed scores of opinion pieces, political analyses, personality profiles and reports to The New York Times, The Washington Post, The New Republic, The Baltimore Sun, The Los Angeles Times, etc.

He has written three books: *Splendor in Exile* (a series of historical essays on European royalty no longer reigning) published by New Republic Books in 1979; *When the World Was Whole* (a family memoir), published in New York by Viking in 1990 and by Penguin in 1991 in paperback as well as in six other countries; *Trees for Shade and Shelter, for Memory and Magic* (a volume of essays botanical and otherwise), published by St. Martin's Press in 1991 and in paperback by Avon in 1993.

A 1960 graduate of Harvard (B.A.) and a 1962 graduate of Madras University (M.A.), Fenyvesi is married, with three children and lives on a farm in Maryland.

221-11(11)

Deputy Foreign Editor

V ictoria Pope

Victoria Pope is deputy foreign editor at *U.S. News & World Report*. For many years she worked as a foreign correspondent, most recently from 1990 to 1993 in Russia for *U.S. News & World Report*. Before that posting, she worked as a reporter for the Wall Street Journal in Bonn, West Germany and in Warsaw, Poland. She has also written as a freelancer for the International Herald Tribune, The Guardian (London), The Christian Science Monitor, the Boston Globe, Newsweek magazine and the New Republic magazine. Before going overseas, she worked at United Press International (on the foreign desk) and as a reporter for the St. Petersburg (Fla.) Times newspaper.

She was a 1989 recipient of an Alicia Patterson fellowship, which she used to study Eastern Europe in the Era of Gorbachev. She also taught for one year in the journalism department at American University.

A 1973 graduate of Vassar College, Ms. Pope is married with one child.

03-MAJ-1996 10:22

FRAN

AMB LONDON

T UD/KRYPTO

S 001/004

SVERIGES AMBASSAD
LONDON

[REDACTED] SIDNR 1 (4)

1996-05-03 Dnr [REDACTED]

GS/DELGES:

SB
UM
BITR UM
KABS
POLCH
BITR POLCH
SS KARLSSON
CH POL 1
OL 1:1
POL 1:2
PROT

05-03

För protokollchefen, chefen pol 1 samt Olsson,
pol 1:1.Re föreslagen svensk ordensförläning till Sir Sigmund
Sternberg.

Som ni möjligen känner till, pågår sedan våren 1995 en insamling i Storbritannien av medel för uppsättandet nära Marble Arch i London av en staty över Raoul Wallenberg. Ledare för insamlingen är Sir Sigmund Sternberg, en brittisk medborgare som spelar en framstående roll i The International Council of Christians and Jews. Tanken är att insamlingen skall vara avslutad hösten 1996 och att statyn skall stå på plats i oktober i år.

Bilden av insamlingen är inte helt tydlig. Inledningsvis sattes insamlingsmålet till 30.000 pund, men har sedermera ökats till 100.000. Sir Sigmund själv påstår, att man fått in hälften av det senare beloppet.

Sir Sigmund har dragit på sig ryktet att fika efter skilda internationella förläningar. Mig bekant är, att han under de senaste månaderna har fått utmärkelser från Grekland, Österrike och Indien. Jag blev därför inte helt förvånad, när häromdagen närslutna brev från en ledande rabin i London hamnade på mitt skrivbord. Däri föreslås, att Sir Sigmund Sternberg inför sin 75-årsdag i juni ska erhålla en svensk ordensförläning.

Jag har muntligt 3 maj meddelat Rabbi Gryns kontor, att jag vidarebefordrar brevet till Stockholm. Min bedömning är, har jag vidare sagt, att en svensk förläning omöjligt kan utdelas inom den smala tidsmarginal som står till buds. Vad gäller möjligheterna på längre sikt för Sir Sigmund att få en svensk orden kan jag inte uttala mig.

Min uppfattning är, att vi i vilket fall bör avvakta med att ta ställning till någon form av svensk uppmärksamhet gentemot Sir Sigmund tills Wallenbergsstatyn verkligen finns på plats i London. Med tanke på det lätt löjeväckande mönstret, där Sir Sigmund Sternberg via ombud och antydningar söker pressa fram utländska förläningar, är det åtminstone min dagsbedömning att vi även framöver bör avstå från någon förläning till honom.

Jag skulle inte bli helt förvånad om Sir Sigmund via kontakter i Sverige tillser att till departementet inkommer en parallell begäran om ordensförläning, denna gång författad av uppbackare i Stockholm. Generellt sett förefaller mig dock Sir Sigmunds svenska kontakter vara rätt tunna.

Nilsson

Ambassaden London

WEST LONDON SYNAGOGUE OF BRITISH JEWS

MAC 96-05-02 341
11:2 10:00 PP

UPPER BERKELEY STREET

A CONTRIBUTION OF THE OFFICIAL SYNAGOGUES OF GREAT BRITAIN

His Excellency Mr. Lars-Åke Nilsson
Ambassador
Embassy of Sweden
11 Montagu Place
London, W1H 2AL.

30th April 1996

Dear Mr. Nilsson,

Re: Sir Sigmund Sternberg

As you may know, Sir Sigmund will soon be celebrating his 75th birthday and I am writing to you in the hope of enlisting your support to secure for him a suitable honour or recognition from Sweden.

His is certainly a most remarkable life. It began in Hungary, followed by a period as a refugee in England where he finished his education, created home and family with Lady Hazel Sternberg and in addition to a successful and highly ethical business career he has dedicated an important part of his life to the forging of the best possible kind of 'inter'-relations. They embrace interfaith, interracial and certainly international. Sir Sigmund is one of the most outstanding Jews in contemporary British society. As you know, Sir Sigmund has a very special feeling for the case and cause of Raoul Wallenberg and is one of the seminal figures in the creation of an appropriate memorial in London for this remarkable son of Sweden. He also has forged fine relationships via Rotary and the International Council of Christians and Jews with many groups and individuals in Sweden.

He has served - and will continue to serve - the cause of better understanding and more harmonious relationships between our country and yours and, as I am sure you will agree, he is one of the most courteous people on either side of the Channel, a man of shining integrity and together with Lady Sternberg, they are outstanding workers in so many good causes close to the hearts of Britons and the Swedish people.

-2-

It strikes me that if there were a way in which your country could give a formal Honour or public recognition of this rare man on the occasion of his significant birthday - it would give pleasure to his many friends and institutions in both our countries.

I trust that this letter is not 'out of order' and thank you in anticipation for anything you may be able to do officially and personally to help mark a significant and happy turning point in my friend's life.

With kindest regards

I am, sincerely yours,

Rabbi Hugo Gryn, C.B.E.

SVERIGES AMBASSAD
BERN

Handläggare;
Gunnar Bloom

T E L E F A X

Sid 1 (1)

Datum	Dnr	Dossierbet.
1996-05-03	105 ✓	

Ex till:

Magrussion, Pol 1:1
Olson, ESEK
Foyer, Pol 1:1
exp. 96-05-06

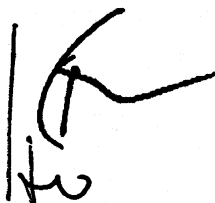
-|

INK. UTRIKESDEP.		
D.No		
1996-05-03		
Q.D.	GR.	MÅL
P	2	Eu I

-|

ESEK

Utrikesdepartementet

a.a. /

Re Wallenbergärendet.
samtal Bloom - L. Olson

För Lage Olson, ESEK.

Utrikesministeriet har idag meddelat att
schweiziska medborgaren Hans Hofstetter ej längre
är i livet. Han uppges ha avlidit ca. mitten av
70-talet.

Löfgren

Avsänt:

Datum	Kl.	Sign.
-------	-----	-------

Kansli
Bundesgasse 26
BERN

Postadress
Postfach
3001 BERN

Telefon
031/312 05 63

Telex
911 770

Telefax
031/312 16 92

84/23/96 08:52:56
96 04/23 08:15

46 8 7231176->
46 8 203100

46 8 7231176 From: UD Stockholm 1 Page 2
ISP 002/005

84/22/96 19:15:36

46 8 7231176->

46 8 283188 From: UD Stockholm 1 Page 2

UON

SI 1625817

BERGER

CHN.

22 APR 96 10:57

S.002

Susanne Berger

General Vinogradov
Moscow

via
Hans Magnusson
Ministry of Foreign Affairs
Political Department
Stockholm

April 22, 1998

Dear Mr. Vinogradov,

Listed below you will find additional information concerning German SS official
KURT ANDREAS BECHER.

Date of birth: December 12, 1908; Hamburg

SS Number: 234 478

Date of Arrest: May 18, 1945; Weissenbach, Austria; by U.S. CIC Detachment 80
(80 Div PWB), 3rd U.S. Army.

CIC Case Number: 5-1050.

Transfer: November 3, 1945 - January 8, 1946 on loan to Soviet forces in Budapest.
Transported by plane, accompanied by an American officer from the CIC by
the name of MARTIN HIMLER. BECHER stated that he was kept in a regular
prison facility in Budapest and that he shared his captivity with at least two
other German officials, VEESENMAYER and WINKELMANN.

Should more detailed information become available in this matter, I will be sure to forward it
to you immediately.

Sincerely,

Susanne Berger

84/22/96 19:16:06

46 8 7231176->

46 8 203100 From: UD Stockholm 1 Page 3

UON

511629617

BERGER

CHN.

22-APR-96 18:58

S-003

Hans Magnusson
Swedish Foreign Office
Political Department/KM

von Dardel
Maidnen
Maslmal
Berger

21.4.1996

re.: Personal Files of Jerzy CICHOCKI and Jozef KOWALSKI (Litschnoe delo)

After thorough examination of the files for Polish prisoners Jerzy CICHOCKI and Jozef KOWALSKI the following is noted:

1. All information the men provided in various public interviews and in their official statement of June 8, 1995 is confirmed in their files:

- a) Dates of arrest, exile and release
- b) Sentences received and duration of sentence
- c) Movements within the system, i. e. transfers to camps and prisons
- d) Special sentences received and reasons for them
- e) Prisoner identification numbers

2. Both men were in a prison facility in Bratsk at the time they had stated in their testimony: OZERLAG (Angarsk), 1949-1950 (KOWALSKI); 1949-1951 (CICHOCKI).

3. KOWALSKI was transferred out of Ozerlag in the early summer of 1950 to Budha Vanina (June 1950).

4. CICHOCKI's file contains a letter of complaint which makes reference to the fact that he and Boguslav BAJ had to stay behind in Bratsk while their fellow Poles had been transferred. Therefore, the presence of a third Polish witness in Bratsk is hereby indirectly confirmed.

5. CICHOCKI wrote another letter of complaint protesting the decision that he was sentenced to exile when this was not part of his original sentence. He asks to be informed of the reason for this.

84/23/96 88:53:55
06 04/23 08:16

46 8 7231176->
46 8 203100

46 8 7231176 From: UD Stockholm 1 Page 4
ISP 004/005

84/22/96 19:16:38
UON 511629017

46 8 7231176->

BERGER

46 8 283188 From: UD Stockholm 1 Page 4
D-N. 22-APR-96 18:58 S.004

The witnesses' recollection of dates, events, places and persons is judged to be excellent.

We therefore feel it is appropriate and necessary to obtain more information about the witnesses themselves and the circumstances of their captivity.

These steps should include:

- 1) To see the personal files for Boguslav BAJ and Alfred FRIES (FRYES)
- 2) To see the interrogative and operational files for all four witnesses, BAJ, CICHOCKI, FRIES and KOWALSKI
- 3) To find the camp commander in charge of Ozerlag during the years in question, SERGEI KUZMITCH YEVSTIGNEEV. We further ask to be allowed to speak to Mr. Yevstigneev and to interview him concerning the testimony given by the Polish witnesses of Ozerlag.
- 4) To see the available files for Oskar GLASOWSKI, a former prisoner in Bratsk. GLASOWSKI is of Czech nationality and was imprisoned for his role as deputy head of the Czech partisans. He was prisoner in Bratsk in 1949.
- 5) To receive as soon as possible from the personal files for CICHOCKI and KOWALSKI copies of the documents we had requested.

84/23/96 08:54:26
96 04/23 08:16

46 8 7231176->
46 8 203100

46 8 7231176 From: UD Stockholm 1 Page 5
ISP 005/005

84/22/96 19:17:18

46 8 7231176->

46 8 283188 From: UD Stockholm 1 Page 5

UON

511629817

BERGER

CHN.

22.APR.96 18:53

5.085

Befürht / Reference / Objekt

Kurt Becher

Datum / Date

22.4.1996

FAX

An / To / A

Professor Bernt Schiller

Von / From / De

Susanne Berger

Zu Hb. von / Attention / Attention de

Höfstraße 26

Gesprächspartner /

Contact / Correspondent D-30163 Hannover

Fax No.

0046 31 773 44 56

Fax No.

0049 511 62 90 17

Seitenzahl / Total pages / Nb de pages

Seitenzahl /

0049 511 62 90 17

Dear Professor Schiller,

Mr. Lage Olson of the Swedish Foreign Office was so kind to provide me with your address and fax number. I have a question concerning former SS official Kurt Becher, whom you interviewed some time ago and with whom I had spoken as well shortly before his death in August 1995.

During our conversation we also touched upon Becher's short stay in Russian captivity - "on loan" from the American CIC - from November 1945 - 1946. He could not recall the names of any of the Russian officials who questioned him during this time and he mentioned only the names of Winkelmann and Vaessenmayer as two fellow prisoners with him in Budapest.

As you know, the Swedish-Russian Working Group continues with its investigation of the Wallenberg case and the Russian side has requested further information on Becher's short stay in Budapest, in order to be able to locate his file. I was hoping that he may have mentioned more details about this matter in his conversations with you and that you may be able to provide more information to Mr. Olson directly or to me at the address and fax number above. Time is rather short because Hans Magnusson, the Working Group Chairman, is leaving for Moscow again this week and would like to take as much information with him as possible.

Thank you very much for your time and help.

Susanne Berger

FROM : Computer Zone Inc.

PHONE NO. : 212 645 6434

Apr. 22 1996 07:21PM P2

NOTES ON THE BRATSK PRISONERS
From Personal Files Viewed in the Office of Rehabilitation
Ministry of the Interior
March 21, 1996

Susan Mesinai

Kowalski, Josef Petrovovitch. Sentence ended February 25, 1957. Outside of grey blue file is numbered 40125, but his prisoner number (B2-983) appears after many pages. Another reference number, associated with Ozernilag 05 is 89051. The files revealed that numbers changed as the prisoners advanced through the Gulag, with one crossed out and replaced by the registration in the new locale.

A skip in years was observed in thumbing through the file, which would seem to correspond to his sojourn in the Angarsky camp. Fortunately, this was proven by the transport slip showing that Kowalski was sent to Magadan, station Bukhta-vanogan, on March 17, 1950. This transport order, with the seal for the Office for Angarsky Camp MVD Gulag Railway, Camp Lag n/03, with reference to the Prisoner Number B2-983 is signed by Capt. [Signature Illegible]. File Warrant #011 - Enclosed with transport. This is the transport on which Kowalski claimed that Wallenberg was also sent. Either Kowalski or another party stated that Wallenberg got sick and was taken off for medical treatment in Khabarsk.

Kowalski was charged with Articles 54.1a and 58.14 and was to serve ten years on each. He was arrested or first held in Nevov, then transferred in 1947 to the Molotov District. He was held in the Molotov Camp, close to town July 8 until August 29, 1947. He appears in a village near Molotov in January 1949. There is nothing substantial in his file between the Molotov Region and his Exile in the Magadan Region except for the transport slip mentioned above to indicate that he was in Angarsky.

There is indication that on May 4 1950 he came to Azur-lag. Local File No. A/134 158.

On the 5 July 1950 Kowalski went to Bergovoi by Ship

Frequent reports in 1950 of Kowalski breaking the rules -- either refusing to work or trying to escape -- for which he was sent into isolation for five days. For example on July 22, 1950, he refused to go to work (Beregavul Region).. In 1955, he again broke the rules and took some food and got caught. Because of his escape attempts (presumably) his registration in Magadan is marked: "Under Observation -- "forever".

February 9 1953 sent to Kamerova Region Station, Tomsk Railway to join his family.

By April 26, 1956 his term was shortened for working well. At that time he was released from exile (in Kolyma).

FROM : Computer Zone Inc.

PHONE NO. : 212 645 6434

Apr. 22 1996 07:22PM P3

Chehotsky, Eugene Sigmundovich. Born 1922, Poland. Arrested December 12, 1944. Sentenced under Article 58.2 to ten years in camps and confiscation of property. In 1945, the Military Tribunal tried him for "terrorism" as a member of a terrorist organization, presumably the Home Army. Charged with assault, possession of concealed weapons and working for the Underground.

Chehotsky was sentenced together with the following:

Malinski, Casmir
Benek, Josef
Kupcha, Stanislav
Zelevsky, Alexander
Ostrovsky, Bronislav
Vlotchkovski, Vitold
Karlushko, Lek

File shows that Chehotsky arrived in Kraslag on the 17 of May 1945 from Brest-Litovsk prison. He had been sentenced in January of 1945. He was placed in Camp No. 5 in Kraslag in Azurney.

KRASLAG - Captain Jarkov and the representatives of the MGB Sakarov and Deputy Prosecutor Nosavyev decide that he is an active member of this terrorist organization. He is sentenced to ten years in labor camp and sent to a Special Camp in Azurney. This was signed by the Chief of the 2nd Division, 2nd Department Nazarenko. The Azurney Camp is believed to be in the Amur Region. At Azurney he was given File Number 449. Prisoner numbers vary -- either 65003 or 65009.

On December 3, 1948, he wrote on behalf of himself and Baj stating that he and Baj had been left behind in Kraslag. Everyone else has gone and he wants to know if they are reconsidering their cases or are sending them on.

File includes photograph for arrival and also when he was sent into exile in Krasnayarsk. He was exiled "indefinitely." This article could entail as much as 20 years of hard labor.

13 August 1954 was to have marked the completion of his sentence. In 1955 he petitioned that his term was over and he has been moved to Krasnayarsk. He complains because his original sentence made no mention of exile. He got a 10 year sentence, that's all. In response to his petition he is told that he has to apply elsewhere. He wrote to Malenkov from Krasnayarsk and it was indeed forwarded to the government. Also in the file is an appeal his mother wrote from Warsaw to find her son, in Krasnayarsk.

FROM : Computer Zone Inc.

PHONE NO. : 212 645 6434

Apr. 22 1996 07:22PM P4

COMMENT

Both Susanne Berger and Victoria Pope have been pleased with the various details that were confirmed by looking at these files -- most importantly, the details of the transport in March of 1950 as Wallenberg was said to also have been in that group.

However, there is an obvious confusion here between the camps: Ozerlag, Kraslag - Alzurney, and Angarsky ... Someone would have to prove to me that all three are the same camp because from what I have seen their locations are set apart. Is Kraslag simply a category which could be applied to any region?

Also the dates: while it's clear that Chehotsky and Baj were together in Kraslag in 1948, the transport which Kowalski describes is in 1950. The question obviously is where and when these four men -- Chehotsky, Baj, Kowalski and Wallenberg -- were in the same place at the same time and what is its name? Baj's film testimony clearly refers to his presence in Angarsky and the activities there but did he and Chehotsky come there together? In this case, Angarsky is completely missing from Chehotsky's file, which is obviously much easier to follow than Kowalski's.

Not to put a "monkey wrench" in our work, but one must 'clarify.'

-- Susan Mesina --

Pol 1:1 Magnusson/kn

Ärende

Raoul Wallenberg

Datum

1996-05-03

Avd

P

Grupp

2

Mål

Eu I

pm

Adress

Ambassaden MOSKVA

Text

Från Pol 1:1 (Magnusson). Re Raoul Wallenberg

PRIMO. Från mitt samtal den 29 april med Alexander Jakovlev och Anatolij Prokopenko framgick att arbetet med rehabilitering av repressionens offer går vidare. Rätt mycket uppmärksamhet ägnas nu de psykiatriska klinikerna och missbruket av psykiatrin för politiska ändamål. Uppenbarligen förekommer vissa problem att få fullt tillträde till alla kliniker, trots att arbetet försiggår på president Jeltsins uppdrag. Särskilt besvärligt har det varit att komma in i kliniken i Kazan, där enligt uppgift, åtskilliga utlänningar har befunnit sig. Enligt Prokopenko har Jakovlevs medarbetare ännu inte rapporterat till honom att hälsovårdsministeriet motsätter sig undersökningar i Kazan. Denna institution är även av intresse för de oberoende psykiatriker som hjälper Guy von Dardel.

Jag nämnde för Jakovlev att de psykiatriska klinikerna möjligen var av intresse även i Wallenbergsammanhanget och frågade om jag kunde återkomma till honom därom. Han ställde sig positiv härtill och hänvisade i första hand till sin medarbetare professor Naumov.

Om det nu är så, som Prokopenko hävdar, att denne inte rapporterat till Jakovlev om svårigheterna i Kazan, tror jag att det är bättre att vända sig direkt till Jakovlev, så att han kan ta upp saken med president Jeltsin. Jag föreslår därför ett telefonsamtal eller annan informell kontakt direkt med Jakovlev, på sätt Ni bedömer lämpligt, med innehåll enligt secundo.

SECUNDO. Med hänvisning till vårt samtal om Raoul Wallenberg härförliden resp. till Hans Magnussons samtal i samma ärende med Er den 29 april vill jag återkomma till Er i frågan om de psykiatriska klinikerna, som ju är föremål för undersökning inom ramen för er kommissions arbete när det gäller rehabilitering av repressionens offer. Som bekant är vi intresserade av dessa institutioner även när det gäller utredningen om Raoul Wallenberg, även om det av de flesta betraktas blott som en avlägsen möjlighet att han kan ha befunnit sig på en sådan institution. Av särskilt intresse är den psykiatriska kliniken i Kazan (Kazanskaja psichiatritjeskaja bol'nitsa usilennogo rezzjima Minzdrav Med-prom RF). De ansvariga i denna klinik, d v s främst eriet, vägrar tillträde till denna

institution, ens för oberoende psykiatriker. Så vitt jag förstår har inte heller er kommission beretts tillträde till Kazan, så vi tycks här ha ett gemensamt intresse. Jag vore mycket tacksam för Ert bistånd så att denna klinik görs tillgänglig för undersökningar; ett samarbete mellan kommissionen och oberoende psykiatriker synes därvid ligga nära till hands.

Cabinet

Ex till: HM, LO, MF

Exp 960507

Avsändningsort

Pol 1:1 Magnusson/kn

Ärende

Raoul Wallenberg

Datum

1996-05-06

Avd

P

Grupp

2

Mål

Eu

Adress

Ambassaden MOSKVA

Text

(Pol)

Var

Från Pol 1:1 (Magnusson). Re Raoul Wallenberg.

Jag tänkte göra ett nytt försök träffa Vinogradov den 21 maj. Tacksam ni ställer fråga om detta är möjligt via MID; förfrågan får riktas till någon annan än Tatarintsev eftersom denne inte är tillbaka i Moskva förrän den 13 maj.

Dessutom vill jag förstås gärna få ett samtal med Roginskij samt med Nikisjkin.

För samtalet med Vinogradov gäller fortfarande de önskemål jag framförde inför mitt besök den 29/4. (Avsätt gärna 3 tim för samtalet). Kvarstår gör även begäran träffa Statskievitj.

Cabinet

Magnusson

SVERIGES AMBASSAD
WASHINGTON
Handl: P Tejler

Sid 1 ()

1996-05-06

DELGES: /CF	
SB	✓
UM	✓
BITR UM	✓
KABS	✓
POLCH	✓
BITR POLCH	✓
SS KARLSSON	✓
BITR SS	✓
CH POL 1	✓
POL 1:1	✓
CH POL 1:2	✓
POL 1:2	✓
CH POL 2	
CH POL 2:1	
POL 2:1	
CH POL 2:2	
POL 2:2	
CH POL 3	
POL 3:1	
POL 3:2	
POL/EU-KORR	
LAGE OLSSON, ISP	✓
PRESSCH	✓

INK. UTRIKES DEP.
D. No
96-05-0806

AVD	OR	MÅL
P	2	Eu ¹

UTRIKESDEPARTEMENTET

För pol 1:1 (Magnusson), Lage Olsson (ISP) och pressbyrån

Re Nya uppgifter om Raul Wallenberg. Amb fax nr 221.✓
Telsamtal Magnusson-Tejler 1996-05-05
Telsamtal Tejler-Björck 1996-05-06

Tejler besökte på förmiddagen den 6 maj States Sverigedesk Michael Butler i ovanstående ärende. (Butler var den person som var tillgänglig på kort varsel)

Butler var medveten om att uppgifter om Wallenberg publicerats i US News and World Report. Som överenskommits med Magnusson bad Tejler att få administrationens kommentarer till artikeln och de uppgifter som återfinns i de nyligen frisläppta dokumenten.

Vidare bad Tejler av kopior av det frisläppta

materiallet. Av särskilt intresse var den CIA-PM från 1990 som omnämns i artikeln respektive den lista om 2000 namn på personer som "i en eller annan kapacitet arbetade för OSS". Vidare undrade Tejler, med referens till det non-paper som överlämnats i april 1993 (och som ledde till att dokument "avhemligades" påföljande år), om det fanns ytterligare handlingar som numera kunde ställas till den svenska regeringens förfogande. Kanske kunde State peka ut lämplig kontaktperson i t ex CIA eller National Archives som ambassaden skulle kunna vända sig till?

Tejler upplyste vidare i korthet om de kontakter som under senare år förevarit mellan ambassaden och dåvarande Rysslandschefen i NSC Nick Burns (nu States presstalesman).

Butler, som inte är närmare förtrogen med Wallenberg-dossierna, lovade att återkomma med en rektion snarast möjligt.

LILJEGREN

Avsändningsort

Pol 1:1 Magnusson/kn

Ärende

Raoul Wallenberg

Datum

1996-05-07

Avd

P

Grupp

2

Mål

11V
Eu1

Pol

Adress

Ambassaden MOSKVA

Text

W

Från Pol 1:1 (Magnusson) Re Raoul Wallenberg

Ytterligare ett önskemål om sammanträffande den
21 maj: Sergio Berija, d v s Berijas son.

Cabinet

MN

UTRIKESDEPARTEMENTET
Politiska avdelningen
Första enheten (Pol 1:1)

se dnr UD2018/20399/EC

1 (1)

1996-05-07

Herr Valentin Falin
Menkenstrasse 2
D-21255 Tostedt
TYSKLAND

Ärade Herr Falin,

Säkert erinrar ni Er mitt besök i Hamburg 1994 och vår brevväxling något senare. Från Egon Bahr-institutet har jag erhållit Er nya adress och skriver till Er med ännu en fråga som har, eller kan ha, anknytning till Raoul Wallenberg. När jag för någon tid sedan talade med Alexander N. Jakovlev i Moskva nämnde denne den s k Pusjkinskajakommissionen, som arbetade någon gång under 50-talet för att förbättra samordningen mellan underrättelseorganen (om jag förstod honom rätt). Jag förstod också att Ni möjligen var insatt i denna kommissions arbete. Kom det under detta arbete fram någon information av intresse rörande Raoul Wallenberg och hans öde? T ex varför underrättelseorganen var intresserade av honom och om det förekom "en dragkamp" mellan dem?

Alexander Jakovlev upplyste mig också om att förre KGB-chefen Krjutjkov, efter ett politbyråmöte 1989, sade till honom att Raoul Wallenberg 1947 arkebuserats (detta har Jakovlev också återgivit i sin nyligen utgivna bok).

Jag vore mycket tacksam för Era kommentarer till dessa två frågor, antingen per brev/fax, eller kanske hellre vid personligt sammanträffande, t e x i Moskva om ni avser vistas där under sommaren.

Med vänlig hälsning,

Hans Magnusson
Departementsråd

Avsändningsort

Pol 1:1 Magnusson/kn

Ärende

Raoul Wallenberg

Datum

1996-05-08

Den

Adress

Ambassaden SOFIA

Text

Ech 7. Från Pol 1:1 (Magnusson) Re Sofia-samtalen m m

Tacksam bara erfara vilka personer jag träffar i UM
kl 16.00 den 13 maj samt vilken agenda som nu föreslås
gälla.

Cabinet

1996-05-08

AVSÄNDNING

KLOCKAN

SIGN

1996-05-08

SVERIGES AMBASSAD

Sören Lundvall

T E L E F A X

sid 1 (3)

Datum 1996-05-10	Dnr 141	Dossierbet
---------------------	------------	------------

49
2

1996-05-10

(Pol)

P 2 Eu'

Utrikesdepartementet

För Hans Magnusson/Pol 1:1

Re. Raoul Wallenberg

De senaste påståendena i US News & World Report om att Wallenberg skulle ha varit verksam för det amerikanska underrättelseväsendet har kommenterats livligt i ungerska media. Bifogade ledare, i ambassadens snabböversättning, ur Magyar Nemzet den 8 maj tillhör de intressantare kommentarerna.

Lundvik

2 (3)
Fax 141

Ledarkommentar i Magyar Nemzet den 8 maj 1996 av János Avar

OCH OM HAN OCKSÅ HADE VARIT SPION?

Den svenska regeringen är upprörd och det ungerska Wallenberg-sällskapet protesterar mot vad som betraktas som förtal av den legendariske svenske diplomaten genom US News och World Reports "avslöjanden": räddaren av människoliv skulle samtidigt ha hjälpt den amerikanska underrättelsetjänsten, som skulle ha ägt rum direkt på president Roosevelts begäran. Jag kan förstå det föregående, eftersom det efter ett halvsekel kan vara pinsamt för ett neutralt land att en av dess diplomater inte varit fullständigt neutral, fastän försvaret av hedersmunderingen ter sig en aning grotesk i fall där det eventuellt kan vara fråga om dåligt samvete.

Vad jag däremot inte kan fatta är varför det aktning svärda sällskapet är förargat (kanske rent reflexmässigt) på grund av förtalet mot namngivaren. Om det i fallet med denna utomordentliga människa Raoul Wallenberg överhuvudtaget går att öka graden av hans hjältemodighet, skulle denna bara växa i varje sansad och tänkande människas ögon av att veta att han ådragit sig ännu större personliga risker än vad man hittills känt till. Och varför skulle han bli vanhedrad om det verkligen bevisades att han inte bara räddade nazismens offer, utan också gjorde vad han kunde för att hjälpa de allierade till seger mot fascismen. Med detta utsatte ju han sig för ytterligare fara. Det relativa skydd han åtnjöt som neutral diplomat riskerade han ju med sin hemliga verksamhet och detta kan bara öka en människas storhet.

Å andra sidan växer också de stalinistiska myndigheternas skam, om de släpade bort Wallenberg som amerikansk spion; även om det inte rättfärdigade mordet på honom under de senare åren av det kalla kriget, förklarade det åtminstone deras misstanke (eller information från sannolikt deras egen spion...), men i januari 1945 var denna storartade människa ändå "agent" för Sovjetunionens huvudallierade, om de nu med eller utan grund trodde detta.

Raoul Wallenbergs minne är oantastligt och de nya tilläggen färgar på sin höjd den av honom skapade bilden och gör den snarare mer glänsande än att den skulle göra den dimmigare. Att förargas kan på sin höjd de otvivelaktigt vilseförda tyska och ungerska fascisterna ha anledning till.

És ha kém is volt?

Háborog a svéd kormányzat, és tiltakozik a hazai Wallenberg-Egyesület, amely a legendás svéd diplomata megrágalmazásának tekinti a *US News and World Report* „leleplezését”: az embermentő egyúttal az amerikai hárszerzést is segítette, állítólag *hívták rá a hárszerzést* felkérésére. Az előbbi még csak megértem, elvégre még félszázad múltán is kéne, némileg semleges országnak, hogy diplomataja nem volt tökéletesen semleges, bár a mundaer becsületének védelmezése és ekkorban kelt a groteszk, esetleg lelkiismeret-furdalásról árulkodik.

Fel nem foghatom viszont, miért haragzik (neán csak fel-lezszerden) a névadóját ezt „rágálomér” a tiszteletra méltó egyesület. Hiszen ha e kiváló ember esetében ez még egyáltalán fokozható, Raoul Wallenberg *hősiessége* csak növekszik a higgadtan gondolkodók szemében attól, hogy az eddig tudottnál jóval nagyobb *személyes kockázatot* is vállalt. S ugyan mitől volna rá nézve dehonesztáló, ha valóban bebizonyosodna: nemcsak mentette a náci el-

dozatait, hanem tőle telhetően *elő is segítette* a fasiszmus ellen harcoló szövetségeket győzeleméig? Utóvégre ezzel csak magát sodorta nagyobb veszélybe. Semleges diplomataként élvezett viszonylagos védettséget tetté kockára titkos ténykedésével, s ez csak növelte emhri nagyságát.

Másfelől viszont ugyancsak növeli a sztilinista hatóságok gyaláztatása: Wallenberget mint *amerikai kém*et hurokolják: el: ha a későbbi, már a hidegháborús években elkövetett gyilkosságot nem menti is, legalább magyarázhatja a gyanújuk (vagy értesüléstük, hivatali *saját* közlések...), ám 1945 januárjában ez a nagyzserű férfi mégiscsak a Szovjetunió fő *szövetségeseinek* „figyelmébe” volt, ha okkal-ok nélkül annak hitték.

Raoul Wallenberg *emléke* *elkeresztetetlen*, az újabb adalék pedig legfeljebb színezi a róla alkotott képet, s inkább fényesebbé teszi, mintsem elhomályosítaná. Háborogni itt legfeljebb a kétségtelentől félrevezetett német és magyar fasisztáknak volna oka.

Avar János

Magyar Nemzet

8/5-96

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

ELNÖK: PÖTTÖS TIBOR

SVERIGES AMBASSAD
BERN

Handläggare:
Gunnar Bloom

T E L E F A X

Sid 1 (2)

Datum	Dnr	Dossierbet.
1996-05-10	108V	

INK. UTRIKES DEP.		
D.No		
96-05-1310		
AMR	GR	MA
P	2	1

Utrikesdepartementet

Re Wallenberg.

För Pol 1:1 (Magnusson) och pressbyrå.

För departementets kännedom får ambassaden härmed insända kopia av en igår i Neue Zürcher Zeitung införd artikel om Raoul Wallenberg under rubriken "Der Juden-Retter Wallenberg auch ein US-Spion? Bericht einer amerikanischen Zeitschrift".

Löfgren

Avsant: Datum Kl. Sign.

Kansli
Bundesgasse 26
BERN

Postadress
Postfach
3001 BERN

Telefon
031/312 05 63

Telex
911 770

Telefax
031/312 16 92

Der Juden-Retter Wallenberg auch ein US-Spion?

Bericht einer amerikanischen Zeitschrift

at. Stockholm, 7. Mai

Ist Raoul Wallenberg, der schwedische Diplomat, der gegen Ende des Zweiten Weltkriegs mit seinem selbstlosen Einsatz in Budapest Zehntausende von ungarischen Juden vor dem Tod oder der Deportation gerettet hat, nicht nur humanitären Aufgaben nachgegangen, sondern hat er nebenher auch Spionage zugunsten der Vereinigten Staaten betrieben? Die in Washington publizierte Zeitschrift «U.S. News & World Reports» enthält in ihrer neuesten Ausgabe einen Artikel, in dem diese These verfochten wird. Die Autoren des Beitrags haben nach eigenen Angaben amerikanische Dokumente ausgewertet, welche unter der Freedom of Information Act von der CIA erst kürzlich öffentlich zugänglich gemacht worden sind. Ergänzt wurden die Recherchen durch Interviews mit Zeitgenossen Wallenbergs.

Beim OSS-Geheimdienst registriert

Bekannt und unbestritten ist die Kooperation des schwedischen Diplomaten mit dem War Refugee Board (WRB), einer von den Vereinigten Staaten von Amerika finanzierten humanitären Organisation, die Gelder für die Aktionen zur Rettung der Juden zur Verfügung stellte. Die von «U.S. News» eingesehenen Dokumente zeigen nun allerdings, dass die WRB-Organisation entgegen den bisherigen offiziellen Angaben eng mit dem Office of Strategic Service (OSS), der Vorläuferorganisation der CIA, liiert war. Die amtlichen amerikanischen Stellen hatten immer festgehalten, Wallenberg sei ausschliesslich für die WRB-Flüchtlingsbehörde tätig gewesen und habe nichts mit dem OSS zu tun gehabt. Diese Aussage wird jetzt in Zweifel gezogen. Die Journalisten von «U.S. News» haben eine Liste zutage gefördert mit den Namen von rund 2000 Personen, die mit dem OSS zusammengearbeitet haben sollen; Raoul Wallenbergs Name ist ebenfalls in dieser Kartei enthalten.

Ehemalige Geheimdienstleute, mit denen sich die Autoren des Berichts unterhalten haben, betonen allerdings, dass der Schwede nie ein eigentlicher Lohnempfänger der OSS gewesen sei. Dennoch unterstreichen sie die Bedeutung, die Wallenberg während der Zeit seines Wirkens in Budapest für den amerikanischen Geheimdienst gehabt habe. Sein Aufgabenbereich umfasste angeblich zum einen die Etablierung von Kontakten zum ungarischen Widerstand, zum andern das Auskundschaften von russischen Stellungen.

Wallenbergs Spionagetätigkeit – so lautet die These von «U.S. News» – war der Grund, weshalb die Sowjets nach ihrem Einmarsch in Budapest den Diplomaten verhafteten und ihn in der Folge in russischen Gefangenenlagern verschwinden liessen. Was mit Wallenberg genau geschah, ist bis heute ungeklärt. Nach offiziellen Moskauer

Angaben verstarb er 1947 in einem Gefängnis; die sowjetischen Stellen haben allerdings nie eine Todesurkunde oder einen sonstigen Beweis für sein Ableben vorgelegt. Und so kursieren vor allem in Schweden bis heute Gerüchte, wonach Wallenberg immer noch am Leben sei. Die «U.S. News»-Journalisten tragen das Ihre zur Belegung dieser Spekulationen bei, indem sie Augenzeugen zitieren, welche Wallenberg noch lange nach 1947 gesehen haben wollen.

Abwehrreaktion in Schweden

Die Antwort auf die Frage, ob Raoul Wallenberg ein Spion war oder nicht, ist zumindest in Schweden nicht nur von akademischem Interesse, steht doch das Image eines Nationalhelden auf dem Spiel. Auch wenn eine allfällige nachrichtendienstliche Tätigkeit gegen Nazideutschland und gegen die Sowjets alles andere als anrüchig wäre, will man offenbar das Bild des reinen Menschenfreundes Wallenberg in unversehrter Form bewahren und wehrt sich gegen die Gefahr einer Verknüpfung seines Namens mit dem halbdunklen Milieu der Spionage. Das schwedische Ausussenministerium hat denn auf die Behauptungen der amerikanischen Journalisten prompt und abwehrend reagiert; die vom Magazin angeführten Dokumente seien den schwedischen Behörden bereits seit 1994 bekannt und enthielten keine stichhaltigen Beweise für geheimdienstliche Aktivitäten Wallenbergs. Vorsichtshalber ist Stockholm aber dennoch an das State Department in Washington gelangt und hat anfragen lassen, ob mittlerweile neue Quellen zum Thema Wallenberg aufgetaucht sind, von denen man in Schweden bisher nichts gewusst hat. Eine Antwort steht noch aus.

Überforderung der Uno in Burundi?

New York, 2. Mai. (ap) Eine Uno-Friedenstruppe für den ostafrikanischen Staat Burundi würde nach Einschätzung des Generalsekretärs Boutros-Ghali die Vereinten Nationen überfordern. Dies geht aus einem am Dienstag veröffentlichten Bericht an den Weltfriedensrat hervor. Die Uno-Mitglieder würden die Notwendigkeit eines Notfallplans einsehen, jedoch habe sich kein Staat bisher bereit erklärt, die Führerschaft für eine Friedenstruppe zu übernehmen, erklärte der Generalsekretär. Unterlassen berichten auch Hilfsorganisationen von einer Zunahme der Gewalt in Burundi. Allein am 26. April seien 235 Personen von Soldaten in der Nähe der Stadt Gitega umgebracht worden, sagten Mitarbeiter von humanitären Organisationen. Nach Angaben des Flüchtlingshilfswerks UNHCR fliehen zurzeit mehr als 1200 Burundier täglich in die Nachbarländer.

Binder i avsaknad av original

SVERIGES AMBASSAD

T E L E F A X

Sid 1 (3)

Sören Lundvall

Datum	Dnr	Bossierbet
1996-05-10	141 ✓	P 2 Eu ¹

*L.O.
f delg*

Ex till:

Rob. sekr.

von Dandel

Carl Ternon

Magnusson, Pol 1:1

Olsson, ESEK

Fager, Pol 1:1

Andr Moskva

Andr Washington

Andr Tecl *Andr*

Wallenberg-förhållanden
Exp 96-05-22

Utrikesdepartementet

För Hans Magnusson/Pol 1:1

Re. Raoul Wallenberg

De senaste påståendena i US News & World Report om att Wallenberg skulle ha varit verksam för det amerikanska underrättelseväsendet har kommenterats livligt i ungerska media. Bifogade ledare, i ambassadens snabböversättning, ur Magyar Nemzet den 8 maj tillhör de intressantare kommentarerna.

Lundvik

*a.a.
Lo*

Postadress

Aktel Dörrer sor 27 A
1146 BUDAPEST

Getuadress

Aktel Dörrer sor 27 A
BUDAPEST

Telefon

268 08 04

Telefax

268 08 07

Telegram

Svensk
Budapest

Telex

225647

MD

2 (3)
Fax 141

Ledarkommentar i Magyar Nemzet den 8 maj 1996 av János Avar

OCH OM HAN OCKSÅ HADE VARIT SPION?

Den svenska regeringen är upprörd och det ungerska Wallenberg-sällskapet protesterar mot vad som betraktas som förtal av den legendariske svenske diplomaten genom US News och World Reports "avslöjanden": räddaren av människoliv skulle samtidigt ha hjälpt den amerikanska underrättelsetjänsten, som skulle ha ägt rum direkt på president Roosevelts begäran. Jag kan förstå det föregående, eftersom det efter ett halvsekel kan vara pinsamt för ett neutralt land att en av dess diplomater inte varit fullständigt neutral, fastän försvaret av hedersmunderingen ter sig en aning grotesk i fall där det eventuellt kan vara fråga om dåligt samvete.

Vad jag däremot inte kan fatta är varför det aktningsvärda sällskapet är förargat (kanske rent reflexmässigt) på grund av förtalet mot namngivaren. Om det i fallet med denna utomordentliga människa Raoul Wallenberg överhuvudtaget går att öka graden av hans hjältemodighet, skulle denna bara växa i varje sansad och tänkande människas ögon av att veta att han ådragit sig ännu större personliga risker än vad man hittills känt till. Och varför skulle han bli vanhedrad om det verkligen bevisades att han inte bara räddade nazismens offer, utan också gjorde vad han kunde för att hjälpa de allierade till seger mot fascismen. Med detta utsatte ju han sig för ytterligare fara. Det relativa skydd han åtnjöt som neutral diplomat riskerade han ju med sin hemliga verksamhet och detta kan bara öka en människas storhet.

Å andra sidan växer också de stalinistiska myndigheternas skam, om de släpade bort Wallenberg som amerikansk spion; även om det inte rättfärdigade mordet på honom under de senare åren av det kalla kriget, förklarade det åtminstone deras misstanke (eller information från sannolikt deras egen spion...), men i januari 1945 var denna storartade människa ändå "agent" för Sovjetunionens huvudallierade, om de nu med eller utan grund trodde detta.

Raoul Wallenbergs minne är oantastligt och de nya tilläggen färgar på sin höjd den av honom skapade bilden och gör den snarare mer glänsande än att den skulle göra den dimmigare. Att förargas kan på sin höjd de otvivelaktigt vilseförda tyska och ungerska fascisterna ha anledning till.

3 (3)
Fax 141

És ha kém is volt?

Háborog a svéd kormányzat, és tiltakozik a hazai Wallenberg Egyesület, amely a legendás svéd diplomata megrágalmazásának tekinti a *US News and World Report* „leleplezését”: az embermentő egyúttal az amerikai hírszerzést is segítette, állítólag németországi hírszerzési felkérésére. Az előbbit még csak megérttem, elvégre még fészad-múltán is kínos, némileg semleges országnak, hogy diplomatája nem volt tökéletesen semleges, bár a munda becsteltének védelmezése ez esetben kicsit groteszk, esetleg lelkiismeret-furdalásról árulkodik.

Fel nem foghatom viszont, miért haragszik (netán csak reflexszerűen) a névadóját ért „rágalmért” a tiszteletre méltó egyesület. Hiszen ha e kiváló ember esetében ez még egyáltalán fokozható, Raoul Wallenberg hősiessége csak nöhet a higgadtan gondolkodók szemében attól, hogy az eddig tudottnál jóval nagyobb személyes kockázatot is vállalt. S ugyan mitől volna rá nézve dehonesztáló, ha valóban bebizonyosodna: nemcsak mentette a nácik ál-

dozatait, hanem tőle telhetően elő is segítette a fasiszták ellen harcoló szövetségesek győzelmét? Utóvégre ezzel csak magát sodorta nagyobb veszélybe. Semleges diplomataként élvezett viszonylagos védettséget tette kockára titkos ténykedésével, s ez csak növelte emhert nagyságát.

Másfelől viszont ugyancsak növeli a sztálinista hatóságok gyalázatát, ha Wallenberget mint amerikai kémét hurokolják: el: ha a későbbi, már a hidegháborús években elkövetett gyilkosságot nem menti is, legalább magyarázhatja a gyandjuk (vagy ériesüléstük, hivván saját kémükö...), ám 1945 januárjában ez a nagyszerű férfi mégiscsak a Szovjetunió fő szövetségesének „ügynöke” volt, ha okkal-ok nélkül annak hitték.

Raoul Wallenberg emléke kikezderhetetlen, az újabb adalék pedig legfeljebb színezi a róla alkotott képet, s inkább fényesebbé teszi, mintsem elhomályosítaná. Háborogni itt legfeljebb a kétségtelenül félrevezetett német és magyar fasisztáknak volna oka.

Avar János

Magyar Nemzet

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

Feladó: PETTŐ TUDOR

8/5-96

KOPIA TILL:

SB

UM

BITR UM

KABS

POLCH

BITR POLCH

SS KARLSSON

CH POL 1

POL 1:1

AVD.	GR.	MÅL
P	2	En

Rat

9 7
2

AMBASSADEN MOSKVA

1996-05-13

UD STOCKHOLM

0 0 0 0 0

FÖR POL 1:1/MAGNUSSON.

RE RAOUL WALLENBERG.

FORTS.

RE RAOUL WALLENBERG.

EFTER ATT DEN 9 MAJ PÅ EN MOTTAGNING KOMMIT ÖVERENS
MED JAKOVLEV OM ETT SÄRSKILT TELEFONSAMTAL I ÄRENDET
RINGDE JAG HONOM IDAG OCH FRAMFÖRDE S E C U N D O
ENLIGT DITT KFAX. JAKOVLEV LOVADE ATT FÖRHÖRA SIG I
ÄRENDET OCH ÅTERKOMMA. HAN PÅPEKADE DOCK ATT HANS
KOMMISSION MER SYSSLADE MED DE ALLMÄNPOLITISKA
ASPEKTERNA VAD GÄLLDE UTNYTTJANDE AV DE PSYKIATRISKA
KLINIKERNA.

HIRDMAN
AMBASSADEN MOSKVA AF

KOPIA TILL:

SB

UM

BITR UM

KABS

POLCH

BITR POLCH

SS KARLSSON

CH POL 1

POL 1:1

INKOM UTRIKESDEPARTEMENTET

AVD. ! GR. ! MÅL

p

2

En I

AMBASSADEN TEL AVIV

1996-05-13

UD STOCKHOLM

FÖR POL 1 (MAGNUSSON, OLSON)

RE RAOUL WALLENBERG

FORTS.

RE RAOUL WALLENBERG

I ENLIGHET MED INSTRUKTION I ECH 7 HAR VI STÄLLT OSS "FÖRSIKTIGT POSIITVA" TILL MAX GRUENBERGS PROPÅ OM EN AMBASSADÖRSKONFERENS RÖRANDE RAOUL WALLENBERG. EN SÅDAN KOMMER NU ATT ÄGA RUM, NÄRMARE BESTÄMT DEN 21 MAJ I RA"ANNANA STRAX NORR OM TEL AVIV. KONFERENSEN SKALL ENLIGT INITIATIVTAGAREN OCH INBJUDAREN GRUENBERG ÄGNAS ÅT ATT ÖKA MEDVETENHETEN OM WALLENBERGS ÖDE OCH ATT UPPMUNTRA TILL ATT FLER LÄNDER FÖRÄRAR HONOM HEDERSMEDBORGARSKAP. GRUENBERG LÄR HA INBJUDIT SAMTLIGA AMBASSADÖRER I TEL AVIV. FÖR DAGEN VET VI BARA ATT FÖRUTOM JAG SJÄLV, DEN UNGERSKE AMBASSADÖREN OCH SCHWEIZ CHARGE D"AFFAIRES SAMT DEN BLIVANDE EMISSARIEN DOV SCHMORAK KOMMER ATT DELTA. JAG HAR ACCEPTERAT ATT TALA VID DETTA TILLFÄLLE OCH AVSER HÅLLA ETT KORT ALLMÄNT ANFÖRANDE OM RAOUL WALLENBERGS ARBETE OCH FÖRSVINNANDE SAMT DE ANSTRÄNGNINGAR SOM GJORTS FÖR ATT VINNA KLARHET OM HANS ÖDE. I DET SAMMANHANGET VORE JAG TACKSAM SÅ SNART SOM MÖJLIGT OCH SENAST PÅ FÖRMIDDAGEN DEN 20 MAJ, FÅ AKTUELL INFORMATION OM ARBETET I DEN SVENSK-RYSKA KOMMISSIONEN OCH VAD JAG KAN SÄGA OM DETTA. DET ÄR OCKSÅ TÄNKBART, ATT JAG VID DETTA TILLFÄLLE KOMMER ATT FÅ FRÅGOR OM DE UPPGIFTER SOM FÖREKOM I DEN OMSKRIVNA ARTIKELN I US NEWS AND WORLD REPORT NYLIGEN, VARFÖR EN "SPRACHREGELUNG" OCKSÅ BETRÄFFANDE DESSA KAN BEHÖVAS. SOM FRAMGÅR AV VÅRT FAX 63 HAR ARTIKELN UPPMÄRKSAMMATS I ISRAELISK PRESS.

HYLTENIUS

SVERIGES AMBASSAD

TEL AVIV

T E L E F A X sid 1 (2)

Datum 1996-05-13	Dnr 64	Dossierbet. R 18 Wallenberg
---------------------	-----------	-----------------------------------

INK. UTRIKESDEP.
D.No
1996-05-13
14

AVD. P	GR. 2	MA Eu!
-----------	----------	-----------

UTRIKESDEPARTEMENTET

Re Raoul Wallenberg
(1 bil)

För Pol 1 (Magnusson, Olson)

Bifogade brev har inkommit från den i samband med Wallenbergärendet aktive israeliske medborgaren Max Grunberg. Tacksam erhålla underlag för att besvara dennes fråga i sista stycket huruvida svenska regeringen begärt Röda Korsets bistånd i efterforskningarna efter Raoul Wallenberg. Frågan kan förutses komma upp vid den ambassadörskonferens som Grunberg anordnar den 21 maj och varom vi rapporterat i särskild ordning.

Hyltenius

AMBASSADEN TEL AVIV KL 10.25/ÅT

INT. AMB. TEL. AND		
DIN.		
19 96 - 05 - 03		
AVR.	GR.	MAL.
R	13	100

W Date 6/5/96 MEMO

To Mr Per Ange, Co-worker of Raoul Wallenberg
Mr Claes Cronstedt President Raoul Wallenberg Committee Sweden
Prof Guy von Dardel, Half brother of Raoul Wallenberg
H.E. Carl Magnus Hylander, Swedish Ambassador to Israel
Max Nino Lagergren, Half Sister of Raoul Wallenberg
H.E. Dr Doris B. Schmarcke, Ambassador of Large, Iceland

From Max Grunberg

Yesterday I received a confirmation that a representative of the International Committee of the Red Cross will participate in the "Meeting of Ambassadors".

They also related to me that the following statement from the ICRC headquarters in Geneva is still in effect:

"After the examination of our archives documents we are able to tell you that the subject of the disappearance of Raoul Wallenberg is known to us only from the press and different campaigns organized on his behalf. The ICRC has never been contacted by his family."

May I please ask you if the Swedish or Israeli Government, as well as the Swedish Raoul Wallenberg Committee or members of the Wallenberg family in the past have requested the assistance of the Red Cross in the search for Raoul?

I look forward to your reply on this matter

Yours truly Max

SVERIGES AMBASSAD

TEL AVIV

T E L E F A X sid 1 (4)

Datum 1996-05-13	Dnr 63 ✓	Dossierbet. R 18 Wallenberg
---------------------	-------------	-----------------------------------

INK. UTRIKESDEP.		
D.No		
1996-05-13		
AVD. P	GR. 2	MAI. Eu'

UTRIKESDEPARTEMENTET

Re Tidningsartiklar om Wallenberg
(2 bil)

För Pol 1 (Magnusson, Olson) och Pressbyrån

Från ambassadens översättare har vi nu fått bifogade artikel, som den 5 maj publicerades både i Haaretz och Maariv, två av Israels ledande dagstidningar, vari den omskrivna artikeln nyligen om Raoul Wallenberg i US News & Worlds Report refereras. Eftersom ambassaden inte prenumererar på denna tidskrift vore vi tacksamma per fax få kopia av artikeln.

I sammanhanget bifogas också en samma dag publicerad artikel i Haaretz, enligt vilken nazister skulle i svenska banker och finansinstitutioner ägda av familjen Wallenberg ha deponerat medel som stulits från judar. Vidare uppges i denna att "a central Swedish newspaper" står i begrepp att publicera en artikelserie om familjen Wallenbergs roll i denna affär.

Hyltenius

AMBASSADEN TEL AVIV KL 10.15/ÅT

11/17
B
TRANSLATION

HAARETZ - 5.05.96.

U.S. NEWS AND WORLD REPORT

"RAOUL WALLENBERG WAS AN AMERICAN AGENT IN BUDAPEST;
HE WAS SEEN IN AN AMERICAN PRISON IN 1989".

By Akiva Eldar
Special for HAARETZ

The Swedish Diplomat, RAOUL WALLENBERG, who saved at least 20.000 Hungarian Jews from the Nazis, was at the same time also an important agent of the American Bureau for Strategic Service, which had preceded the CIA - this is revealed by a comprehensive research, made by a team of journalists of the weekly U.S. News and World Report. The research also reveals, that contrary to the official version of the Russian Authorities, eye witnesses report that Wallenberg was last seen alive at the end of 1989. Many people believe, that he is still held in the Vladimir Prison, 200 km. North-East of Moscow, or in a hiding place.

The American weekly reported that its article was based on a six-months' research, conducted in Russia, Sweden, Hungary and in the United States, and on documents of the CIA, the classification of which has recently been removed.

The article, which is published today, says that despite the fact that the information of the CIA files is not yet complete, the research it carried out "shows unequivocally, that Wallenberg has been an important asset of the American Intelligence". It further says, that in Wallenberg's clashes with Nazi officials and for the bribes he transferred to them with the aim to free Hungarian Jews, he used funds from the American Council of War Refugees, which files that have recently been declassified show, that it has had a connection with American Intelligence agents.

If this assumption is true, Wallenberg is 83 years old and has spent more than 50 years in a solitary cell.

HAARETZ - 5.05.96

Page 2.

"LET THE OLD MAN GO"

The former Swedish Ambassador, Per Anger, told the weekly, that in 1989 he had listened to a telephone conversation in which Germany's Kanzler Helmut Kohl begged Mikhail Gorbachow: "Let the old man go". The Soviet leader did not say a word in reply. Later on, Anger himself went to Moscow and asked Gorbachow again. According to him, Gorbachow did not claim that Wallenberg was dead and hinted that "he had no control over the KGB".

Documents revealed in the National Archive in Washington and in archives in Hungary disclose, that Wallenberg had helped the American Intelligence Agency to open a channel to the leaders of the anti-Nazi underground.

Wallenberg was the only agent in Budapest, on whom the Americans could rely. The information about his connection with the USA was kept secret, for fear that its disclosure would annoy the Soviets and lead to Wallenberg's liquidation in the prison. The Soviet Intelligence, which knew about Wallenberg's connections with the Americans, took him out of Budapest in 1945.

* * *

James Wallenberg

Translator's Note:

The same article was published by Maariv on the same date.

Jo

TRANSLATION*Out*
HAARETZ - 5.05.96.

BANKS IN SWEDEN WILL BE REQUESTED TO PROVIDE
INFORMATION ON JEWISH FUNDS DEPOSITED BY NAZIS

"The funds may have been deposited in banks and financial
institutions belonging to the Wallenberg family"

By Shlomo Shamir
New York (Special to Haaretz)

A demand to act towards receiving information on accounts of Jewish survivors of the Holocaust, which were opened in banks in Sweden, was raised yesterday by Jewish sources in New York.

According to these sources, there are well founded suspicions, that Jewish funds and property, robbed by the Nazis, were deposited by them in banks and financial institutions, which were owned by the Wallenberg family, one of whose sons was the famous diplomat, who saved thousands of Jews in Hungary. A central newspaper in Sweden is about to publish a series of articles about the part of the Wallenberg family in the affair.

The sources claim, that after an agreement was reached with the Union of Swiss banks about a process to check secret and inactive accounts in banks in Switzerland, negotiations for a similar agreement should also be opened with the banks in Sweden.

* *

*

Jonas Wallenberg

SVERIGES AMBASSAD
LONDON

reg. Ark. 13/5-96

1996-05-09

1 (3)

EX HM

LO

MF

Gim Rindell

C Pernon

amb. Mörner

exp. 960523 RF.

Departementsrådet Hans Magnussonz
UTRIKESDEPARTEMENTET

Cc: amb Lundvik, Budapest

130/001

INKOM UD		
1996-05-24 13		
Avd	Gr	Mål
P	2	Eu I

Raoul Wallenberg: genomgång av brittiskt material

Hbr Hartelius-Magnusson 1995-08-25; samtal Magnusson-Hartelius
1996-04-17
(# bilagor)

Broder,

I enlighet med Ditt önskemål, har jag gjort ett återbesök vid Public Record Office (PRO) för att få kopior på de SOE-dokument där jag funnit specifika referenser till Stockholm. Dessa bifogas, men tillför som Du ser inte mycket - det handlade ju för SOE mest om att nyttja ungerska kanaler i neutrala städer (även Lissabon, Madrid och Istanbul nämns) för sina operationer.

Härtill närsluter jag en uppteckning från ett samtal som ett ambassadråd vid den brittiska legationen i Stockholm haft med polchefen UD den 6 oktober 1944 rörande händelseutvecklingen i Ungern. Man kan möjligen fråga sig varför just denna brittiska diplomatrapport hamnat hos SOE - i övrigt träffar man inte på särskilt många dokument från Foreign Office eller brittiska beskickningar i detta material.

Jag har härutöver varit i kontakt med Gervase Cowell,

Gatuadress
11 Montagu Place
London W1H 2AL

Telefon
+44 171 - 724 2101

Telefax
+44 171 - 724 4174

Telex
28 249

Telegram
Svensk

som är FCO:s rådgivare rörande SOE-material, beträffande möjligheten att få tillgång till ev. icke frisläppta handlingar som skulle kunna ha bäring på Raoul Wallenberg. Cowell visade sig vara tämligen väl insatt i Wallenberg-ärendet, inte minst efter fyra års (1978-82) tjänstgöring i Israel.

Generellt gäller att det mesta av SOE:s material inte längre finns tillgängligt över huvud taget. För det första började man först i slutet av kriget att bygga upp ett ordentligt arkiv och sortera och klassificera handlingar. Detta arbete var bara till en fjärdedel genomfört när SOE/MI9 upplöstes ett par år efter kriget. Vid likvideringen förstördes en del underlag. För det andra var en stor del av SOE:s verksamhet av den naturen att dokumentation löpande förstördes av säkerhetsskäl. Och för det tredje inträffade en brand vid högkvarteret på Baker Street i slutet av 1945. Sammanlagt räknar man med att 85 procent av allt SOE-material på det ena eller andra sättet skall ha förstörts, och detta är huvudförklaringen till att dossarna ofta är tunna och fragmentariska till sitt innehåll. Cowell betonar samtidigt att siffran 85 procent gäller de faktiska dokumenten. I substans är situationen något mindre allvarlig, eftersom uppgifter återfinns på flera ställen, etc.

Likväl finns här och där, även i det ungerska materialet, markeringar om att enskilda dokument helt eller delvis inte har offentliggjorts (däremot i fallet Ungern inga hela dossar undanhållna), påpekade jag.

Cowell kunde härvid lämna förklaringen att dessa fall nästan uteslutande handlade om dokument där SOE:s verksamhet kom i beröring med SIS (MI6). Här var SIS alltjämt angelägen om att verksamhet - och framför

allt uppgifter om SIS-personal - inte gavs offentlighet. Han kunde samtidigt utan vidare garantera att det icke fanns någon enda uppgift med anknytning till Wallenberg-ärendet i det ungerska SOE-materialet. Däremot hade Cowell ett vagt minne av att han i något annat SOE-material sett ett omnämnande av Wallenbergs namn. Såvitt han kunde minnas, var det inte någon uppseendeväckande eller särskilt intressant information det hade gällt, men han lovade likväl att göra sitt bästa för att hitta fram det.

Jag tar således förnyad kontakt med Cowell om en tid och återkommer därefter.

Många hälsningar

Dag Hartelius

Dag Hartelius

14-9-43
S.O.E. ACTIVITIES IN HUNGARY

1. GENERAL

Hungary cannot be classed as a Balkan country in view of the fact that its foreign policy and culture are always been directed towards the West. In support of this contention the Foreign Office have always included Hungary in their Central Department, and the Hungarians themselves have never considered themselves to be part of the Balkans.

2. ACTIVITIES

Hungary, being an enemy country, our work in Hungary is exclusively of an S.O.E. nature, and up to the present has mainly consisted of endeavouring to establish lines through various neutral channels, i.e. (Stockholm, Madrid, Lisbon, Istanbul).

During the period that the work into Hungary was under the semi-military control of the Middle East no results were achieved there, but infiltration did occur through Poland and Madrid directed from London.

The work into, and also inside, Hungary can only be subversive in view of the fact that this is enemy territory. Furthermore it is essential, in order to ensure ~~Confidentiality of~~ action, to work in close collaboration with the Foreign Office and to ensure that S.O.E. agents in the various neutral capitals when dealing with Hungarians follow the same line. This can only be co-ordinated in London.

3. CONTACTS

- (a) Hungarian group seeking peace terms and offering unconditional surrender.

Over . . .

2. C. E. ACTIVITIES IN HUNGARY

- (b) The Croatian Minister in Madrid.
- (c) Representatives of the official Hungarian Press Bureau in Lisbon.
- (d) Bohm, who is in touch with the Social Democrats in Hungary and many others including our agent in Budapest.
- (e) Polish channels.

ACTIVITIES

4/9/43

Hungary, being an enemy country, our work in Hungary is exclusively of an intelligence nature and up to the present has mainly consisted of endeavouring to establish lines through various neutral channels, i.e. Stockholm, Madrid, Lisbon, Istanbul.

During the period that the work into Hungary was under the semi-military control of the Middle East no results were achieved there, but infiltration did occur through Poland and Madrid directed from London.

The work into, and also inside, Hungary can only be supervisory in view of the fact that this is essentially a military matter. Furthermore it is essential, in order to be able to work in close collaboration with the Foreign Office and to ensure that C. E. agents in Hungary are dealing with Hungarian officials on a line. This can only be co-ordinated in London.

3. CONTACTS

- (a) Hungarian group seeking peace terms and offering unconditional surrender.

Over . . .

Situation regarding Recruits.

1. MIDDLE EAST has following recruits:

TAMAS REVAI (six months W/T; parachute; now doing para-military).

LAJOS BIRC (now doing para-military).

MIDDLE EAST expects two further recruits from IRAN (now in INDIA) within the next few weeks: they are BAKAY and WEINZIERL (neither are Jewish)

LONDON has also a number of recruits; I would recommend that AGOSTON and MARKOS be sent us immediately. Both have completed para-military and parachute; and AGOSTON is now doing W/T course.

Furthermore, MIDDLE EAST also disposes of HUNGARIAN-speaking SERB recruited by ISLD in CANADA; is willing to let us have this man provided he does certain, and incidental, intelligence tasks for them after infiltration. Further HUNGARIANS could be recruited without difficulty in CANADA; and if the present proposals are agreed, I would recommend a telegram be sent forthwith to NEW YORK asking them to recruit and forward us as soon as possible a minimum of six HUNGARIANS from CANADA. It is also possible that OSS might be able to recommend us a small number of HUNGARIANS from USA.

Proposal for use of JUGOSLAVIA as Base.

1. The point of departure is the PARTISAN dropping area provided on the PAPUK PLANINA. This is within easy reach of the HUNGARIAN frontier, and also of the other "minority" areas of the FRUSKA GORA and the MEDIMURIE (SLOVENIA); PAPUK is also within easy reach of (VOJVODINA) ZAGREB, to which HUNGARIANS might be got to come from BUDAPEST.
2. It will be necessary to select a British officer for work into HUNGARY who is also capable of acting as liaison officer with the PARTISANS in the PAPUK area. No success can come of this venture unless this officer is able to represent himself as a straight-forward liaison officer concerned with the delivery of supplies, etc; otherwise he will not be able to obtain the help and confidence of the PARTISANS, or have freedom of movement to do his real work. The camouflage of sub-mission commander is an essential.
3. The party would drop in JULY or AUGUST and would consist of British officer in charge, with one other British officer who would be used for the routine work of liaison, etc., thus leaving the officer in charge time for his real work. He would have British W/T operator, and would take BOZINICH with him. As soon as possible after arrival he would arrange reception for a HUNGARIAN party which would include three or four of the recruits mentioned above. The stage would then be set for the introduction of couriers, etc.
4. Initial attempts would be made to obtain contacts in the SERB-minority areas of PECS and SZEGED: once established there, HUNGARIAN agents would be used for contacts in BUDAPEST and elsewhere.

THIS IS A COPY
ORIGINAL DOCUMENT RETAINED
IN DEPARTMENT UNDER SECTION
3(4) OF THE PUBLIC RECORDS
ACT 1958.

THIS IS A COPY
ORIGINAL DOCUMENT RETAINED
IN DEPARTMENT UNDER SECTION
3(4) OF THE PUBLIC RECORDS
ACT 1968

COPYRIGHT - NOT TO BE REPRODUCED PHOTOGRAPHICALLY WITHOUT PERMISSION

6. If these proposals are approved, I will prepare action telegrams for LONDON (who will inform STOCKHOLM, MADRID and LISBON) and for ISTANBUL. There seems little point in D/H70 going to WASHINGTON unless, by so doing, he could convince OSS to adopt a similar line to ourselves. It seems unlikely that they would be willing to do this in view of their well-known interest in quick returns; and it might therefore be better to keep them on ice for as long a time as possible.

7. LONDON's proposal to bring BALASY to LONDON is in agreement with the general plan for co-ordinating HUNGARIAN emigré associations.

8. Although this does not properly fall within the scope of HUNGARIAN work, I would like to suggest that LONDON should now consider contacting the guerilla movement (which is probably under SOVIET influence) that is fairly certainly in existence in RUTHENIA (taken from CZECHO-SLOVAKIA by HUNGARY in 1939). This might be possible though the CZECHS, though hardly through the POLES.

Appreciation of LONDON's work.

1. The outstanding feature is success in introduction of VAJDA. Certain points arising from MADRID contacts appear to qualify this success. It is difficult, for instance, to see why PEJACHEVIC (an official of the GERMAN-inspired PAVELITCH régime in ZAGREB) should wish to remain loyal to us in matters where he would have so much to gain by re-double-crossing us to the GERMANS. Furthermore, it is difficult to see why it was necessary to compromise VAJDA by bringing PEJACHEVIC into this affair. If VAJDA could enter HUNGARY by the safe POLISH route, why endanger him by mixing him up with so doubtful a character as PEJACHEVIC? In my opinion, it is necessary to sever this link between PEJACHEVIC and VAJDA immediately.

2. PEJACHEVIC appears to have suggested Countess ZICHY for work with us. He knew her well, but apparently did not inform us that she was carrying on a liaison, as it turned out she was, with a Germanophile. This appears to be another reason for severing with PEJACHEVIC.

3. In my opinion, nothing can be expected from TAMÁS, the correspondent of the HUNGARIAN Telegraphic Agency in LISBON, nor from WILPFEN, the HUNGARIAN Press Attaché in MADRID.

4. The connection with CHINOIN may be useful at a later date for the transfer of money. It will in any case be worth maintaining on its present harmless basis.

5. The link through STOCKHOLM (WILHAM BOHM) with CHARLES PEYER, will in my opinion lead to little good except as a means of conveying to ruling circles in BUDAPEST the opinion of HMG. PEYER is an old gentleman who has not the slightest intentions of doing anything which might ruffle his comfortable relations with the Government and régime. Under him the HUNGARIAN Social-Democratic ~~semi-official~~ Party has degenerated into a semi-official safety-valve for popular discontent; it has little or no value as an organisation for action.

CONVERSATIONS WITH LT. COL. THRELFALL
MONDAY 2nd OCTOBER 1944

During my conversation with the above I limited myself to matters of purely S.O.E. interest, firstly because reports of other organisations were either going to see him or he had done so, and secondly because he was an extremely tired man.

Lt. Col. THRELFALL had already questioned him on the HUNGARIAN Underground Organisation with which "H" was very closely connected during his entire stay in HUNGARY and it is on this aspect of HUNGARIAN resistance that he is able to give most information. Lt. Col. THRELFALL is furnishing a report on this I shall mention merely as background.

1. RESISTANCE GROUPS.

(a) "H" had no knowledge of any potential HUNGARIAN resistance group. He frequently tried to organise such a group but failed owing to the apathy and fear of the population. As an example of this he wanted to get hold of 6 Hungarians to start an organisation for shooting well known collaborators, starting off with PETER HAIN, Chief of HUNGARIAN Secret Police and SS Formations. It took two months to find 6 Hungarians who were willing to do this and by that time the plan was no longer feasible and had to be dropped.

(b) "H" knew nothing of any Partisan Movement in the East or elsewhere in HUNGARY.

(c) An exception to the above was the Communist Underground movement which "H" said was large and well organised. Whether it was in any way connected with the Peace Party "H" did not know as he had never heard of the name. They were, he said, difficult to contact as they maintained a very high degree of security and were for the most part inactive since they were merely waiting orders to revolt. Under the occupation they had a courier link with the JUGOSLAV Partisans and "H" succeeded in contacting one of their members, a Serb, who agreed to take an escape party to JUGOSLAVIA. After the occupation and the link with TITO was broken. Some time after the occupation "H" heard that it had been established but by that time he had lost contact with them.

2. INFILTRATION.

(a) "H" said that if Missions were to be dropped to the country they must have reception and motor transport waiting for them. Dropping blind was extremely risky and only possible if the party spoke perfect HUNGARIAN or GERMAN and had good identity documents. Dropping in uniform was only possible if a party had reception.

and transport and a safe house to go to. From then on the party would have to work in plain clothes.

- (b) The country population were, on the whole, hostile and to contact them "blind" would be extremely dangerous. "H" had heard that American fliers who had bailed out of planes landed had frequently been ill-treated and, in some cases, killed.
- (c) "H" said that GERMAN D/F'ing was very efficient. In BUDAPEST an illicit transmitter could be expected to be D/F'ed and in the country there are police points in all the larger villages.
- (d) "H" knew nothing of the DEERHURST Mission. At the Gestapo prison in the FO UTOA they were liable to be beaten up whether they were in uniform or not. Once the Gestapo had finished with them it was probable that they would be sent to Germany. "H" said that as far as he knew there were only 14 British PWs left in HUNGARY.
- (e) "H" said that the treatment of the Jews was most barbarous but at the same time the Jews made no show of resistance whatsoever. He said that, in his opinion, any Mission sent with the purpose of inculcating a spirit of resistance into the HUNGARIAN Jews would be doomed to failure.

3. COUP D'ETAT.

In the event of any insurrection or attempt at a coup d'etat the GERMANS threatened to shell BUDAPEST with heavy artillery. On his journey to the BALATON "H" saw German artillery being moved towards the capital showing that they expected some such contingency.

4. CONTACTS.

As he was living underground, except for the POLES and those HUNGARIANS whom he saw at the Palace "H" had virtually no other contacts in HUNGARY.

5. DEALINGS WITH HORTHY AND THE PALACE GROUP.

- (a) At the end of July HORTHY's son, with whom "H" had previously been in contact through SZENTIVANYI came to bring "H" to the Castle where he saw HORTHY. This was the first of several meetings which "H" had with the Regent. During these meetings "H" pressed HORTHY to surrender immediately to the RUSSIANS but HORTHY could not make up his mind, partly as "H" put it, because his honour would not permit him to stab his country in the back and partly because he still felt that he had everything to gain and nothing to lose by postponing the inevitable as long as possible.
- (b) With "H" during most of these interviews were Gen. NADAY, HORTHY's Attache a man named TOST who was most helpful to "H" throughout and Count BETHLEN who apparently had great influence on HUNGARIAN politics since the occupation despite the fact that he was in hiding and his visits to the Castle were as clandestine as those of "H".

- (c) "H" said that HORTHY always listened to the last people to see him and, as the Germans naturally saw him as a traitor, he allowed himself to be persuaded by them. "H" was also much influenced by his subordinates. "H" had a very low opinion. "H" had heard that many of the Castle entourage wanted to shoot him for being an "Agent provocateur".
- (d) In early September HORTHY at last agreed to get in touch with the Anglo-Americans and it was arranged that HORTHY, BETHLEN and the Chief of Staff would draft a message and show "H" the text. "H" at that time was living in a disused part of the Castle and had the V.I. set as well as his Polish operator in the room above his own. They had arranged skeds with the POLISH H.Q. in LONDON every Monday and Thursday but for some time past "H" had failed to make contact. They tried to get this particular message through but failed once more. The day being Saturday they had missed their Thursday sked so they tried to break in on the WARSAW line but without success. The following day (Sunday) the Gestapo complained of unpleasant noises emanating from the Castle and this so frightened the HUNGARIANS that they would not allow "H" to come up on his Monday sked. Arrangements were then made for the message to go to SWITZERLAND by courier who would hand it to BAKOS' RESERVE for onward transmission. This was done and "H" also gave a copy of this message to the HUNGARIAN Military attache who was proceeding to STOCKHOLM, for onward transmission to LONDON.
- (e) Since it was impossible for "H" and his Polish party to remain any longer in the Castle, TOST arranged for them to be taken by car to a house near Lake BALATON. From there they twice tried to contact LONDON but again without success, one of the failures being due to a thunderstorm.
- (f) Meanwhile a message came through from BUDAPEST saying that the Gestapo was on their track, so the party proceeded to EZTERGOM where they were given refuge by a Polish woman. From there the party intended going to SLOVAKIA and joining the Polish Forces but TOST arrived that night and persuaded "H" to return to BUDAPEST. In BUDAPEST "H" had a conference with TOST and young HORTHY. He told them that, since the Government would not see reason, there was no point in his remaining any longer in the country. TOST and young HORTHY then agreed to arrange for an aircraft to evacuate him. "H" hid on CZEPEL Island until a police contact informed him that all was ready. Three days later Gen. NADAY, an Hungarian pilot and his wife, and an Hungarian mechanic, left BUDAPEST in a HEINKEL 111. The HUNGARIANS wanted to fly to neutral territory but "H" insisted on their going direct to ITALY. They crash landed near TERMOI having miraculously encountered neither Allied aircraft nor anti-aircraft. From there the Americans took the party by car to PART where they stayed the night at 15th Air Force H.Q. The next day they were flown to L.F.H.Q.

6. PERSONAL IMPRESSION OF HIM

Intelligent, resourceful and a natural leader. I should say he was the best type of regular soldier, though whether in point of fact he is a regular soldier I don't know.

When speaking of the HUNGARIANS, of whom he has a very low opinion, he said "You see I cannot stand cowardice in any form". This remark is typical of him and it is easy to imagine the mutual respect which he and the Poles must have had for each other.

Except for his contacts at the Castle he lived an under cover life, almost entirely with the Poles, so that his picture of HUNGARIAN conditions is, as he himself admits, somewhat one-sided.

BARI
5.10.44.

DISTRIBUTION.

Comd.
H.Q. SO (M)
SO (M) Liaison Staff
A.O.C. BAF
Mr. Broad
Mr. Merrill
P.W.B.
O.S.S.
Force 139
LONDON
ISTANBUL
WAR DIARY
File
Spares.

COPY NO.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12/13
14
15/18

H 640

C 135'86/10/G.

SECRET

With the Compliments
of the
Under Secretary of State
for Foreign Affairs

Raj. Mandersham

Hu 32

NP
FMH.5
FMH.2

[This telegram is of particular secrecy and should be retained by the authorised recipient and not passed on]

[CYPHER]

WAR CABINET DISTRIBUTION

FROM STOCKHOLM TO FOREIGN OFFICE

Sir V. Mallet.
No. 1171.
5th October 1944.

D. 9.50 a.m. 6th October 1944.
R. 1.00 p.m. 6th October 1944.

0:0:0:0

Hungary.

Political Director of Ministry of Foreign Affairs informed Counsellor this morning that Ministry had received a further report from their Minister in Budapest on Hungarian political situation.

In an interview with Danielsson, Lakatos said that he was anxious to get Hungary out of the war as soon as possible. He explained that the presence in Hungary of a considerable quantity of German forces had compelled her to continue fighting on Germany's side. He added that his Government has been much impressed by the success of Finnish Government in withdrawing from the war and that his Government would like to be able to follow a similar course either through Swedish mediation or by means of direct negotiation.

Political Director said that Danielsson was convinced both Horthy and Lakatos were in favour of peace, but that Hungarian extremists were doing everything they could to bring about a coup d'état and Germans were exercising strongest pressure in favour of a reconstruction of the Government so as to include Szalasi and other extremists, and in order to recommence action against the Jews. Lakatos was opposed to this, but German Government were ready to put power behind their words and German Minister at Budapest had just returned to his post after a visit to German H.Q.

Danielsson added that in his opinion, a considerable part of the Hungarian army would oppose any increase of German control over Hungary. He also said that it was widely rumoured at Budapest that an aeroplane had left for Rome carrying negotiators, but he had been unable to confirm truth of this.

In any case, it was expected that a critical situation in Hungarian affairs would develop in the course of the next day or two.

Please inform P.W.E.

[Copies sent to P.W.E.]

Rptd. Moscow 3438.

O.T.P.

96 18:06:56
05/13 11:04

46 8 7231176->
003 6958116

46 8 7231176 From: UD Stockholm 1 Page 1
SWEDISH EMBASSY --- UD STOCKHOLM 0001/006

SVERIGES AMBASSAD

TEL AVIV

Bindes i avsaknad av original

TELEFAX sid 1 (4)

Datum 1996-05-13	Dnr 636	Dossierbet. R-18 Wallenberg
---------------------	------------	--

Ex till:

Kolreka

Wallenberg-Föreningen

van Dordel

Carl Persson

Magnusson, Pol 1:1

Olson, ESEK

Foyer, Pol 1:1

Amb. Moskva

Amb. Washington

Amb. Budapest

exp. 96-05-29, /

Kopia av

artikeln i

US News &

World Report

fått omb i

Tel Aviv

exp. 96-05-29 /

per fax

UTRIKESDEPARTEMENTET

Re Tidningsartiklar om Wallenberg
(2 bil)

För Pol 1 (Magnusson, Olson) och Pressbyrån

Från ambassadens översättare har vi nu fått bifogade artikel, som den 5 maj publicerades både i Haaretz och Maariv, två av Israels ledande dagstidningar, vari den omskrivna artikeln nyligen om Raoul Wallenberg i US News & Worlds Report refereras. Eftersom ambassaden inte prenumererar på denna tidskrift vore vi tacksamma per fax få kopia av artikeln.

I sammanhanget bifogas också en samma dag publicerad artikel i Haaretz, enligt vilken nazister skulle i svenska banker och finansinstitutioner ägda av familjen Wallenberg ha deponerat medel som stulits från judar. Vidare uppges i denna att "a central Swedish newspaper" står i begrepp att publicera en artikelserie om familjen Wallenbergs roll i denna affär.

Hyltenius

AMBASSADEN TEL AVIV KL 10.15/ÅT

TRANSLATION

HAARETZ - 5.05.96.

U.S. NEWS AND WORLD REPORT

"RAOUL WALLENBERG WAS AN AMERICAN AGENT IN BUDAPEST;
HE WAS SEEN IN AN AMERICAN PRISON IN 1989".

By Akiva Eldar
Special for HAARETZ

The Swedish Diplomat, RAOUL WALLENBERG, who saved at least 20.000 Hungarian Jews from the Nazis, was at the same time also an important agent of the American Bureau for Strategic Service, which had preceded the CIA. This is revealed by a comprehensive research, made by a team of Journalists of the weekly U.S. News and World Report. The research also reveals, that contrary to the official version of the Russian Authorities, eye witnesses report that Wallenberg was last seen alive at the end of 1989. Many people believe, that he is still held in the Vladimir Prison, 200 km. North-East of Moscow, or in a hiding place.

The American weekly reported that its article was based on a six-months' research, conducted in Russia, Sweden, Hungary and in the United States, and on documents of the CIA, the classification of which has recently been removed.

The article, which is published today, says that despite the fact that the information of the CIA files is not yet complete, the research it carried out "shows unequivocally, that Wallenberg has been an important asset of the American Intelligence". It further says, that in Wallenberg's clashes with Nazi officials and for the bribes he transferred to them with the aim to free Hungarian Jews, he used funds from the American Council of War Refugees, which files that have recently been declassified show, that it has had a connection with American Intelligence agents.

If this assumption is true, Wallenberg is 83 years old and has spent more than 50 years in a solitary cell.

HAARETZ - 5.05.96

Page 2.

"LET THE OLD MAN GO"

The former Swedish Ambassador, Per Anger, told the weekly, that in 1989 he had listened to a telephone conversation in which Germany's Kanzler Helmut Kohl begged Mikhail Gorbachov: "Let the old man go". The Soviet leader did not say a word in reply. Later on, Anger himself went to Moscow and asked Gorbachov again. According to him, Gorbachov did not claim that Wallenberg was dead and hinted that "he had no control over the KGB".

Documents revealed in the National Archive in Washington and in archives in Hungary disclose, that Wallenberg had helped the American Intelligence Agency to open a channel to the leaders of the anti-Nazi underground.

Wallenberg was the only agent in Budapest, on whom the Americans could rely. The information about his connection with the USA was kept secret, for fear that its disclosure would annoy the Soviets and lead to Wallenberg's liquidation in the prison. The Soviet Intelligence, which knew about Wallenberg's connections with the Americans, took him out of Budapest in 1945.

* *
*

James Wallberg 20

Translator's Note:

The same article was published by Maariv on the same date.

Jo

TRANSLATION

WTE HAARETZ - 5.05.96.

BANKS IN SWEDEN WILL BE REQUESTED TO PROVIDE
INFORMATION ON JEWISH FUNDS DEPOSITED BY NAZIS

"The funds may have been deposited in banks and financial
institutions belonging to the Wallenberg family"

By Shlomo Shamir
New York (Special to Haaretz)

A demand to act towards receiving information on accounts of Jewish
survivors of the Holocaust, which were opened in banks in Sweden,
was raised yesterday by Jewish sources in New York.

According to these sources, there are well founded suspicions, that
Jewish funds and property, robbed by the Nazis, were deposited by
them in banks and financial institutions, which were owned by the
Wallenberg family, one of whose sons was the famous diplomat, who
saved thousands of Jews in Hungary. A central newspaper in Sweden
is about to publish a series of articles about the part of the
Wallenberg family in the affair.

The sources claim, that after an agreement was reached with the
Union of Swiss banks about a process to check secret and inactive
accounts in banks in Switzerland, negotiations for a similar agree-
ment should also be opened with the banks in Sweden.

* * *

*

Jana Wallenberg

KOPIA TILL:

SB
UM
BITR UM
KABS
POLCH
BITR POLCH
SS KARLSSON
CH POL 1
POL 1:1

(Handwritten mark)

AVD.	GR.	MÅL
<i>D</i>	<i>2</i>	<i>EW</i>

ag
M

AMBASSADEN MOSKVA

1996-05-14

UD STOCKHOLM

FÖR POL 1:1.

RE WALLEMBERG.

FORTS.

RE WALLENBERG.

1. GULLIGREN BLEV IDAG UPPRINGD AV TATARINTSEV SOM MEDDELADE ATT VINOGRADOV FORTFARANDE ÄR SJUKSKRIVEN P.G.A. HJÄRTBESVÄR. VINOGRADOV TRÄFFAR SIN LÄKARE PÅ FREDAG 17 MAJ. FÖRST DÄREFTER SKULLE VINOGRADOV KUNNA GE BESKED HURUVIDA HAN KUNDE ÅTERINTRÄDA I TJÄNST DEN 20 MAJ OCH KUNNA TA EMOT MAGNUSSON DEN 21 MAJ. TATARINTSEV LOVADE ÅTERKOMMA PÅ FREDAG EFTERMIDDAG MED BESKED.

2. NIKISJKIN HAR PRELIMINÄRT FÖRKLARAT SIG BEREDD ATT TA EMOT MAGNUSSON DEN 21 MAJ KL 14:30 PÅ MID.

3. AV TIDSSKÄL HAR VI FÖRESLAGIT ROGINSKIJ ATT SAMMANTRÄFFA MED MAGNUSSON PÅ KVÄLLEN DEN 20 MAJ. ROGINSKIJ HAR EVENTUELLT ANDRA ENGAGEMANG DENNA DAG - I ANLEDNING AV SACHAROV'S FÖDELSEDAG - MEN HAR LOVAT ÅTERKOMMA IMORGON MED BESKED.

4. VI FÖRESTÄLLER OSS ATT MAGNUSSON ANLÄNDER TILL MOSKVA MED SAS FRÅN STOCKHOLM PÅ KVÄLLEN DEN 20 MAJ OCH AVRESER ÅTER TILL STOCKHOLM MED SAS PÅ KVÄLLEN DEN 21 MAJ.

HIRDMAN
AMBASSADEN MOSKVA AF

SVERIGES AMBASSAD
WASHINGTON

Handl: *p. Tejler*

sid 1 (1)

1996-05-14

DELGES: / CF	
SB	✓
UM	✓
BITR UM	✓
KABS	✓
POLCH	✓
BITR POLCH	✓
SS KARLSSON	✓
BITR SS	✓
CH POL 1	✓
POL 1:1	✓
CH POL 1:2	✓
POL 1:2	✓
CH POL 2	✓
CH POL 2:1	✓
POL 2:1	✓
CH POL 2:2	✓
POL 2:2	✓
CH POL 3	✓
POL 3:1	✓
POL 3:2	✓
POL EU-KORR	✓
✓ (ESEK) - SP	✓
PRESSCH	✓

UTRIKESDEPARTEMENTET

a.a. / L
För Hans Magnusson, pol 1:1
Lage Olsson, ESEK

Re Wallenberg

För tids vinnande insändes på detta sätt en förhands-
kopia av handbrev i ärendet. Originalen kommer med
veckans lägenhet.

LILJEGREN

ne 135/001

96-05-20

MD

SVERIGES AMBASSAD

BERN

Handläggare: Gunnar

SID 1 (3)

05-14 Dnr 26

GS/DELGES:

SB
UM
BITR UM
KABS
POLCH
BITR POLCH
SS KARLSSON
CH POL 1
POL 1:1

94

U

Pae

INR. UTRIKES DEP.		
D. No		
05-14		
AVD.	GR.	MAL
P	2	Sw

Utrikesdepartementet

(Magnusson).

För Pol 1:1

Re Wallenbergärendet.

Gunnar Bloom hade idag ett samtal på schweiziska Bundesarchiv med Therese Steffen, författare till uppsatsen, som ingick som bilaga till vår 72 A 1995-07-04 och som återopas i Ert ovanciterade kryptofax. Vid samtalet framkom följande:

1. Steffen uppgav att hon i samband med arbetet med den aktuella uppsatsen endast haft tillgång till schweiziska dokument och av dessa hade det ej framgått vad som de facto hände med de ca. 10.000 internerade sovjetiska medborgarna, när de återvände till Sovjetunionen (SU). Hon var dock övertygad om att frigivandet av de i SU fängslade schweiziska diplomaterna Harald Feller och Max Meier ej hade något samband med återvändandet till SU av sovjetmedborgarna.
2. Beträffande de sistnämnda behandlar Steffen ämnet tämligen ingående i sin uppsats under kapitel

SVERIGES AMBASSAD
Bern

Handläggare: Gunnar Bloom

SID 2 (3)

1996-05-14 DNR 26

forts....

3.2 Die sowjetischen Internierten in der Schweiz (Bloom erhöill kopia av uppsatsen, som insändes separat). Steffen förklarade under mötet, att de sovjetiska medborgarna internerats i tyska krigsfångläger belägna i närheten av den schweiziska gränsen men att de hade lyckats fly till Schweiz strax före krigsslutet. Flyktingarna mottogs i Schweiz och placerades i ett antal schweiziska läger, endast avsedda för sovjetiska medborgare. Stora problem och oroligheter uppstod dock i lägren av olika anledningar, inte minst till följd av den "frihet", som de där upplevde jämfört med de tyska lägren. Detta gick inte omärkt förbi i SU och i den sovjetiska radion beskylldes schweizarna för att behandla internerna illa.

I och med att kriget slutade förändrades situationen för de internerade, som nu enligt folkrätten betraktades som fria. Schweizarna inbjöd en militärdelegation från SU till Schweiz i juli 1945, som fick tillfälle att besöka samtliga läger och där samtala med flyktingarna. Delegationen satte upp plakat i lägren med budskap att medborgarna, om de så önskade, kunde återvända till SU. Samtliga, med undantag av 450 från Azerbajdzjan och 300 från de baltiska länderna, önskade återvända. De senare grupperna erhöill schweizisk asyl och stannade kvar i Schweiz, medan övriga återvände till SU.

Steffen uppgav även att ca. 6000 schweiziska medborgare vid samma tidpunkt befann sig i de av SU ockuperade delarna av Europa (främst dagens Polen och f.d. DDR). De schweiziska medborgarna uppgavs

SVERIGES AMBASSAD

Bern

Handläggare: Gunnar Bloom

[REDACTED] SID 3 (3)

1996-05-14 DNR 26

forts.....

kunna röra sig "fritt" inom området men förvägrades utresa. När de ca 10.000 i Schweiz internerade sovjetmedborgarna hade återvänt till SU upphävdes utreseförbudet för schweizarna som då återvände till Schweiz.

Löfgren

05/15/96 07:07:01 46 8 7231176-> 46 8 283100 From: UD Stockholm 1 Page 1

FROM : Computer Zone Inc.

PHONE NO. : 212 645 6434

May. 14 1996 04:26PM P1

Re. Raoul Wallenberg.

May 14, 1996

Mr. Lago Olsen
Ministry for Foreign Affairs
Stockholm, SWEDEN

Dear Lago:

This is my second communication for today, the other being a copy of the President's letter regarding the Working Group as well as my two pages of commentary.

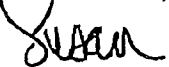
As promised, I attach a copy of the letter which I have just sent to the Editors of U.S. News & World Report. There was an extra paragraph where I went into more detail, but I doubt they will allow that much. Hope it isn't too "New Age" for you!

Would it be possible to pass it along to Mr. Tatarintsev, along with a copy of the President's letter. I want him to know I am 'in his corner.'

Also, if I may ask (signing this letter reminded me): Would you be so kind as to make sure that I am referred to as the Director of the ARK Project rather than just a researcher. Because I am doing this work in ARK's name. I noticed on the list at the meeting in Moscow that Roginsky is head of Memorial, but I have no organizational affiliation. Perhaps you do not know that we have a track record both in Russia and the United States for effective findings of missing persons (two), the only in existence for the Soviet Gulag experience. It is also the basis for my work with Serbsky, so its continuity is important to my being able to help.

I also will send you my minutes for our various meetings when I get around to typing them up. I don't know how to spell anyone's name so that will be a total embarrassment, but the detailing might be useful.

All the best,

Susan Mesina

135/006

FILED

ESER

96-05-27
05-14

P 2 Eu

011-46-8-723

1176 Foyer, Pol 1:1

up 96-05-15

[2 PAGES]

Ex till;

Magnusson Pol 1:1

Olson, ESER

Pol 1:1

Pol 1:1

Pol 1:1

Pol 1:1

Pol 1:1

Pol 1:1

Pol 1:1

Pol 1:1

Pol 1:1

Pol 1:1

Pol 1:1

Pol 1:1

Pol 1:1

Pol 1:1

Pol 1:1

Pol 1:1

Pol 1:1

Pol 1:1

Pol 1:1

Pol 1:1

Pol 1:1

Pol 1:1

Pol 1:1

Pol 1:1

Pol 1:1

Pol 1:1

Pol 1:1

Pol 1:1

Pol 1:1

Pol 1:1

Pol 1:1

Pol 1:1

Pol 1:1

05/15/96 08:53:34
'96 05/15 08:41

46 8 7231176->
46 8 203100

46 8 7231176 From: UD Stockholm 1 Page 2
ISP 002/002

05/15/96 07:07:31

46 8 7231176->

46 8 203100 From: UD Stockholm 1 Page 2

FROM : Computer Zone Inc.

PHONE NO. : 212 645 6434

May. 14 1996 04:26PM P2

May 14, 1996

U.S. News & World Report
2400 N Street N.W.
Washington, DC 20037-1196

Attention: Letter to the Editors

Dear Editors:

I would like to commend U.S. News for 'birthing' *The Angel Was A Spy* at a time when emerging evidence has had a very difficult time making its way into the news. Even with the end of the Cold War, Raoul's fate has been frozen in assumptions -- the first being that he died in 1947, as claimed by previous Soviet regimes; the second that everything which could be done has been done to "rescue the rescuer." In fact, that process is only now beginning in a new, hopefully healing time, that could slip out of our hands at any moment.

For this reason, I would have liked those officials on both the Swedish and Russian side of the Working Group to have received their due. They are not to blame for the decades of policy reflections on this case which have led nowhere. In fact, they are to be honored for breaking through old mind-sets to grop for a common truth. The true news, in my opinion, is not only that we have received a 'yes' -- i.e., access to certain prison records -- after fifty-one years but that the official and independent members of the Working Group are moving forward in an attitude of deep respect and objectivity. We have our fears; we do not always agree. But we are in a process and that is what counts. This may not be a 'smoking gun' but it is vital. Because we know, and I think you know, that without such committed, serious and determined efforts; it will be too late for Raoul or for the truth.

Thank you.

Sincerely yours.

Susan Ellen Mesinaï
Director, ARK Project of the
Russian Relief Fund

05/15/96 09:17:16

46 8 7231176->

46 8 7231176 From: UD Stockholm 1 Page 3

FROM : Computer Zone Inc.
05 14 30 10.00AM

PHONE NO. : 212 645 6434
10 912120450434

May. 14 1996 02:01PM P3
P002/002

(Instant file UD
on Susan Mesina,
The Ark Project,
New York)

a.a. / to

THE WHITE HOUSE

WASHINGTON

May 1, 1996

Dear Tom:

Thank you for your letter concerning Raoul Wallenberg. I, too, want the mystery surrounding his disappearance cleared up.

As you know, since Wallenberg was a Swedish citizen, the Swedish Government, working in cooperation with Russian officials, is leading the investigation into his fate. The Russian government has recently agreed to engage in a cooperative search for relevant information. The Swedish-Russian working group has specific names of former prisoners who had contact with Mr. Wallenberg and has requested permission to visit five Russian cities in May in order to check the files for these former prisoners and to interview older residents.

I have asked Ambassador Pickering in Moscow to support this effort and, specifically, to encourage Russian government officials to approve the recent working group request. I appreciate the work done by Members of Congress on this issue, and my Administration will continue to communicate our shared interest in knowing Raoul Wallenberg's fate.

Sincerely,

Tom

The Honorable Tom Lantos
House of Representatives
Washington, D.C. 20515-1402

MD

Ex +11:

Kab. sekur
von Dardel

Carl Persson

Magnusson, UD AI/UTB

Olson, UD/EI/ESEK

Foyer, UD/EC

Wallenberg-Förreningen

Amb. Moskva

Amb. Washington

Mehinen (Chicago)

exp. 96-06-25

Vo

663 1613

7231176

UD/ESER

Att. Lage
Olsson

Ex till:

Magnusson

Olsson

Foyer

ex 96-05-15

Mera om Wallenberg!

I dag kom det nummer av US News & World Report, som legat ute på Internet i en vecka redan, och satt ny fart på spekulationerna om Raoul Wallenberg.

Artikeln styrker på en punkt vad jag sa i OBS här programmet i maj i fjol.

Raoul Wallenberg åkte till Budapest med ett kombinerat svenskt regeringsuppdrag och ett amerikanskt, från bl a OSS, föregångaren till den amerikanska underrättelsetjänsten CIA.

US News & World report säger sig nu ha belägg för att Wallenberg fanns på en tjänstgöringslista över 2000 personer "som i en eller annan egenskap arbetade för OSS".

Så långt verkar allting klart.

Svenska UD dementerar förstås rutinmässigt alla uppgifter i USA-artikeln - utom spekulationerna om att en 84-årig Wallenberg kan vara i livet någonstans i Ryssland!

Det får väl betraktas som ett rutinmässigt försök att lägga locket på publicitet, som än en gång kan kasta obehaglig belysning över svenska neutralitetsbrott.

UD tvekar fortfarande att offentliggöra viktiga Wallenberg-dokument och har dessutom med den rysk-svenska Wallenberg-kommissionen lyckats skapa en ny censurinstans, där en gång avhemligade ryska handlingar kan återhemligas. Genom att fiska upp alla intressanta dokument ur de ryska arkiven, innan fria forskare hinner dit, har offentligheten fördröjts i flera år. Nu lovar UD att kommissionen ska läggas ner till hösten, men det har man lovat förr.

UD bör alltså för att inte dra löjets skimmer över sig, erkänna fakta, att Wallenberg hade ett OSS-uppdrag.

Det hindrar inte att USA-journalisterna, när de sedan ska försöka beskriva Wallenbergs spionuppgifter, blir luddiga.

Skulle Wallenberg under sina korta och intensiva månader i Budapest verkligen ha haft tid att syssla med spioneri? Dessutom spioneri riktat mot Ryssland, som USA-tidningen påstår.

Här tycks de amerikanska journalisterna gå handlingarna en smula i förväg. Det kalla kriget mellan USA och Sovjet hade ännu inte brutit ut.

OSS, som verkade åren 1942-45, var inriktat på Hitlertyskland. I några fall, exempelvis i båttrafiken till Baltikum från 1944, fanns även en mer långsiktig aspekt, att skapa brohuvuden mot sovjetisk expansionism.

Men det finns inga dokument som styrker att Wallenberg skulle ha sysslat med något sådant.

Ett av de få konkreta dokument som USA-

Att. Ver. Lefkowitz m. halsning
föru 13 Anger.
OBS idag 1145 och Lage Skurafjell

96-05-15

FINES DEF.

135/012

96-06-27
85-15

P 2 Eu!

Re. Raoul
Wallenberg.

MD

Sun 12 May 1996 12:12:41 Stefan Lindgren

journalisterna refererar till är ett OSS-telegram från 7 november 1944 från Bari till Caserta, två allierade baser i Syditalien.

Det är ett av de få frisläppta OSS-telegram där Wallenberg nämns vid namn.

Där talades om en motståndsmän i Budapest, Geza Soos, som hade en "svensk signalplan" och kunde nås via den svenska legationen i Budapest.

Det framgår också att kapten Helmuth Thernberg i Stockholm kände till samma signalplan.

Denne Thernberg var andremän på Försvarsstabens C-byrå, en underrättelseorganisation som samarbetade nära med Tysklands Abwehr. Han hade utbildats av Abwehr, där han kallades "vår svenske vän" eller "vännen T" och hade specielltillstånd att resa fritt med tyska tåg. Han avlönades av Abwehr för vissa uppdrag och byggde upp ett radionät i Finland fram till den ryska gränsen. Så sent som i februari 1945 besökte Thernberg Abwehr i Berlin.

En tämligen säker slutsats man kan dra är att varje ungersk motståndsrörelse som hade något med kapten Thernberg att göra, låg mycket illa till.

Geza Soos grupp förräddes senare och Soos tvingades fly till Italien.

Om Thernbergs och C-byråns roll kan man dock bara spekulera.

Fast kanske ändå... ett vittne finns fortfarande i livet. I OSS-telegrammet heter det att i första hand Per Anger, och bara i andra hand Raoul Wallenberg, är den amerikanska spiontjänstens kontaktman på svenska legationen. Mer exklusivt än så var inte Wallenbergs OSS-uppdrag.

Men Per Anger är alltså i högsta grad i livet och borde kunna berätta om den svenska signalplan som kopplade ihop den ungerska motståndsrörelsen med nazivännerna i Försvarsstabens C-byrå.

Kanske borde han också kunna berätta om vad hans pronasistiske beskicksningschef, Ivar Danielsson - som briterne kastat ut ur Egypten - så när man efter Wallenbergs arrestering sammanträffade med NKVD-chefen i Ungern, generalmajor I Pavlov. Danielsson hade själv tagit kontakt för att få överlämna "viktiga upplysningar".

Anger borde också kunna redogöra för vad som säs senare, när han i Moskva samtalade med ambassadör Söderblom, varefter denne genast rapporterade hem att Wallenberg mest troligt omkommit i en trafikolycka.

Det är hög tid för både UD och Anger att lätta på förlåten.

Stefan Lindgren

Ex till:

Kabser
van Dardel
Carl Persson

Wallenberg-Föreningen
Amb. Moskva

Magnusson, Pol 1:1 Per Anger
Olson, ESEK Lelf Leifland
Foyer, Pol 1:1

exp. 96-05-14

Lo
a.a. - /

SPECIAL REPORT

The angel was a spy

New evidence: Sweden's Raoul Wallenberg was a U.S. espionage asset

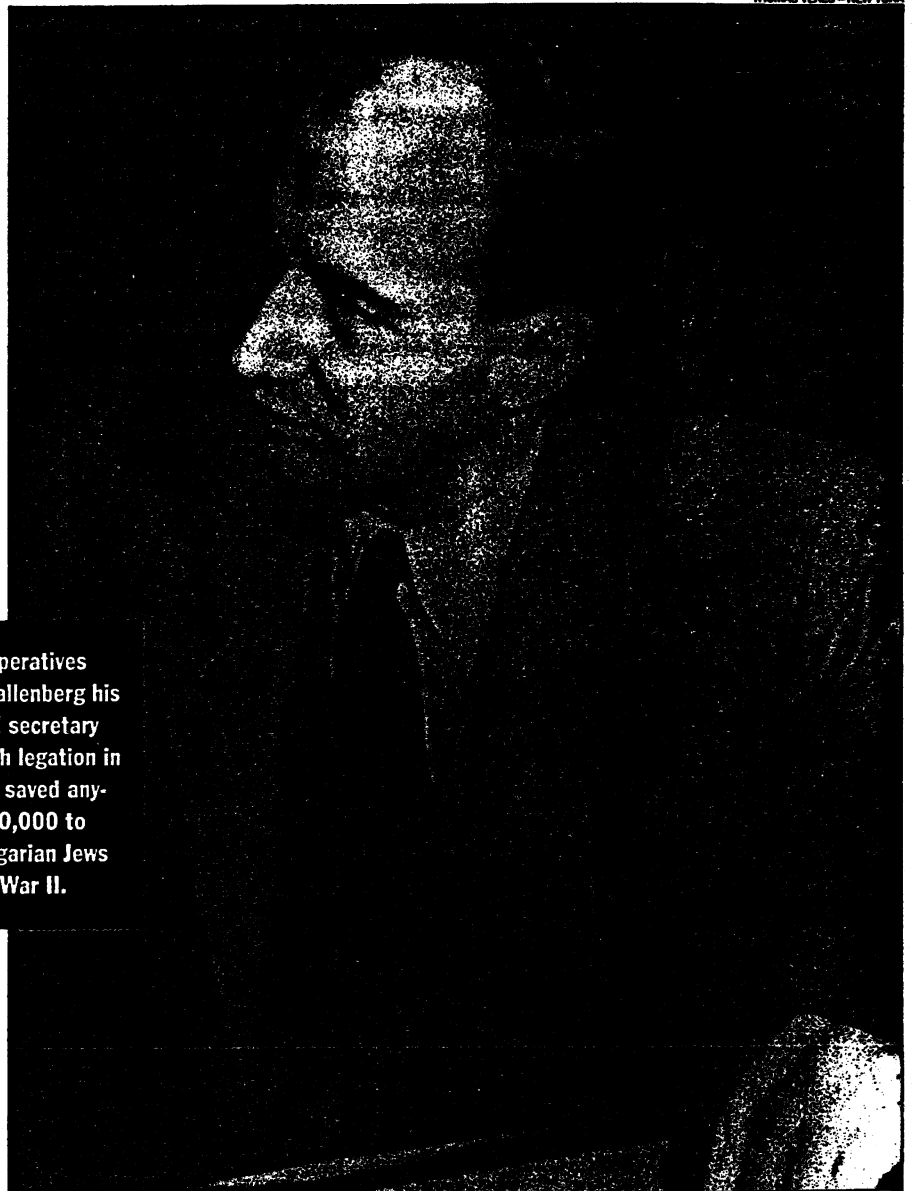
For five decades, mystery has blanketed key parts of the remarkable story of Raoul Wallenberg, the Swedish diplomat who saved at least 20,000 Hungarian Jews from the Nazis. U.S. intelligence kept mum lest it confirm the Soviet charge that he had been an American spy. The silence was purposeful: There were strong hopes that he was alive in the gulag but stronger fears that any hint of his ties to U.S. intelligence would stoke Soviet anger.

But a six-month investigation — involving examination of thousands of recently declassified files, some of which the Central Intelligence Agency just released to *U.S. News* under the Freedom of Information Act, and scores of interviews with American, Russian and European sources — shows conclusively that Wallenberg was a valued U.S. intelligence asset. His appointment was approved by President Franklin Roosevelt, and his mission was not only to save Jews but to provide U.S. spymasters with access to anti-Nazi resistance forces trying to break up Budapest's alliance with Berlin. For the Office of Strategic Services — precursor to the CIA — Wallenberg was probably the only reliable man in wartime Budapest.

Confirmation. One of the newly released CIA documents is a 1990 memo in which William Henhoeffter, curator of the CIA's Historical Intelligence Collection, declares that revelations of Wallenberg's intelligence connections "are essentially correct." CIA historian Kevin Ruffner agrees: "On the basis of the files cited in your article, it is a reasonable conclusion that Raoul Wallenberg was of benefit to American intelligence." Donald Jameson, a former senior CIA official, calls this statement "a virtual admission that Wallenberg was used by us. It is a minimum statement the CIA can make and still be plausible."

Aware of Wallenberg's ties to U.S. intelligence, the Soviets spirited him

American operatives helped get Wallenberg his job as second secretary at the Swedish legation in Budapest. He saved anywhere from 20,000 to 100,000 Hungarian Jews during World War II.

out of Budapest in January 1945. Russians today say he was either shot or poisoned in 1947. However, *U.S. News* has tracked down several new credible eyewitnesses who say they saw Wallenberg after the "official" 1947 death date. One of his close colleagues, retired Swedish Ambassador Per Anger,

is convinced that he was alive as late as 1989 and may be alive today.

THE APPROACH

The Wallenberg saga, as told by biographer Kati Marton, began with a casual elevator chat between two strangers working in the same downtown Stock-

MD

SPECIAL REPORT

holm building: Kalman Lauer, owner of an export-import firm, and Iver Olsen, an OSS operative whose overt job at the U.S. Embassy was finances. Once Olsen found out that Lauer was a Hungarian Jew, he asked for help in finding a Swede "with good nerves" to go to Budapest to save Jews. Lauer suggested his employee, Raoul Wallenberg.

The job interview took place soon after, on a warm night in June 1944 at the resort of Saltsjobaden. Wallenberg was on furlough from Sweden's National Guard—arranged by Olsen. By the end of the meal, Olsen knew he had his man: strong willed, eager to make his mark in the world, an anti-Nazi with American ties thanks to his architecture degree from the University of Michigan. It did not matter that he came from a family, dubbed Sweden's Rockefellers, whose companies supplied Germany's war machine with materials such as steel and ball bearings.

The files record that one OSS official expressed worry that his "personal history" would render Wallenberg a "doubtful" ally. But Olsen prevailed. At Washington's behest, Sweden assigned Wallenberg to its Budapest legation. Supposedly neutral in the war, the Swedes agreed to the unusual arrangement to relieve U.S. pressure to stop trading with Germany. Influential Hungarians were also apparently involved in Wallenberg's placement. One 1954 memo from a CIA informant (the name inked out by declassifiers) notes that a Hungarian in Stockholm, Kalman Geiger, "assisted informant in inserting Roul [sic] Wallenberg into Hungary during WW II as an agent of OSS."

The 31-year-old Wallenberg was so eager to get started that he "left in a hell of a hurry with no instructions and no funds," Olsen cabled Washington. At the Hungarian border, he saw boxcars crowded with Jews bound for what the Germans called "labor camps." The U.S. government had known of the death camps since 1942, and Allied intelligence knew that the liquidation of Hungarian Jewry, Europe's last large Jewish community, had begun two months earlier, with freight trains carrying 12,000 peo-

To the manner born (upper right), Wallenberg became attached to America while a student at the University of Michigan (top left, bottom right). He received a B.A. in architecture.

ple a day to Auschwitz.

Wallenberg arrived in Budapest on July 9 with a revolver in his knapsack. In a few months, he became a local legend, spending covertly supplied American funds and using Swedish diplo-

matic tools to save Jews. He issued "certificates of protection" with the emblem of the Swedish crown. He moved his charges into buildings he bought or rented and flew the Swedish flag over them for protection. In October, he joined other neutral diplomats such as Switzerland's to persuade the new, rabidly Nazi Hungarian regime to set up an "international ghetto" for 33,000 Jews, 7,000 of them with papers known as "Wallenberg passports." Jokingly, people called him the city's No. 1 landlord.

At first, he worried that if he granted too many protective papers, they would become meaningless. But he soon began issuing them with abandon as Hungarian Nazis combed the city where more than 300,000 Jews lived, many with false identity papers or hidden by gentiles.

He granted far more passes than the Hungarian government had agreed to. He ignored their protests about forgeries. Matching the Nazis' energy in killing Jews, Wallenberg would go daily to the ghetto and to collection points such as brickyards and train stations. "When he dealt with the Nazis, Raoul was another person," says Anger. "That soft-spoken man became aggressive, brutal." He bullied Nazi officers, claiming he had a list of Swedish-protected Jews who had to be released to his custody. He'd shout out common Jewish names and quick-witted Jews in the crowd would figure out his ruse and line up behind him to be led to safety.

BROADER MISSION

Hungarian and German officials warned Wallenberg to stop. On orders from Lt. Col. Adolf Eichmann, the SS arranged an "accident" that totaled his Studebaker. Wallenberg was not in it. During a dinner with the Swede, Eichmann vowed to try again. Wallenberg just smiled and became more emboldened. According to one report, Wallenberg even "rounded up weapons for the small band of

SPECIAL REPORT

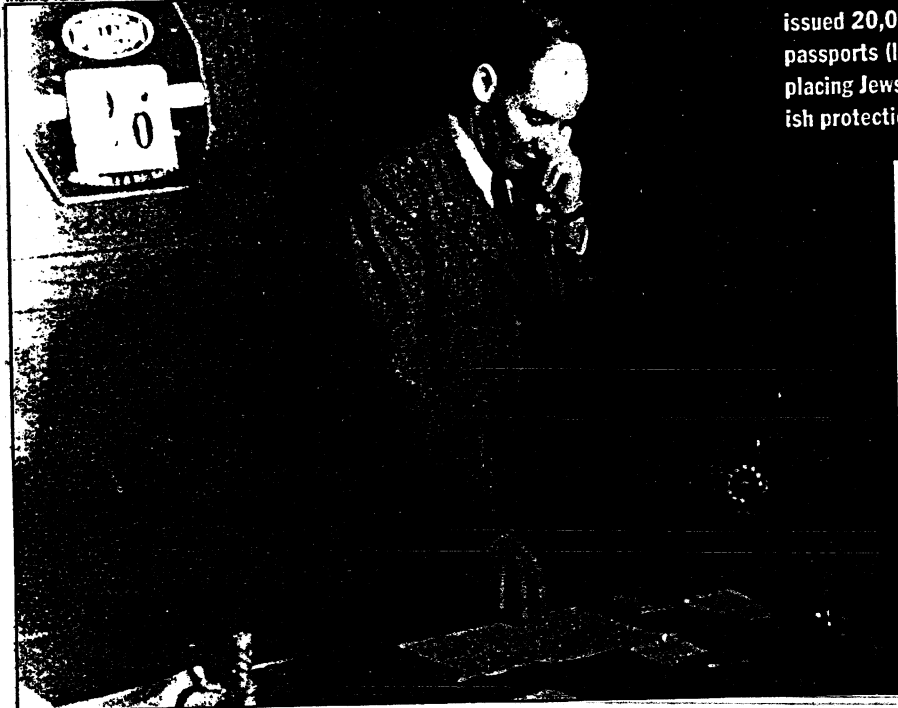
Jewish resistance fighters in Budapest."

While browbeating some Nazis, Wallenberg bribed others, using funds from the U.S. War Refugee Board (WRB), which the newly declassified files show had an intimate connection with U.S. spy operations. According to a senior CIA official, the choice of Wallenberg combined OSS Chief William Donovan's two articles of faith about intelligence: Businessmen make the best operatives, and refugees are the best sources of informa-

Hungarian documentation shows that Wallenberg used flattery as well as intimidation to get German and Hungarian officials to protect the ghettos and release Jews picked up by Nazi thugs. In the last days of the city's siege, he had a Hungarian Nazi assigned to police headquarters tell an SS general to call off a massacre of 70,000 Jews in the central ghetto. He sought out many influential Hungarians, including members of the resistance, who were not involved in

Wallenberg met with key Hungarian officials, resistance leaders and German officers. He also issued 20,000 special passports (lower right) placing Jews under Swedish protection.

THOMAS VERES - NEW YORK

Nov. 7, 1944. The communication indicated that Wallenberg was working with Hungarian resistance leaders right before a planned uprising against the Hungarian Nazi regime. The leader of a second resistance group, Geza Soos, was trying to broker a separate peace with Allied officials. The spy cable notes that Soos, who slept in a different

bedroom almost every night, "may be contacted only" via the Swedish legation and that Wallenberg "will know if he is not in Budapest." Soos sent messages to Stockholm, which shared them with Olsen, who apparently forwarded them to Washington. A traitor betrayed the group planning the uprising,

and Soos's effort also fell apart once the Germans arrested Hungary's head of state, Miklos Horthy.

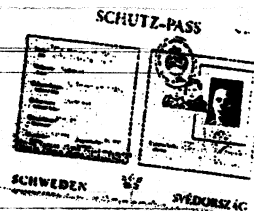
Over the years, U.S. officials have maintained that Wallenberg worked for the WRB, not the OSS—and thus was not a spy. Nevertheless, the name Wallenberg appears on the roster of those who "worked for OSS in one capacity or another," as

one archivist explains. It is a two-volume computer printout of some 2,000 names, kept in the National Archives. Another archivist cautions

that being listed

"does not absolutely mean that the person worked for the OSS," though "the great majority" were OSS officers, agents and assets. "The printout is the closest thing we have to an OSS roster."

Asserts one former OSS officer: "Wallenberg was not on the OSS payroll." He spent WRB money but did not take a U.S. salary, "thus technically, he was not an OSS agent." But OSS clearly was instrumental in placing him where he was and received assistance from him in a variety of intelligence areas in his quest to both save Jews and fight Nazis. Whether he was an espionage "agent" by today's definition—contractually engaged and remunerated—mattered little at the time. "OSS people and others who fought that war on the intelligence front would have laughed at our efforts now to distinguish between an agent who got paid and someone who helped us out, inspired by his beliefs," says ex-CIA official Jameson. After reviewing the de-

tion. OSS cabled its Stockholm station that Hungary would be the first of many joint ventures by the two agencies.

Olsen himself worked for both the OSS and the WRB. "Olsen went to Stockholm to crunch numbers for OSS," says Meredith Hindley, an American University graduate student specializing in the WRB and the OSS. "In charge of currency operations, he realized that buying currency from refugees helped him pick up intelligence. He accepted the WRB job and made good use of it for OSS."

Beyond his efforts to save Jews, Wallenberg seems to have had a broader OSS mandate to collect field intelligence. Thomas Veres, the photographer he hired, recalled in an interview with *U.S. News* that during Budapest's siege, with shells flying from all directions, Wallenberg drove to Castle Hill to observe Russian gun positions on nearby hills, and asked Veres to take pictures of them.

saving Jews. His objective seemed to reflect OSS Chief Donovan's directive that spies seek out locals unsympathetic to Nazis. The goal: to immobilize 18 German divisions in the Balkans.

Key resource. The need for OSS officers to penetrate Hungary is a recurrent theme in just-disclosed OSS files; one expert called it one of the war's toughest intelligence problems. OSS official history notes the failure of three missions. "OSS did not have an active penetration team in Hungary at war's end," recalls James McCargar, an intelligence specialist at the U.S. Embassy in Budapest in 1946. Under such circumstances, Wallenberg was a key resource for the OSS. He could exchange coded messages via Stockholm, use the diplomatic pouch—sent as often as every second day—and work with resistance leaders.

One message was from the SI—for Secret Intelligence—section of the OSS in Bari, Italy, to its headquarters on

Confronting Hungarian gendarmes at the Jozsef-
varos train station, Wal-
lenberg (circle) bullied,
bribed and cajoled them to
accept Swedish protection
for Jews otherwise bound
for Nazi death camps.

classified files, Jameson says he has no doubt that the Swede was "an important American intelligence asset, rare in that part of the world at that time."

THE CAPTURE

"The Soviets doubtless knew Olsen's OSS affiliation," says McCargar, a Russia specialist. "They must have known of his meetings with Wallenberg." That made Wallenberg a marked man.

As the Red Army marched into Budapest, Wallenberg insisted that he be taken to headquarters. After spending the night there, he went to collect papers to take to a meeting with the Soviet high command. The following day he drove to the international ghetto, escorted by three Soviet soldiers on a motorcycle equipped with a sidecar. He saw a few of his protégés, still wearing yellow stars, venturing outside. He ran into Laszlo Peto—a childhood friend from a Swiss summer camp—and told him he planned to go to Debrecen, the regional Soviet headquarters, to ask for food and medicine for the ghetto, and would return in a week.

"He was supremely confident," remembers Peto, reached at his home in Brazil. "He quipped about not being sure if he was the Russians' guest or prisoner. But that was a joke. He could have escaped easily." Nothing is known about what happened in Debrecen—or if he ever got there. By late January, he was

in Moscow's Lubyanka prison.

Testimony by Nazi prisoners offers what little certainty exists in the next chapter of the Wallenberg saga. Wallenberg's cellmate Gustav Richter told Swedish officials the Swede had traveled for five days by train from Hungary to Moscow, writing notes the Soviets later confiscated and may have used for the espionage case against him. The seizure of the papers upset Wallenberg. In a 1993 interview with University of Chicago Prof. Marvin Makinen, Richter said that Wallenberg told him the notes were for a novel about espionage. Why would he act so recklessly, creating evidence against himself? Makinen, a consultant to the official Swedish-Russian commission focusing on Wallenberg, believes the purpose was to record information, perhaps by using code in the text.

GULAG WITNESSES

After July 1947—the date the Russians claim he died—the official documentary trail goes cold. Eyewitness and secondhand reports, however, have placed Wallenberg in the Soviet Union decades after that date. The location repeatedly cited: Vladimir prison, 120 miles northeast of Moscow.

From German POWs jailed there

and repatriated in the early 1950s came word of prisoner Wallenberg. Neither prison records nor personnel files confirm his presence. Recently, however, *U.S. News* tracked down a new and highly credible witness who has identified one prisoner as Wallenberg. She is a cleaning woman named Varvara Larina, who has worked at the prison since 1945.

The now 72-year-old woman was shown photographs of five men the same age as Wallenberg at the time of his internment, and when asked to point out anyone she recalled, she placed her finger firmly on the face of the Swede. She remembers him not by name but by cell number—49—where he was held in isolation. He is locked in her memory as a chronic complainer. "He was tall, had dark hair, was growing bald," she said in a two-hour interview with *U.S. News* that was striking for the consistency of her story, though she was unclear about dates. "He was always scolding. Always unhappy." Larina recalls leaving his soup on the cell-door ledge. The prisoner with the brooding eyes would declare the soup too cold and demand to see the guard, or a high prison official.

Kicking up a storm and asking to see supervisors is an effective gambit for prisoners, notes Makinen, himself in

SPECIAL REPORT

Vladimir from 1961 to 1963. While there, Makinen heard of a Swedish inmate called "Vandenberg." Makinen interviewed Larina two years ago and found her so convincing that he urged Russian officials to contact her. To date, her testimony has not been officially recorded.

Another post-1947 sighting confirmed by *U.S. News* was in the Siberian camp of Bratsk. After his repatriation to Poland, one inmate, Boguslaw Baj, read a newspaper report about Russian declarations of Wallenberg's death in 1947 and recognized the name and face. Baj died recently, but his testimony is preserved in a documentary film by Lechoslaw Czolnowski. Baj recalls befriending a Swede who said his name was Wallenberg and that he had been arrested in Budapest. "We talked pretty often," Baj says. "We even wanted to take him into our Polish brigade, where he would have felt better than among the Russians, who laughed at him because he spoke no Russian." But the camp commander refused.

Baj's friend Jozef Kowalski recalls first meeting Wallenberg at a Polish Wigilia—Christmas Eve service—held clandestinely at the camp. A Polish priest said a prayer, and the assembled sang carols. During a 1950 rail transfer of prisoners, Kowalski says, Wallenberg sat near him, but was taken off the transport before its final destination. Kowalski, Baj and a third Home Army veteran, Jerzy Cichocki, have all separately picked out Wallenberg from an array of photographs.

SOVIET RESPONSE

The Soviets never commented on specific sightings, nor did they ever openly discuss the premise that Wallenberg lived on. Col. Vladimir Vinogradov, chief archivist for the Russian Security Service—the renamed KGB—asserts that the sightings have been analyzed "very thoroughly. If one were to take them seriously, Wallenberg was kept in practically every camp in the Soviet Union. It is absurd."

A joint Russian-Swedish commission on Wallenberg, created in 1991, received some

CHRIS NEDERTHAL FOR USMNH

500 pages of documents, mostly chaff. Such basic records as his interrogation protocols are missing. Crucially, there is no death certificate and no report attesting to his cremation. A prison registry logging deaths, suicides and discipline violations does not mention Wallenberg on the alleged date of his death, though it lists a suicide attempt by a female prisoner. Another official log says no one by the name of

Jozef Kowalski (above), a former Polish prisoner in the Soviet Union, and Varvara Larina (below), a prison cleaning woman, place Wallenberg in the gulag after 1947, when the Soviets said he died.

HEIDI BRADNER FOR USMNH

Wallenberg was cremated at that time.

Vinogradov told *U.S. News* that the lack of primary source material is probably due to a desperate attempt to destroy documents and escape blame after Stalin ordered the 1951 arrest of Viktor Abakumov, his minister for state security and the official most closely linked to Wallenberg's imprisonment.

Experts familiar with Soviet archives dispute this claim. "All the statements of the security service that they don't possess any information are certainly untrue," asserts Anatoly Prokopenko, the former head of Russia's central archives. Noting the Soviet mania for producing documents and sending copies to other institutions, Anger dismisses with a thunderous "Never!" the possibility that the Wallenberg file was destroyed.

After the failed August 1991 coup that precipitated the Soviet Union's end,

President Boris Yeltsin created a special Russian commission to study the Wallenberg case and dispatched its members to secret KGB archives outside Moscow. "Everything was in perfect order," recalls a team member. But the probe was short-lived, and soon even government researchers had to abandon leads. One commission member says he saw the file on Mikhail Tolstoy-Kutuzov, the Russian in Budapest suspected of being the Soviet agent who first fingered Wallenberg. That file should explain the arrest, he says, but he never had a chance to read it. Guy von Dardel, Wallenberg's half brother, asked to see the file, but the KGB has told *U.S. News* it no longer exists.

One Swedish diplomat familiar with the case says that out of the hundred some witnesses interviewed by his government, up to 15 remain "believable." Particularly striking is the testimony of the late Nana Svartz, a prominent Swedish psychiatrist, who was given information about Wallenberg—alive but mentally ill—in the 1960s. During a Moscow conference, Alexander Myasnikov, a Soviet cardiologist, told Svartz the Swedish diplomat was in a mental hospital outside Moscow and in poor health. But when Sweden sent the Soviets a query, Myasnikov denied his state-

ment, contending misunderstanding. Susan Mesinai, whose New York-based organization Ark searches for foreign prisoners in the gulag, says the report on Wallenberg's mental breakdown is credible. Foreign Minister Andrei Gromyko had just announced the 1947 death date in a 1957 memo to Sweden, and Wallenberg may have thought his country and family had stopped looking for him. "If Raoul was told he'd been declared dead, he would have been terrified about his future," she says. "Thank God the family stuck by him and demanded proof."

In 1989, on the eve of a visit by Wallenberg's kin, the Soviets surprised them by handing over his personal effects, including passport, money, a daybook and a permit to carry a pistol—but not the notes for his novel or his personal papers. The belongings had suddenly been discovered, the Soviets claimed, when a worker happened upon a plain envelope in a storage room. The chain of events was so unconvincing that von Dardel demanded a probe of his half brother's fate.

Ambassador Anger told *U.S. News* that he urged Chancellor Helmut Kohl to intervene in 1989. Holding an extension phone, Anger listened as Kohl called Mikhail Gorbachev and pleaded "let that old man go." The Russian had no answer, says Anger, who then went to Moscow to appeal

personally to the Soviet leader: "He showed no interest" and "implied that he had no control over the KGB."

Wallenberg's tragedy was that the governments that should have rescued him had reasons not to come clean. Worried about undermining its claim of neutrality, Sweden would not concede that it let U.S. intelligence use one of its diplomats. A senior CIA official recalls "some talk" in the late 1950s and early 1960s that the United States should initiate a swap. But the idea was dropped because of fear that an offer would vindicate Moscow in its charge that he was a U.S. agent. The Soviets scoffed at the U.S. denial.

One declassified document is a 1981 article in a CIA publication in which a CIA officer criticized agency silence in the Wallenberg affair. The author, whose name is inked out, mentions that in 1979 the State Department accepted "partial responsibility for Wallenberg's fate by admitting in a so-called 'non-paper' presented to the Soviet chargé in Washington that the U.S. had provided funds for the program to save Hungarian Jews." But State failed to reveal, the CIA officer noted, that Wallenberg's contact in Stockholm, Olsen, worked for the OSS.

□ Gulag survivor Natalia Schinkarenko claims the musician circled above is Wallenberg in 1953. A computer-aged picture (below) shows how he would look now compared with his wartime image.

In 1990, senior CIA official Henhoeffter warned the director that in the years to come, the CIA would be taken to task because the OSS connection gave the Soviets a pretext for imprisoning Wallenberg. Nevertheless, he con-

cluded, "It should be deeply satisfying to every American intelligence officer that not only American funds but, at least indirectly, American intelligence expertise helped to save some Jews from the Holocaust."

EPILOGUE: TRADING TRUTHS

Washington may one day declassify files that will reveal whether Wallenberg volunteered for assignments in addition to the rescue mission or whether the OSS pressed him into service on other fronts. Similarly, the Russians may eventually divulge the reasons for keeping him hidden in prison: Did they hope to ransom him to the West? Or was their delay bureaucratic bungling?

Whatever the reasons for both sides' intransigence, they have vanished now, and a deal could be struck to get at the truth: America could acknowledge all that he did on behalf of U.S. intelligence and the Russians could make known his fate. Such a trade-off would not be justice, but it would end the mystery surrounding a rare, soul-soothing Holocaust legend.

BY CHARLES FENYVESI AND VICTORIA POPE
IN RUSSIA, POLAND, HUNGARY AND SWEDEN

CENTER FOR MISSING AND EXPLOITED CHILDREN

Wallenberg

DN

96-05-04

utpekas som spion

Av KURT MALARSTEDT
DN:s korrespondent

WASHINGTON.

Nu frisläppta, tidigare hemliga dokument från den amerikanska underrättelsetjänsten tycks bekräfta att Raoul Wallenberg arbetade som spion för USA i Budapest under andra världskrigets slutskede, vid sidan av sitt arbete för att rädda judar.

Dokumenterna redovisas i det kommande numret av det amerikanska nyhetsmagasinet US News & World Report under rubriken "Angeln var spion". Två reportrar har arbetat med Wallenbergfallet i ett halvår och presenterar också två nya vittnesmål som visar att Wallenberg var vid liv långt efter det att han enligt de sovjetiska myndigheterna avlidit.

De nya dokumenten tycks alltså bekräfta den officiella sovjetiska inställningen att skälet till att Wallenberg greps och fördes till Moskva för att sättas i fängelse var att han var amerikansk spion.

De två reportrarna Victoria Pope, tidigare tidskriftens Moskvakorrespondent, och Charles Fenyvesi, född i Ungern, väjer i sin text för beteckningen "spion". På en presskonferens på fredagen föredrog de att tala om Raoul Wallenberg som "en tillgång" för den amerikanska underrättelsetjänsten.

Wallenberg tycks enligt dokumenten inte ha varit anställd med lön av OSS, föregångaren till CIA. Men i det amerikanska nationalarkivet finns hans namn på en lista över 2 000 personer som "arbetade för OSS i en eller annan kapacitet".

Förklaringen till att amerikanska myndigheter alltid förnekat att Wallenberg var

spion är att han formellt var anställd och anslötnades av War Refugee Board, WRB, som verkade för att hjälpa flyktingar i Europa i krigets slutskede.

Intima kontakter

Men kontakterna mellan OSS och WRB var alltid mycket intima. Den man som en dag i juni 1944 rekryterade Raoul Wallenberg för ett WRB-uppdrag i Budapest, Iver Olsen, var också OSS-agent placerad vid den amerikanska ambassaden i Stockholm.

Ett av de dokument som redovisas i US News & World Report visar att en tjänsteman på OSS i Washington uttryckte oro för Wallenbergs "personliga historia" och ansåg honom vara en tveklaktig allierad. I ett dokument från 1954 noterar en CIA-informator, vars namn hemlighålls, att han fick hjälp av en ungare i Stockholm, Kalman Geiger, att under andra världskriget föra in Wallenberg till Ungern "som agent för OSS".

En hög CIA-tjänsteman uppger enligt US News & World Report att Wallenberg var en bra kombination av

OSS-chefen William Donovans två trossatser: att affärsmän (Wallenberg arbetade i Stockholm för en ungersk affärsman) är de bästa agenterna och att flyktingar är den bästa informationskällan.

I Wallenbergs uppgift för OSS ingick att upprätta kontakter med den ungerska motståndsrörelsen. Han tycks under sin tid i Budapest ha sökt upp inflytelserika ungrare som inte hade något att göra med hans räddningsarbete bland judarna, däribland medlemmar av motståndsrörelsen.

En underrättelsespecialist vid den amerikanska ambassaden i Budapest 1946, uppger att OSS inte hade några egna utsända agenter i Ungern vid krigets slutskede. Därför var Wallenberg en viktig "resurs" för OSS eftersom han kunde sända kodade meddelanden via Stockholm och material i sina diplomatsäckar.

Planerat uppror

Ett meddelande från en OSS-sektion i Italien, daterat den 7 november 1944, tyder på att Wallenberg arbetade med ungerska motståndsledare inför ett planerat uppror mot den ungerska naziregimen. I meddelandet heter det att ledaren för en andra motståndsgrupp, Geza Spos, "bara kan kontaktas via den svenska

legationen" och att Wallenberg "vet om han befinner sig i Budapest".

Wallenbergs personliga fotograf Thomas Veres berättar i en intervju med tidskriftens reportrar att Wallenberg under Budapests belägring körde upp till stadens högsta punkt och uppmanade Veres att fotografera ryska ställningar.

Charles Fenyvesi sade på fredagen att Wallenbergs uppdrag för den amerikanska underrättelsetjänsten inte på något sätt förringar hans heroiska insats för att rädda judar undan nazisternas förintelsläger.

Dokumenterna tyder på att Wallenberg sändes till Budapest med två uppdrag. Om och när uppdraget att rädda judar i Wallenbergs sinne tog överhanden över underrättelsearbetet är omöjligt att fastställa med hjälp av de nu frisläppta dokumenten.

Under 50- och 60-talen väcktes ibland tanken inom den amerikanska underrättelsetjänsten att försöka få Wallenberg, om han var i livet, frigiven från Sovjetunionen i samband med någon fångutväxling. Idén förkastades emellertid, enligt Victoria Pope, eftersom den sovjetiska förklaringen till att Wallenberg greps och fängslades -

v. g.
MD

att han var amerikansk spion - därmed skulle rättfärdigas. Där fanns också den i sammanhanget besvärande omständigheten att Wallenberg inte var amerikansk medborgare.

Klagade alltid

Ett av de nya vittnen som US News & World Report för fram är den nu 72-åriga Varvara Larina. Hon arbetade som städerska i Vladimir-fängelset där Wallenberg, enligt en rad tidigare vittnesmål, förvarades i slutet av 40- och början av 50-talet.

Reportern Victoria Pope betonade på fredagen att denna kvinna, till skillnad från en rad tidigare vittnen, inte har något att vinna på att berätta vad hon vet, att hon inte varit medveten om Wallenbergs betydelse och roll samt att hon trädde fram ytterst motvilligt.

Emellertid kunde Varvara Larina peka ut Wallenberg bland bilder på fem män i dennes ålder som Victoria Pope visade henne.

Hon minns Wallenberg som lång, mörkhårig med begynnande flint. Hon anser att han alltid klagade, vilket enligt andra fångar från Vladimir-fängelset var ett sätt att påkalla fängelseledningens uppmärksamhet.

"Intressant material"

■ - Det är omöjligt för oss att kommentera detta så länge vi inte har sett artikeln i dess helhet och läst den noga, säger Staffan Björk, UD:s pressombudsman.

- Just nu har vi ju bara informationen från presskonferensen att gå på, och det räcker inte när det gäller en så här känslig fråga som pågått så länge - och som vi lagt

ner så mycket resurser på.

- Men rent spontant så verkar det vara ett intressant material. Reportrarna har arbetat länge med frågan, och artikeln är publicerad i en respekterad tidning.

Ambassadör Per Anger, som arbetade tillsammans med Wallenberg på den svenska legationen i Buda-

pest, tar dock bestämt avstånd från de nya uppgifterna.

- Det är otänkbart att han skulle ha spelat en dubbelroll. Vi hade inga hemligheter för varandra, och vi arbetade dag och natt för att rädda människor. Jag har svårt att tro att han skulle ha haft tid att organisera något spioneri vid sidan om. (DN)

Inga hemliga uppdrag

Raoul Wallenberg samarbetade inte med OSS

Fungerade Raoul Wallenberg under sin tid i Budapest som rapportör till den amerikanska underrättelsetjänsten OSS? Det hävdade journalisterna Victoria Pope och Charles Fenyvesi i ett stort uppslaget reportage i den amerikanska tidsskriften US News & World Report för tre veckor sedan. Artikeln var frukten av ett undersökningsarbete som pågick i sex månader och som har innefattat genomgång av tusentals dokument, åtskilliga av dem först nu frisläppta. Med utgångspunkt i Arne Ruths krönika 5/5, där han menade att de amerikanska journalisternas teori måste tas på allvar, invänder i dag Leif Leifland mot deras bevisföring. Pope och Fenyvesi har läst Leiflands kritik i engelsk översättning. De svarar direkt här nedan.

VAR RAOUL Wallenberg underrättelse-man i USA:s tjänst när han arbetade på den svenska legationen i Budapest? Det menar det amerikanska veckomagasinet US News & World Report. Och Arne Ruth skriver i en söndagskrönika (5/5) att denna version inte utan vidare kan avvisas.

Låt mig anmäla avvikande mening.

Det är nu inte första gången som rykten av denna innebörd dyker upp. I mitten av 1950-talet, när den svenska regeringen gjorde upprepade framstötter i Moskva för att få klarhet om Wallenbergs öde, gjorde CIA en djupdykning i sina arkiv - fanns där några indikationer på att Wallenberg varit amerikansk agent? Som ett led i sin undersökning förhörde CIA:s ledning också Iver Olsen, alltså Raoul Wallenbergs kontaktman i Stockholm. Olsen var formellt anmäld till svenska UD som finansattaché men sysslade i bakgrunden diskret med mera okonventionell

verksamhet. Han var chef för War Refugee Boards Stockholmskontor samt underrättelse-man, utsänd av CIA:s föregångare Office of Strategic Services, OSS.

Vad har nu Olsen att förtälja om Wallenbergs arbete i Budapest? Ja, han förnekade kategoriskt att han haft några som helst kontakter av underrättelsekaraktär med Wallenberg. I CIA:s officiella förhörprotokoll heter det att Olsen var "extremely emphatic" på samma punkt och att han upprepade sin utsaga flera gånger för att försäkra sig om att "there was no misunderstanding on this score".

Naturligtvis var det frestande för Olsen att svara på detta sätt. Om han hade vidgått att han använt Wallenberg för hemliga underrättelseuppdrag, hade han fått acceptera att bli utpekad som medansvarig till att Wallenberg försvann in i den sovjetiska Gulagen. Men vi kan faktiskt inte utan vidare bortse från Olsens utsaga. Han måste ha varit på det klara med att om han friserade

sanningen skulle han löpa risken att bevarade rapporter från honom berättade en annan historia.

Och vad säger då dessa rapporter i olika amerikanska arkiv om Olsens relationer till Wallenberg? För några år sedan hade jag anledning att finkamma arkivens akter om Olsen. Jag var i och för sig inte på jakt efter dokument om Wallenberg utan letade efter papper om Olsens kontakter på våren 1945 med tyska emissarier som utrikesminister von Ribbentrop skickade till Stockholm för att undersöka möjligheterna av en uppgörelse med västmakterna bakom ryggen på den sovjetiska regeringen. Som gammal Wallenberghandläggare på UD tog jag emellertid i förbifarten kopior även av de papper som handlade om Wallenberg.

Olsens rapporter om War Refugee Boards verksamhet i Stockholm finns i sin helhet i Franklin Roosevelts presidentarkiv. Jag fann i detta arkiv många redogörelser för Wallenbergs arbete i Budapest - men inte ett ord om några hemliga uppdrag, inte ett ord som antyder att Wallenberg skulle ha sysslat med något annat än att rädda judar från de tyska gaskamrarna.

Roosevelts arkiv innehåller en tjock pärm med rapporter från "the OSS representative in Stockholm", alltså just Olsen. Även det amerikanska UD:s arkiv har en del papper som Olsen skrivit i sin egen-

skap av OSS-man. Rapporter-na sysslar mest med vårt när-område men innehåller också en del glimtar inifrån Tyskland. Om eller från Ungern finns endast tre rapporter. Två av dem anger den ungerske militärattachén i Stockholm som källa. Den tredje har ingen källhänvisning men är rätt ointressant - det sägs att ungrarna inte vill skjuta på allierade plan. Det måste nu de allierade flygplansbesättningarna själva ha observerat.

Alltså: vid en rätt noggrann genomgång av Olsens rapporter i olika arkiv i USA finner jag ingenting som antyder att Wallenberg skulle ha haft extrauppdrag av underrättelsenatur. Och av DN:s artiklar kan jag inte se att US News & World Report publicerat något annat än vad som framgår av dessa arkiv eller av de tusentals sidor Wallenbergpapper som CIA offentliggjorde 1994. Arne Ruth har nog varit lite för snabb att svälja uppgifter som saknar trovärdighet.

Slutligen: Ruths förhoppning att det skulle finnas svenska dokument som skulle kunna bekräfta eller motbevisa uppgifterna i US News & World Report är säkert orealistisk. Det finns, såvitt jag vet, inte ett enda officiellt svenskt papper om Wallenbergs verksamhet 1944/45 som inte offentliggjorts. Och det gäller papper från UD, Säpo och alla andra myndigheter.

LEIF LEIFLAND

Leif Leifland har inte sett alla dokument

VI VET att Leif Leifland är väl förtrogen både med det amerikanska nationalarkivet och med fallet Raoul Wallenberg. Därför är vi självklart intresserade av hans synpunkter. Men dessvärre bortser han från mycket av det bevismaterial vi redovisat.

Detta bygger både på vår egen arkivforskning och på förstahandsuppgifter från personer med inblick i amerikansk säkerhetstjänst. Vissa av de dokument vi citerar har varit offentliga i flera år, medan andra blivit tillgängliga som en direkt följd av vår begäran med hänvisning till den amerikanska lagen om informationsfrihet. I våra ansträngningar att tolka materialet har vi fått ovärderlig hjälp av ett antal experter på denna period.

1 Vi har inte, som Leifland skriver, påstått att Raoul Wallenberg var "underrättelseman i USA:s tjänst". Vi har heller inte hävdats att han uppbar lön från CIA:s föregångare Office of Strategic Services (OSS). Vi citerade bland annat en OSS-veteran som konstaterade att Wallenberg varken var formellt anställd eller på något sätt avlönad.

Däremot har vi beskrivit honom som det man med en fackterm brukar kalla "en tillgång som informationskälla", det vill säga en kontaktperson som vid sidan av sin egen verksamhet är villig att samla in kunskaper som underrättelsetjänsten har intresse av. Sådana "assets", som den engelska termen lyder, spelar en viktig roll i all underrättelseverksamhet. De är inte bundna av kontrakt och har därför ingen plikt att leverera. De kan ha politiska motiv för sin insats. Om Raoul Wallenbergs skäl kan det inte råda tvivel: han bistod OSS som ett led i kampen mot nazismen.

OSS hade brist på kontakter i Budapest vid denna tid. Vid tre tillfällen 1944 grep tyskarerna organisationens professionella agenter. Det var en viktig anledning till att man förlitade sig på Raoul Wallenberg som källa.

2 En avgörande punkt för att bedöma Wallenbergs roll är relationen mellan underrättelsetjänsten OSS och den amerikanska byrån för kontakt med krigsflyktingar, War Refugee Board (WRB). Ambassadtjänstemannen Iver Olsen, Wallenbergs amerikanska kontaktperson, företrädde, som Leifland påpekar, båda

var WRB som betalade Wallenbergs verksamhet i Budapest.

I en första version av vår artikel - just detta parti ströks vid publiceringen av utrymmesskäl - refererade vi till samma utsaga av Ivar Olsen som Leifland hänvisar till. Inför en CIA-tjänsteman 1964 förklarade Olsen att finansieringen av OSS och hölls strikt isär. *) Precis som med andra dokument anlätade vi experthjälp för att kunna sätta in det i sitt rätta sammanhang. Donald Jameson, före detta biträdande chef för CIA:s hemliga operationer, förklarade att Olsens förnekande var en ren formalitet och att han själv skulle ha agerat på exakt samma sätt - och i själva verket hade gjort det vid åtskilliga tillfällen då han blivit tillfrågad om de kontaktpersoner han ansvarat för. "Man måste skydda sina agenter", sa Jameson. "Det är ens första och främsta skyldighet. Man lämnar inte

"Man måste skydda sina agenter", sa Jameson. "Det är ens första och främsta skyldighet. Man lämnar inte ut någonting skriftligt."

ut någonting skriftligt. Däremot kanske man ringer upp chefen för CIA och förklarar sig informellt."

3 På grund av utrymmesbrist refererade vi inte heller till de klara bevis som föreligger för att Olsen knappast var särskilt uppriktigt när han poängterade att han höll isär sina båda roller inom OSS och WRB. Så till exempel fick vi av en forskare på området, Meredith Hindley (American University, Washington), veta att Olsen organiserade två viktiga samarbetsprojekt mellan OSS och WRB (båda med den svenska regeringens fulla bistånd). Det första handlade om att med båt smuggla in så många som 1 200 baltiska flyktingar till Sverige, innan Röda armén fick kontroll över Baltikum. Det andra gick ut på att smuggla pengar, mat, förråd och vapen till den norska

ta med Sveriges goda minne).

4 WRB agerade från starten 1944 i nära samarbete med OSS. Det faktum att Olsen var både dessa organisationers företrädare i Stockholm ingick i ett vidare mönster. I själva verket ombesörjde OSS överallt WRB:s kontakter. Vi har både dokument och expertutlåtanden som visar att dessa båda organisationer var hemliga, att de ansvarade direkt inför USA:s president och att de till skillnad från andra enheter inom det amerikanska krigsmaskineriet lyckades samordna sina insatser utan konflikter.

5 Många av nationalarkivets OSS-dokument från Stockholm har ännu inte dechiffrerats i sin helhet, men ett av telegrammen, vilket tillskrivs en "observatör från Budapest", är ändå lätt att förstå: Engelsk-amerikanska flygräder hade reducerat den ungerska råoljeproduktionen från 70 000 ton per månad till 30 000, och den ungerska raffinaderikapaciteten var vid detta tillfälle "till 80 procent förstörd eller satt ur funktion". Vi kan inte bevisa att källan till denna värdefulla information verkligen var Raoul Wallenberg, men det verkar rimligt med tanke på vår kännedom om att han rapporterade till Olsen.

6 Ett av våra viktigaste påståenden, som Leifland över huvud taget inte berör, handlade om Wallenbergs kontakter med den antinazistiska motståndsrörelsen i Ungern. Dessa kontakter var omfattande, vilket framgår av alla de möten som hade noterats i den kalender ryssarna 1989 återlämnade till hans närmaste släkting. Vi citerade ett OSS-dokument som avslöjade Wallenbergs förbindelser med den ungerske motståndsledaren Geza Soos, en förbindelse som var känd av OSS:s Ungernexpert Earl Fuller. Det framgår av OSS:s akter att det man prioriterade högst av allt i Ungern just var att upprätthålla kontakterna med landets antinazister. I en intervju med US News medgav den pensionerade svenska UD-tjänstemannen Per Anger att även han hade känt Soos i Budapest och hade stor respekt för honom.

7 Anger sa också att den svenska legationen i Budapest under 1944 hade flitiga kontakter med Stockholm, både via telegram och telefon, men också - vilket är det märkliga i sammanhanget -

annan dag. De experter vi rådfrågade var eniga om att de bilaterala förbindelserna mellan Sverige och Ungern knappast kunde ha motiverats så täta kontakter. Det skulle däremot menade man vilja att hjälpa amerikanerna, som vid denna tid var ytterst bekymrade över sin bristande kunskap om vad som pågick i Ungern. OSS-akterna från Stockholm hänvisar ofta till den "Budapestförändring" som svenska UD tycks ha delat med sig av till organisationen.

8 Slutligen skulle vi vilja fråga Leif Leifland om han kan förklara varför Raoul Wallenberg, om han nu inte var ute efter att skaffa värdefull information, gav sig i väg på en livsfarlig färd upp till citadellet i Budapest mitt under de intensiva striderna vid Sovjets belägring av staden. Wallenberg överblickade krigspanoramat på de omkringliggande kullarna - med artillerield och bomber från alla håll och kanter - och instruerade sin unge fotograf Thomas Veres att ta bilder av pjäsernas positioner. Enligt en rad tillförlitliga källor skickades några av de många bilder som Veres tog under Wallenbergs sista tre månader i Budapest med kurirpost till Stockholm.

Efter vår begäran med hänvisning till lagen om informationsfrihet väntar vi nu på att få fram fler dokument, och vi hoppas att detta nya material ska kunna bidra till att sprida ytterligare ljus över det öde som drabbade Raoul Wallenberg. Hans mod var oförfärligt, och han förblir en modern hjälte.

VICTORIA POPE
CHARLES FENYVESI
Overs. Ingemar Karlsson

*) OSS (Office of Strategic Services) var USA:s organisation för krigsspionage, sabotage och psykologisk krigföring, som skapades på order av president Roosevelt den 13 juni 1942. Under ledning av "Wild Bill" Donovan, Roosevelts rådgivare i underrättelsefrågor, drog OSS till sig alla möjliga sorters experter och många modiga unga män. Man arbetade ofta ihop med Storbritanniens motsvarande organisation, SOE. Deras gemensamma effektivitet visade sig tydligt efter dagen D, då de underjordiska motståndskrafter som man hjälpt till att organisera, träna och utrusta slog till mot Tysklands bakre flank och på ett avgörande sätt bidrog till dess nederlag.

WRB (War Refugee Board) skapades i januari 1944 av USA:s finansminister Henry Morgenthau jr för att hjälpa till i ansträngningarna att omedelbart rädda och befria europeiska judar och andra förföljda personer.

Leif Leifland

Kopia till:

Hans Magnusson, Politi/
exp. 96-05-08

Lage Upp
UH/D 4544

O. a. / 4

Borden,

Här den text jag tillställt Anne
Rustgård DL. För se om kan tas in den-
dningarna för att kunna inte tycka om att bli
kritiserade.

Tenn
Leif

P.S. Kan Du skicka vidare till Hans Magnusson?

NOTROGATAN 77, 114 40 STOCKHOLM
TFN (46) 08 - 661 46 12
TELEFAX (46) 08 - 663 16 13

KELLINGE, 645 92 STRÅNGNÄS
TFN (46) 0152 - 80 178
TELEFAX (46) 0152 - 80 178

Var Raoul Wallenberg underrättelseman i USA:s tjänst när han arbetade på den svenska legationen i Budapest? Det menar det amerikanska veckomagasinet US News & World Report. Och Arne Ruth skriver i en söndagskrönika (5/5) att denna version inte utan vidare kan avvisas.

Låt mig anmäla avvikande mening.

Det är nu inte första gången som rykten av denna innebörd dyker upp. I mitten av 1950-talet, när den svenska regeringen gjorde upprepade framstötter i Moskva för att få klarhet om Wallenbergs öde, gjorde CIA en djupdykning i sina arkiv - fanns där några indikationer på att Wallenberg varit amerikansk agent? Som ett led i sin undersökning förhörde CIA:s ledning också Iver Olsen, alltså Raoul Wallenbergs kontaktman i Stockholm. Olsen var formellt anmälld till svenska UD som finansattaché men sysslade i bakgrunden diskret med mera okonventionell verksamhet. Han var chef för War Refugee Boards Stockholmskontor samt underrättelseman, utsänd av CIA:s föregångare Office of Strategic Services, OSS.

Vad hade nu Olsen att förtälja om Wallenbergs arbete i Budapest? Ja, han förnekade kategoriskt att han haft några som helst kontakter av underrättelsekaraktär med Wallenberg. I CIA:s officiella förhörsprotokoll heter det att Olsen var "extremely emphatic" på denna punkt och att han upprepade sin utsaga flera gånger för att försäkra sig om att "there was no misunderstanding on this score".

Naturligtvis var det frestande för Olsen att svara på detta sätt. Om han hade vidgått att han använt Wallenberg för hemliga underrättelseuppdrag, hade han fått acceptera att bli utpekad som medansvarig till att Wallenberg

försvann in i den sovjetiska Gulagen. Men vi kan faktiskt inte utan vidare bortse från Olsens utsaga. Han måste ha varit på det klara med att om han friserade sanningen skulle han löpa risken att bevarade rapporter från honom berättade en annan historia.

Och vad säger då dessa rapporter i olika amerikanska arkiv om Olsens relationer till Wallenberg? För några år sedan hade jag anledning att finkamma arkivens akter om Olsen. Jag var i och för sig inte på jakt efter dokument om Wallenberg utan letade efter papper om Olsens kontakter på våren 1945 med tyska emissarier som utrikesminister von Ribbentrop skickade till Stockholm för att undersöka möjligheterna av en uppgörelse med västmakterna bakom ryggen på den sovjetiska regeringen. Som gammal Wallenberghandläggare på UD tog jag emellertid i förbifarten kopior även av de papper som handlade om Wallenberg.

Olsens rapporter om War Refugee Boards verksamhet i Stockholm finns i sin helhet i Franklin Roosevelts presidentarkiv. Jag fann i detta arkiv många redogörelser för Wallenbergs arbete i Budapest - men inte ett ord om några hemliga uppdrag, inte ett ord som antyder att Wallenberg skulle ha sysslat med något annat än att rädda judar från de tyska gaskamrarna.

Roosevelts arkiv innehåller en tjock pärm med rapporter från "the OSS representative in Stockholm", alltså just Olsen. Även det amerikanska UD:s arkiv har en del papper som Olsen skrivit i sin egenskap av OSS-man. Rapporterna sysslar mest med vårt närområde men innehåller också en del glimtar inifrån Tyskland. Om eller från Ungern finns endast tre rapporter. Två av dem anger den ungerske militärattachén i Stockholm som källa. Den tredje har ingen källhänvisning men är rätt ointressant - det sägs att ungrarna inte vill skjuta på allierade plan. Det måste nu de allierade flygplansbesättningarna själva ha observerat.

Alltså: vid en rätt noggrann genomgång av Olsens rapporter i olika arkiv i USA finner jag ingenting som antyder att Wallenberg skulle ha haft extrauppdrag av underrättelsenatur. Och av DN:s artiklar kan jag inte se att US News & World Report publicerat något annat än vad som framgår av dessa arkiv eller av de tusentals sidor Wallenberg-papper som CIA offentliggjorde 1994. Arne Ruth har nog varit lite för snabb att sälja uppgifter som saknar trovärdighet.

Slutligen: Ruths förhoppning att det skulle finnas *svenska* dokument som skulle kunna bekräfta eller motbevisa uppgifterna i US News & World Report är säkert orealistisk. Det finns, såvitt jag vet, inte ett enda officiellt svenskt papper om Wallenbergs verksamhet 1944/45 som inte offentliggjorts. Och det gäller papper från UD, SÄPO och alla andra myndigheter.

135/003
96-05/17

May 14, 1996

1:1 x
Mr. Hans Magnusson
x Mr. Lage Olsen *ESEL*
MINISTRY FOR FOREIGN AFFAIRS
Political Department - First Division
Stockholm, SWEDEN

011-468-723.1176

3 PAGES

Raoul Wallenberg

Dear Hans Magnusson and Lage Olsen:

I enclose for your information a letter which was written by the President to one of our most involved Congressmen who had written a letter asking that Raoul's case be brought up at the Summit. Because of this, or independently, the National Security Council asked me for a report on our work in Russia regarding this case. I did not give them the facts/evidence, but I did underline the cooperation that existed -- which should be furthered -- and personally stated that while it was tempting to step in as a big power, I personally would not want to see all that you had achieved affected by what I privately call "the elephants stampeding." (I did not use such language with the NSC, but I have seen it happen that the seemingly small quiet way is doing just fine, and the big folks come in like something out of Aida and all the evidence and witnesses disappear until the dust settles).

Anyway, I send this to you because they honored the gist of my report. And because you might want to make use of it in coordinating matters with the U.S. government.

Apart from that, we have not communicated since the infamous article. I have read Leif Leitland's letter to Arne Ruth, and as a fellow archivists who have read the same material, I agree with everything he has said. I do think you should be forthcoming about the intelligence files. There are a few goodies which could be produced on a need to know basis. I did not say that to U.S. News, but I think we all agree that there is more work to do to follow up on the Ternberg material (illegal radio) which even the Arrow Cross alluded to....and to check out the possibility that Raoul was part of C-Bureau, which is to my mind a very strong possibility. (I have spoken to some of those who worked closely with Ternberg). And I think it would be very valuable to unseal Otto Danielsson's papers on Raoul -- every scrap of paper, every note. Perhaps he at least had a chance to go through his previous diaries (pre-1944) in his search for insight. Or they are perhaps among the 'classified' materials. I would rely upon Daniellson to do a very effective job, as one relies upon certain of the diplomats who interviewed the witnesses, followed through on and analyzed their testimonies.

I am about to write a Letter to the Editor of U.S. News regarding the article. There are many ways to criticize it and at the same time it has done a tremendous amount of good. My own sorrow was that the true news -- the cooperative effort we have seen open up before us in these past few months -- was not considered newsworthy. And that you and the Russian side did not get your due. It seems to me that if you can report on a stamp being made for Raoul, you can report on this ongoing, quieter but very valuable efforts -- without which nothing would be. I doubt that my letter will get published, but I will send you a copy.

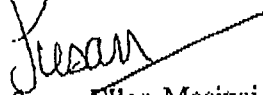
Last but not least, dear Lage, I go to Washington finally next week. I have ascertained that the Jane Horney files are there -- I don't know how extensive they are but I will do my job and fax them to you. I am also going to make an effort to find out more about Dr. Benedek for you.

Hans Magnusson, when will the report be coming out? I am looking forward to it very much because I now see the value of having some concrete organization of thoughts and evidence to work from. I know Guy has asked that it be called an Interim Report, or some such. But it definitely should exist and I can't wait to read it.

Money is at its usual standstill. Otherwise I am planning to return to Russia around June 1st, and would like at some point to stop off in Stockholm as well as London. Does everyone disappear during the summertime?

I went to the Swedish Information Service where Cesti Board translated those two pages I have from the Ternberg file. They were most remarkable. Is there anyway I can get a copy of all forty pages of that document, in case I cannot get there for a while. I will use it discreetly. Of course, nothing should be done until I catch up on my side of the bargain -- Jacobsen re Benedek and Jane Horney, as I remember it. Please let me know if there is anything else.

With all best wishes,

Susan Ellen Mesinai

P.S. - What happened re the Poles?

L4086003

FROM : Computer Zone Inc.
00 14 90 10.00AM

PHONE NO. : 212 645 6434
10 912120450434

May. 14 1996 02:01PM P3
P002/002

THE WHITE HOUSE

WASHINGTON

May 1, 1996

Dear Tom:

Thank you for your letter concerning Raoul Wallenberg. I, too, want the mystery surrounding his disappearance cleared up.

As you know, since Wallenberg was a Swedish citizen, the Swedish Government, working in cooperation with Russian officials, is leading the investigation into his fate. The Russian government has recently agreed to engage in a cooperative search for relevant information. The Swedish-Russian working group has specific names of former prisoners who had contact with Mr. Wallenberg and has requested permission to visit five Russian cities in May in order to check the files for these former prisoners and to interview older residents.

I have asked Ambassador Pickering in Moscow to support this effort and, specifically, to encourage Russian government officials to approve the recent working group request. I appreciate the work done by Members of Congress on this issue, and my Administration will continue to communicate our shared interest in knowing Raoul Wallenberg's fate.

Sincerely,

Bill

The Honorable Tom Lantos
House of Representatives
Washington, D.C. 20515-1402

SVERIGES AMBASSAD
WASHINGTON

1 (4)

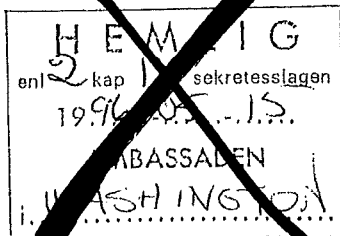
1996-05-14

LO" K

Depr Hans Magnusson

UTRIKESDEPARTEMENTET

135/001

(Bm)

INKOM UD			
1996-05-20			
Avd	Gr	Mål	En
p	2		2

Ex till:

U.S. News and World Report och Raoul Wallenberg

Kab. sek

Von Dardel

Carl Persson

Magnusson, Pol 1:1

Olson, ESEK

Foyet, Pol 1:1

Amb. Moskva

Amb. Budapest

exp. 96-05-22

Broder,

I syfte att följa upp den nyligen publicerade artikeln i U.S. News and World Report, "The Angel was ma Spy", bjöd Bertil Jobéus och jag de två journalisterna Victoria Pope och Charles Fenyvesi på lunch.

De båda sade att man under förarbetet med artikeln fått tillgång till dokument som nyligen frisläppts, dvs efter 1994 då en omgång handlingar bl a ställdes till vårt eget förfogande. Det framgick att man menade sig ha funnit särskilt intressant material i de OSS-dokument som beskriver organisationens verksamhet, bl a i Stockholm, London, Bukarest och Budapest. Men, ingenstans i dessa handlingar återfanns Wallenbergs namn, svarade journalisterna på direkt frågan. Vidare hade man ytterligare handlingar som man ej återopat.

För att bättre förstå OSS-handlingarna, vilka till stor del är svårtolkade med hänsyn till det emellanåt använda kodspråket (The dog said this...According to the Lion etc) hade man haft nära kontakt med experter

Adress
1501 M Street, NW
Washington, D.C. 20005
USA

Telefon
(202)467-2600

Telefax
(202)467-2699

Telegram
Svensk

från underrättelsevärlden, vilka hjälpt dem att få ut något vettigt av materialet. Enligt vad journalister-
na uppgav var det ingen av dessa experter som tvekade
om att Wallenberg hade arbetat för OSS.

Men var han då "spion" eller "agent"? Inte minst
Fenyvesi framhöll att detta inte kunde bevisas med
100-procentig säkerhet. Därför hade olika uppfatt-
ningar fått komma till uttryck i artikeln. (Att
artikelrubriken inte nödvändigtvis återspeglade
innehållet höll Fenyvesi med om; som alltid var det
en redaktionsansvarig som formulerat den, för att
attrahera lösnummerköpare.)

Journalisterna uppgav att de kommer att få tillgång
till mer material vilket sägs bekräfta den teori som
kommer till uttryck i artikeln, och som blev mer
uttalad under lunchen, nämligen att Wallenberg
"arbetade för OSS".

Att Wallenberg hade betydande värde för OSS framgick
av att det vid återkommande tillfällen fanns
anteckningar om att OSS inte hade några egna agenter
i Budapest så sent som i november 1944. Det var även
förvånande, menade Fenyvesi, att Wallenberg så snabbt
byggt upp nära kontakter med den ungerska anti-
nazistiska oppositionen.

Som ytterligare stöd för uppfattningen att Wallenberg
varit i nära samröre med OSS angav journalisterna
därutöver, att de i det tillgängliga materialet
noterat uppgifter som uppskattade skadorna av de
brittisk-amerikanska bombningarna på den ungerska
petrokemiska industrin. Vem annars än Wallenberg
skulle ha vidarebefordrat dessa? ("Guilt by
association", men det sade vi inte.)

Vad som uppenbarligen slagit journalisterna var att uppgifter från Wallenberg, vilka han väl med största sannolikhet skickat med kurirsäck till Stockholm, även återfanns i det amerikanska materialet. Att detta kanske inte behövdes tolkas så sinistert, eftersom materialet antagligen överlämnats till bl a amerikanska ambassaden i Stockholm, verkade vara en tanke som de båda inte helt avvisade. Wallenberg kom med uppgifter från ett område där OSS ju inte hade någon egen bas, vilket gjorde de särskilt intressanta.

Vad innebar det att Wallenbergs namn återfunnits på den lista om ca 2000 namn som nämndes i artikeln? undrade vi, och hade US News and World Report tillgång till listan? Nej, listan hade inte frisläppts, utan man hade gått igenom den tillsammans med någon av sina vänner från "the intelligence community". Den omständigheten att ett namn återfanns på listan innebär inte med absolut visshet att personen i fråga varit OSS-agent. "Men till 99 procent stämde det", sade Fenyvesi. Bland de namn som han återfunnit i listan - som alltså var en datorbearbetad namnlista - märktes bl a nära anhöriga till Benito Mussolini (en dotter och hennes make).

Pope och Fenyvesi uppgav sig ha träffat olika vittnen, vilket framgår av artikeln. De synes dock inte ha varit på det klara med det omfattande intervjuarbete som vi lagt ned på svensk sida. Sålunda trodde de att Varvara Lavrina var ett "nytt vittne" och verkade uppriktigt förvånade när vi påpekade att hon var ett känt vittne, men att vi valt att inte publicera hennes namn.

Några planer på en uppföljning av artikeln fanns inte, i alla fall inte med utgångspunkt från vad man fått fram under research-arbetet. I alla fall

Fenyvesi visade dock intresse för detta, om vidare material skulle dyka upp.

Vi kom i detta sammanhang även att beröra vad som inte frisläppts ur svenska arkiv och skälen för detta. Vi framhöll att, såvitt oss bekant, inget av de icke-offentliga dokumenten kunde kasta ytterligare ljus över Wallenbergs verksamhet 1994/45 utan de var främst var vittnesmål om Wallenberg efter tillfångatagandet.

Lunchen var synnerligen angenäm. Både Pope och Fenyvesi verkade ha förståelse för den svenska ståndpunkten att vi i nuvarande skede inte kunde dra lika långtgående slutsatser som de, utan att vi snarast menade att de övertolkat materialet.

Som ett litet post-festum kan jag tillägga att Bertil Jobéus sprang på Victoria Pope på gatan några dagar efter vår lunch. Både hon och Fenyvesi hade närmast överösts av brev och telefonsamtal från Sverige, de flesta synnerligen kritiska. Mot detta står de generellt sett positiva reaktioner som de, enligt egen utsago, fått från bl a USA, Canada, Ungern och även Ryssland. Undantaget är kanske att ambassadör Siebert bestått en besökande Managing Editor från U.S. News and World Report med vad som uppges vara en regelrätt utskällning.

*Hälsningar
Peter*

Peter Tejler

SVERIGES AMBASSAD
HELSINGFORS

SID 1 42

1996-05-20

C von Heidenstam

Delges: BA

Kabs

Pol 1:1

~~ISP~~

ESEK

3 960320/18

Ex-fil:

Magnusson, Pol 1:1

Olson, ESEK

Foyer, Pol 1:1

exp. 96-05-22

UTRIKESDEPARTEMENTET

För Lage Olson, UD H KMI

re Wallenberg-ärendet

Ambassaden har idag mottagit bifogade information
om efterfrågade Harald Verner Hjelt.

BERGQVIST

INK. UTRIKES DEP.		
D. No		
96-05-20		
AVF.	GR.	MAL
P	2	Ent

PM

9

9

REGISTERBYRÅN I HELSINGFORS HÄRAD

HELSINGFORS 13.05.1996

mk 960520/RW

MOTTAGARE SVERIGES AMBASSAD, HELSINGFORS

HÄNVISNING ER FÖRFRÅGAN

MEDDELANDE OM I BEFOLKNINGSDATASYSTEMET INFÖRDA UPPGIFTER

PÖNEN
SOM SÖKS

HJELT HARALD VERNER

FÖDELSETID
HEMORT
ADRESS

010118
HELSINGFORS
SUONIÖGATAN 1 B 54
00530 HFORS 53

OLOFSGATAN 1 A 4 VÅN
PB 679 00101 HELSINGFORS 10
TEL.(90) 695 441

STADGANDEN Befolkningsdatalag och -förordning

AVGIFT 12 MK

SVERIGES AMBASSAD

BUKAREST

1996-05-14

Departementsrådet
Hans Magnusson
Pol 1:1

UTRIKESDEPARTEMENTET

135/001

INKOM UD			
1996-05-20			
Avd	p	Gr	Mål
		2	2

Förfrågan om Raoul Wallenberg
(1 bil.)

Broder

Från en person vid namn Susanne Berger har vi fått en förfrågan om den aktuella adressen till en Lazar Berger, som skulle ha lämnat vissa uppgifter om Raoul Wallenberg till ambassaden i Bukarest i januari 1980. Kopia av förfrågan jämte första sidan av vittnesuppgifter bifogas.

Vi har tyvärr inte kunnat återfinna några handlingar i vårt arkiv, som kan bringa ljus över frågan. Kan man möjligen genom departementets arkiv få fram Bergers senast kända adress?

Många hälsningar
Din, tillfrågad
K-G Franzén

Postadress

Casuta Postala 63-11
712 76 BUKAREST
Rumänien

Gatuadress

Strada Sofia 5

Telefon

(40) 1 212 21 84

Telefax

(40) 1 312 82 56

Telex

11313 Svensk R

Betreff / Reference / Objekt

Lazar Berger

Datum / Date

18.4.1996

FAX

An / To / A

Swedish Embassy, Bukarest

Von / From / De

Susanna Berger

Zu / To, von / Attention / A l'attention de

Gesprächspartner /
Contact / Correspondent

D.N.O. 14/18

19...76-04-18

Fax No.

0040 1312 8256

Fax No.

0049 511 62 90 17

Seitenzahl / Total pages / Nb de pages

2

Fax No.

0049 511 62 90 17

I am writing to you in the hope that you may still have the address of a Mr. Lazar Berger who testified at your Embassy in the case of missing Swedish diplomat Raoul Wallenberg in 1980. I have been part of a group of researchers who continue to investigate Wallenberg's disappearance and it would be of great help if we could contact Mr. Berger directly. I have heard through other sources that Lazar Berger perhaps has left Rumania and has emigrated to Israel. In any case, any information you may be able to provide would be most welcome.

Thank you very much for your time. I am enclosing the first page of a report prepared by your Embassy for the Swedish Foreign Office which may be helpful for your search.

Best regards,

Susanne Berger

SVERIGES AMBASSAD

BUKAREST

Hanläggare: Göran Jacobsson, 1. amb.

1980-01-20

Vittnesuppgifter om Wallenberg av Lazar Berger.
Snabböversättning från ryskan.

80-01-18.

Sanningsenliga uppgifter från "Gulag" om den svenske medborgaren och diplomaten R. Wallenbergs liv och död i Sovjetunionen (i fortsättningen kallad "svensken"...).

Jag lever inte i evighet och därför har jag beslutat att inte ta med mig sanningen om "svensken" R. Wallenberg i graven.

Hösten 1960 och den 2 februari 1961 kunde jag inte få in i min skalle att jag efter att ha avtjänat 34½ år skulle komma att uppleva min frigivning, just jag, en f.d. "förbrytare" och "politisk fiende till den sovjetiska verkligheten". Och nu befinner jag mig utomlands, tar pennan för att hjälpa hans släktingar och vänner så att de får reda på Wallenbergs tragiska öde, deras far och arbetskamrat.

Först lite om författaren.

Jag är född i Bessarabien den 9 september 1922, då området ingick i det rumänska kungariket. Från 1934 bodde jag tillsammans med mina föräldrar i Bukarest. Efter sovjetregeringens ultimatum till kungariket Rumäniens regering 1940-04-28 om att avträda Bessarabien och Norra Bukovina inom 24 timmar, så anade jag liksom tusentals andra judar fascismens frammarsch i Rumänien och emigrerade tillsammans med mina kära till "det befriade Bessarabiens" territorium... befriat av Röda Armén. 1943 dömdes jag för "militära och även civila förbrytelser". Jag var i fängelser och läger i Sovjetunionen, där det på den tiden rådde ett förfärande godtycke och laglöshet överallt, och varje gång jag hade möjlighet därtill försökte jag motarbeta detta. Därför förlängdes flera gånger mitt straff och jag fick leva under

Wallenbergförendet ⁷ Julek 48
1996-05-20

May 14, 1996

UTRIKESDEP. ✓		
U.No 135/007		
1996-08-14 0520		
AVD P	GR 2	MÅL Eu

Dear Berke,

Here is the information
which I thought might be of
interest to Hans Magnusson.

I enjoyed our impromptu
sweet chat.

Kowalski
Cichocki
Baj

a.a./L

Best wishes,
Victoria Pope

Ex jänte bilaga till:

von Dardel
Carl Persson
Magnusson, AI/UTB
Olson, EI/ESEK
Foyer, EC
Raoul Wallenberg-Föreningen
Amb. Moskva
Berget 96-08-13
✓

20/5
Hans Magnusson
Pol

Bertil Lobeus
Press Counselor
Öresz-de något av distink-
Embassy of Sweden
1501 M Street NW
Washington, D.C. 20005-1712
Phone: (202) 467-2600
FAX (202) 467-2656
Bert

MP

SVERIGES AMBASSAD

TEL AVIV

Handläggare: Ambr Evander

T E L E F A X

sid 1 (2)

Datum	Dnr	Dossierbet
1996-05-22	73 ✓	

ag
m

UTRIKES DEPT.		
D. No		
96-05-22		
PR	GR	MAL
P	2	EW

Utrikesdepartementet

Re Raoul Wallenberg

(1 bil)

För Pol^x 1 (Magnusson, Olson) och Pressbyrån.
Fax 63 A, 96-05-13 Åberopas.

Med hänvisning till dagens samtal Evander-Olson
översändes notis ur morgonens Jerusalem Post om
familjen Wallenbergs bankaffärer under andra
världskriget.

HYLTENIUS

Sid 2 (2.)

NEWS IN BRIEF**Documents: Wallenberg bank aided Nazis**

While Swedish diplomat Raoul Wallenberg was trying to save the Jews of Budapest from the Nazis, his family's bank in Sweden was collaborating with the Germans, according to previously secret US documents released yesterday.

According to the documents, the Wallenberg family Enskilda bank was making loans to German industry without receiving collateral, acting to conceal German interests in US industries and was willing to sell the Germans a Swedish plant in Hamburg for gold.

The documents were discovered in the US National Archives by the World Jewish Congress, which released them.

Reuters

SVERIGES AMBASSAD

TEL AVIV

1996-05-21

DELGES:

Kabs

LO

MF

M Hallqvist, Kiev

amb Moskva

HM

exp 96-05-30

Departementsrådet

Hans Magnusson

Pol 1

UTRIKESDEPARTEMENTET

142/001

INKOM UD			
1996-05-24			
Avd	Gr	Mål	I
0	2		Eu

HEMLIG Sekr L 2:1

"The Raoul Wallenberg Meeting of Ambassadors"

(4 bil)

Ex fänte bil.

till:

Kab. sekr
von Dardel

Carl Persson

Magnusson, Pol 1:1

Olson, ESEK

Foyer, Pol 1:1

Wallenberg-Föreningen

Amb Moskva

Amb Washington

FN-del., New York

Amb Abidjan

Amb Bonn

Amb Budapest

Amb Lissabon

Amb London

Amb Manila

Amb Oslo

Amb Ottawa

Amb Prag

Amb Pretoria

Amb Riga

Amb Warszawa

Amb Wien

exp 96-05-31

Broder,

"The Raoul Wallenberg Meeting of Ambassadors", sammankallat av Max Grunberg ägde rum idag i en förort till Tel Aviv. Som ambassaden tidigare inrapporterat har vi enligt instruktion från departementet ställt oss försiktigt positiva till mötet om vilket vi under en längre tid fört diskussioner med Grunberg.

Vid mötet deltog jag själv och Boel Evander från ambassaden. Övriga deltagare framgår av deltagarlista som bifogas (bil 1). Jag bifogar även den folder (bil 2), som varje deltagare mottog samt det anförande jag höll (bil 3). Som framgår av agendan gjordes en kort inledning av Rabbi Stewart Weiss varpå jag själv talade, följd av mina kollegor från Canada och Ungern.

Därefter tog Max Grunberg själv till orda, och refererade inledningsvis till ett brev till Elie Joseph från Guy von Dardel (bil 4) om behovet av intensifierad arkivforskning i Wallenbergfrågan. Enligt Grunberg skulle jag ha mottagit kopia av

Telefon
695 81 11

Telegram
Svensk

Telex
33 650

Fax
695 81 16

detta brev. Det hade jag dock inte gjort, vilket jag också upplyste mötet om.

Grunbergs anförande utmynnade i två förslag; redan under mötets gång skulle deltagarna göra ett utkast till brev till FN:s generalsekreterare Boutros Boutros Ghali vari denne uppmanas att upprätta en undersökningskommitté i Wallenbergfrågan. Vidare föreslog Grunberg, att mötesdeltagarna skulle utse en särskild arbetsgrupp på ambassadörsnivå för att se vad den kunde bidra med i efterforskningarna efter Wallenberg.

Eftersom Grunberg refererat till mitt deltagande i sin inbjudan till mötet och mina kollegor torde ha tagit för givet, att jag i förväg informerats om och var införstådd med dettas uppläggning såg jag mig föranlåten konstatera, att detta var första gången jag hört talas om dessa tankar och således ej känt till dem före mötet. Vid de många tillfällen under de senaste åren som jag och/eller Boel Evander på Grunbergs begäran tagit emot honom för att diskutera detta har han inte någon gång nämnt något om dessa båda förslag, inte ens då han talade med Evander dagen före mötet. Vidare erinrade jag om att närvarande diplomater representerade sina respektive regeringar och därför inte utan vidare som privatpersoner kunde underteckna ett brev till FN:s generalsekreterare. Sannolikt behövde de flesta tid att konsultera sina regeringar om detta. Det vore därför kanske lämpligare att Grunberg så småningom tog kontakt med deltagarna individuellt för att höra hur de ställde sig till hans förslag. Ambassadör Dov Schmorak, som väntas utses till Israels specielle Wallenbergemissarie, underströk, att ett sådant brev inte kunde komma ifråga. För det fall enskilda regeringar önskade framlägga ett sådant förslag till generalsekreteraren skulle det inte ske via beskickningarna i Tel Aviv utan via deras

ambassadörer vid FN i New York.

Därefter utspann sig en diskussion bland de närvarande om läget i efterforskningarna. På fråga från min norske kollega svarade jag, att ryssarna enligt svensk uppfattning visar prov på god vilja vid arkivforskningen samt att det svenska utrikesdepartementet inkl. ambassaden i Tel Aviv aktivt och ständigt arbetar vidare i Wallenbergfrågan.

Grunberg hade särskilt uppehållit sig vid behovet av ytterligare konkreta resurser för arkivforskningen, och Canadas ambassadör efterlyste ett omnämnande av detta behov i kommissionens kommande rapport för att möjliggöra finansiellt stöd från intresserade stater.

Ambassadör Schmorak informerade om israelernas beslut att sända en emissarie till Ryssland, men meddelade samtidigt, att man beslutat skjuta på denna resa till efter det ryska valet. På den israeliska sidan var man övertygad om att den fortsatta ryska attityden till efterforskningsarbetet var starkt beroende av valresultatet. Schmorak sade mig efter mötet, att man på israelisk sida hoppades, att Jeltsin skulle vinna presidentvalet och att han då skulle utse en utrikesminister som var mera positivt inställd till väst och till Israel än den nuvarande.

Polens ambassadör förmedlade intryck från mångårigt samre med Sovjetunionen och Ryssland i liknande känsliga frågor. Även om order utgått från högsta ort om totalt och öppet samarbete, så betydde inte detta att alla ryssar var beredda till samarbete. Det var svårt, menade han vidare, att tro att arkivforskningen om en så betydande person som Raoul Wallenberg inte givit något resultat. Normalt var även sovjetiska illgärningar väl dokumenterade

i arkiven. Han kunde inte ha försvunnit totalt, utan spår. Dagens Ryssland borde inse, att det borde vara det till gagn att beträffande Wallenberg lägga fakta på bordet.

Jag svarade, att det vore mycket möjligt att relevanta dokument i Wallenbergfallet förstörts.

Ungerns ambassadör berättade efter mötet, att en memoarbok förra året utkommit i Ungern vari hävdas att Wallenberg skulle ha haft kännedom om massakern vid Katyn och att detta skulle ha varit bekant för KGB. Enligt min kollega sägs i boken att detta kan ha varit anledningen till att Wallenberg greps av sovjetiska trupper. Boken har (i provisorisk engelsk översättning) titeln "The Miko Mystery - The Connection between Zoltan Miko and Raoul Wallenberg in the Hungarian Resistance 1944-1945." Den har författats av Vilmos Bondor och är skriven på ungerska samt utgiven av Puski-förlaget. För mig var detta en nyhet, men boken kanske redan är känd för er. I annat fall föreslår jag att den införskaffas via ambassaden i Budapest. Det skulle vara intressant att få era kommentarer.

Frågan om hedersmedborgarskap nämndes bara i förbigående av Grunberg och Canadas ambassadör men föranledde i övrigt inte några kommentarer från övriga deltagare.

Det undandrar sig mitt bedömande om det överhuvudtaget är meningsfullt att rikta en begäran till FN:s generalsekreterare av det slag som Grunberg tänker sig. Kanske finns det redan ett lämpligt forum inom FN-systemet för sådana frågor.

Vad beträffar hans tanke på en ambassadörskommitté har jag svårt att se vad den skulle kunna tillföra efterforskningsarbetet. Det är väl föga troligt, att ambassadörerna i Tel Aviv skulle ha något

särskilt att bidra med i ämnet som inte deras regeringar i så fall lika gärna kan kommunicera till Stockholm. Grunberg angav i varje fall inte närmare vid mötet hur han tänkt sig att en sådan kommitté skulle arbeta. För övrigt kan man naturligtvis fråga sig om en sådan bör upprättas av en utomstående person som Grunberg. En annan sak är väl om intresserade ambassadörer på platsen själva ser ett behov av att samarbeta inom ramen för en särskild kommitté.

Själv har jag som framgått av vår tidigare rapportering från början varit skeptisk till nyttan av ett möte av det slag som Grunberg tagit initiativet till och som nu ägt rum. Denna skepsis har också delats av Guy von Dardel, med vilken jag sedan min ankomst hit - och särskilt den senaste månaden - haft åtskilliga samtal per telefon. När mötet nu ägt rum måste jag tillstå, att även om anslutningen av kollegor blev större än jag väntat blev det konkreta resultatet av mötet tyvärr lika magert som jag hade befarat. Inga nya uppgifter framkom vid själva mötet, och ingen av de närvarande officiella representanterna antydde möjligheten av att Raoul Wallenberg skulle kunna erhålla något ytterligare hedersmedborgarskap.

Då jag är övertygad om att Grunberg kommer att följa upp med att snart ta kontakt med oss, vill jag avslutningsvis understryka, att det är angeläget att vi snarast får en instruktion om hur vi ska ställa oss beträffande hans två förslag om brev till FN:s generalsekreterare och om inrättande av en arbetsgrupp på ambassadörsnivå här i Tel Aviv.

Carl-Magnus Hyltenius

SVERIGES AMBASSAD

BUDAPEST

1996-05-20

Per Anger meddelat 96-05-31
att den omtalade
medaljen utdelas av
det ungerska RW-Förbundet.
Detta meddelat till
tit. per telefon samma
dag.

Ambassadrådet

Lage Olson

Utrikesdepartementet

141/001

PM

INKOM UD			
1996-05-24			
Avd	p	Gr	2
Mål			Σ

Wallenberg-ärendet

(\$ bil.)

Broder,

Bifogade brev, som översatts till svenska, jämte bilagor, har inkommit till ambassaden från 83-årige Lajos Viczián, som 1944 var verksam vid det tryckeri som tryckte upp formulär till de skyddspass vilka utfärdades av Raoul Wallenberg. Viczián säger sig som belöning för sitt ej riskfria arbete vid tryckeriet av ambassaden i januari 1992 ha förlänats en silverplakett, som överlämnades utan "följebrev", som han nu vill erhålla. Viczián har, vad jag kan se, inte efterlämnat några spår på dossier. Jag vore tacksam om Du från Ditt håll undersökte möjligheten att tillmötesgå Vicziáns begäran.

Hälsningar
Sören Lundvall
Sören Lundvall

Postadress

Ajtkai Dürer sor.27 A
1146 BUDAPEST
UNGERN

Gatuadress

Ajtkai Dürer sor.27 A
BUDAPEST

Telefon

268 08 04

Telefax

268 08 07

Telegram

Svensk
Budapest

Telex

223647

Ärade ambassad!

Anhållan!

Under hösten 1944 var jag medlem i den femhövdade tryckeribrigad, som på Raoul Wallenbergs beställning tryckte skyddsbrev för att rädda de judiska ungrarna. Vid vårt företag utfärdades c:a 4500 skyddsbrev och Peter Bajtai, historiker vid Utrikesinstitutet, har sammanställt frågan.

I belöning för mitt deltagande i den då livsfarliga uppgiften, fick jag i januari 1992 av Er, utan följebrev, en silverplakett i en liten ask med blått sammetsfoder och däri på en pappbit Wallenbergs foto med en kort beskrivning om anledningen till att denna plakett utgetts. För att styrka detta bifogas av mig undertecknade fullmakter från Uppsala universitet, kopia av intyg och brev till mig från Bajtai. Jag anhåller respektfullt om att ni måtte i efterhand tillsända mig det följebrev, som var avsett att åtfölja plaketten. Jag är 83 år och går mot mitt livs slut och är den ende överlevande av de fem i brigaden. Jag har lovat de ungerska myndigheterna, att donera dessa dokument till Széchenyi Biblioteket.

Jag anhåller respektfullt om att de 6 st, idag helt oersättliga dokument jag sänt in för beskådande, måtte ovillkorligen återsändas till min adress.

Jag tackar för er hjälp med speciell högaktning.

Bilaga: 6 dokument.

Pensionerade Lajos VICZIAN

Tisztelt Nagykövetség!

1966.04.29.

Kérelem!

1944-őszén tagja voltam annak az öttagú nyomdász brigádnak akik RAOUL Wallenberg Ur megrendelése alapján a zsidó vallású magyarok megmentése érdekében menleveleket nyomtatott! a Mi vállalatunk 4.500 db. menlevelet készített, a kért összesefogását Bajtai Péter Ur a Külügyi Intézet történésze végezte!

Az akkor életveszélyes feladatban való részvételém jutalmául 1992 év januárjában kaptam Önöktől kísérőlevél nélkül egy ezüst Wallenberg emlékérmét kis dobozkában kék bársony béléssel benne egy kartonlapon Wallenberg Ur fényképe és egy rövid leírás, arról, hogy miért került az érem kiadásra! Fentiek igazolására csatoltan bemutatom egyrészről az általam aláírt Upsala University felhatalmazásokat, Bajtai Ur hozzám intézet igazolását és levelének fotókópiáját! Tisztelettel azt kérném, így az életem vége felé, 83-éves vagyok, s csak egyedül élek az öttagú brigádból, hogy az éremhez szánt kísérőlevelet pótlólag megküldeni sziveskedjék! Igéretet tettem a magyar hatóságoknak, hogy ezeket az iratokat a szécheyni Könyvtárnak hagyományozom!

Tisztelettel azt kérem, hogy a bemutatásra küldött hat darab, ma már nem pótolható okmányt címemre feltétlen visszaküldeni sziveskedjenek!

Szives intézkedésüket megkülönböztetett Tisztelettel megköszönöm!

Melléklet 6. db. okmány!

Viczián Lajos ügyellőtől
1092.Kinizsi-u.17.II.9/1

MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK
SZÖVETSÉGE

ברית הקהלות היהודיות
בהונגריה

Budapest, VII., Síp u. 12.

..... 57.
Válaszcseleén szíveskedjék
erre a számra hivatkozni.

Viczián Lajos úr

Budapest
Kinizsi u. 17.
1092

Tisztelt Viczián Úr!

Engedje meg, hogy ezúton köszönjem meg mindazon tevékenységét, amellyel hozzájárult a budapesti üldözöttek megmentéséhez.

Öröm volt olvasni azokat az igazolásokat, amelyeket hit-testvéreink állítottak ki az Ön részére.

Kérem, ne értse félre, és ne legyen rossz érzése, hogy a Dohány utcai emlékfán a neve nem kerül elhelyezésre, ugyanis csak olyanok neveit helyezi el az Emánuel Alapítvány, akiket az üldöztetés időszakában pusztítottak el.

Sajnos, érdeklődésünkre, a FOTEX-től azt a felvilágosítást kaptuk, hogy nincs tulajdonukban emlékérem (nekünk sincs birtokunkban).

Befejezésül még egyszer köszönöm az üldözöttek nevében kifejtett tevékenységét és Isten áldását kérem Önre.

Budapest, 1995. október 5.

Melléklet: 2 dosszié

Tisztelettel:

(Zoltai Gusztáv)
ügyvezető igazgató

A felhatalmazásban foglaltakat, csak a hátoldalon rögzített észrevételek tudomásulvételével és betartásával tartom érvényben levőnek!

1992.01.31.

FELHATALMAZÁS

Alulírott, ezúton megadom a jogot az Uppsala Egyetemenk és a "The Raoul Wallenberg Project"-nek, hogy hangfelvételt és visszaemlékezésemet tudományos publikációk és kutatási vállalkozások számára felhasználhassa. Ezáltal átruházom azt a jogot, hogy ~~neven említésével~~ vagy említése nélkül vagy más jellegű azonosíthatóság nélkül, a rögzített hangszalagon lévő visszaemlékezésem teljes egészét, vagy bármely részét felhasználhassa. Továbbá ~~azt a jogot is megadom az Uppsala Egyetemenk és a "The Raoul Wallenberg Project"-nek, hogy nyilvánosságra hozza, vagy publikálja hangfelvételtem teljes egészét, vagy bármely részét, feltéve, hogy az tudományos és oktatási célokat szolgál.~~ A "The Raoul Wallenberg Project" kötelezettséget vállal arra, hogy hangfelvételtem teljes egésze, vagy bármely része csakis tudományos vagy kutatási célokra kerül felhasználásra.

RELEASE FORM

I, the undersigned Respondent, hereby grant to Uppsala University and "The Raoul Wallenberg Project" the right to use my tape recorded voice and testimony in scholarly publications and research projects. This grants the right to use, with or without my name or other identification, any and all of the testimony contained on the recorded tape. I, also hereby grant Uppsala University and "The Raoul Wallenberg Project" the right to air or publish all or parts of my tape recorded voice in public so long as this occurs in scholastic and/or educational situations. The Raoul Wallenberg Project guarantees that any and all use of my tape recorded voice will be for educational, scholastic and research purposes only.

Dátum/Date: 1991.06.21.

Aláírás/Signed:

Megjegyzés/Note: A ma átadott 40-oldal gépeltség jelenlegi formájában publikációs célra nem alkalmas! A hangszalagot is csak a tárlókat után használhatók! A felhasználáshoz csak egy járulok hozzá!

Uppsala Universitet	Address/Address	Telefon	Phone	Project Administrator
Raoul Wallenberg-projektet	Århusgatan 5, 2. ut. 20	08 - 18 15 70	+46 18 18 15 70	The Swedish Institute
	3-752-21 Uppsala	08 - 18 15 71	+46 18 18 15 71	for North American Studies
	Sweden			(SINASI)

A tuloldali 1991.06.21-i felhatalmazás kiegészítése, ill. módosítása!

Tisztelt Bajtai Ur!

Sajnálattal állapíthatom meg, hogy első találkozásunk alkalmával nem adott tájékoztatást arról, hogy a beszélgetésünk, ill. az én visszaemlékezésem mi célt szolgál és miként kívánják felhasználni, így kénytelen vagyok a felhatalmazás néhány megjegyzésére visszatérni!

1/ az első bekezdés önmagában ellentmondást tartalmaz! "más jelleget azonosíthatóság nélkül" a visszaemlékezésben végig hivatkozom munkahelyemre és arra, hogy valóban miként is gyártottuk le a menleveleket!

X Ragaszkodom ahhoz, hogy a felhasználás a nevem megismertetése nélkül történjen!

Azt, hogy a Szénágy céget miként lehet kihagyni azt nem tudom!

Megjegyzem, hogy a gévelt anyag kétszer 24-oldal! Mindkét csomagból a 23-ik oldalt megcsonkítottam! Az okot, ha alkalmat ad a találkozásra szóban elmondom! Telefon jelentkezésére számítok, utána felkeresem!

Kikötésem, hogy a visszaemlékezés Magyarországon nem történhet sajtó, rádió és televízió útján!

Szállagon a 23-as oldalakon a gévelt szöveg szerinti törlést kérem szíveskedjek elvégezni! /azt a részt kérem törölni, amit én a visszaemlékezésben az értelmezési hibákat kijavítottam! küldött példányon a származásra vonatkozó rész! /levágtam!

Fentiek szíves tudomásulvételét és visszaigazolását kérem!

Tisztelettel!

Viczián Lajos

1992.01.31.

Az emlékeim alapján emlékeztetlek a beszélgetésre, ill. a visszaemlékezésre.

1992.01.31.

Bajtai Ur.

1992.01.31.

Felhatalmazás.

Tisztelt Viczián Ur!

Az ellenőrzésre átadott interjú-példányt, a hozzá mellékelte levélét és a felhatalmazást megkaptam. Természetesen a változtatásokat tudomásul veszem. De engedjen meg néhány megjegyzést e tárgyban:

1. Szeretném emlékeztetni arra, hogy Ön volt az, aki a Jánoson keresztül - telefonszámát átadva - engem megkeresett, mint egy olyan személy, aki Wallenberget ismerte, neki Schutzpassokat állított elő. Ezek után én Önnel felvettem a kapcsolatot, kérve, hogy személyesen találkozhatnánk, hogy magnóra rögzíthessem visszaemlékezését. Ön erre hajlandó volt és fogadott.

2. A beszélgetésünk alatt elhangzott bizonyos részleteket adott személyekről, eseményekről és körülményekről Ön a későbbiekben ezeket nézve kompromitálónak ítélte meg. Amennyiben Ön az interjú alatt ezeket a részeket felelősséggel elhagyta volna - hiszen tudta, hogy a magnó be van kapcsolva -, akkor most Önmagát és engemet is rengeteg munkától és energiától szabadított volna meg.

3. Annak megítélését, hogy ez az anyag - sok mással egyetemben - archiválási, oktatási és tudományos célra alkalmas e, kérem bízsa a szakemberekre. Én az Ön visszaemlékezéseinek - még a fogasított változtatások ellenére is - nagyon nagy történelmi értéket tulajdonítok, mert nagy mértékben tisztázza azt az eddig fehér foltnak tartott körülményt, hogy miképpen állították elő a svéd védőútleveleket, és azt, hogy miért volt olyan nehéz hamisítani. Amióta Raoul Wallenberggel kutatók és laikusok foglalkoznak, Ön az első és talán marad az egyetlen, aki erre nézve hiteles tájékoztatást tud/ott/ adni.

4. Természetesen az, hogy Ön miről és kiről tájékoztatja az utókor /felelősséggel/, csakis az Ön joga meghatározni, és ezt mindenkinek el kell fogadnia. De szeretném felhívni a figyelmét arra, hogy kutatócsoportunk munkáját és tagjait két éves tevékenysége alatt a megkérdezett személyek részéről /is/ nagyfokú és nyílt bizalom övezte. A 220 interjúalany egyike sem kívánt mindezidáig oly mértékű és igényű változtatásokat eszközölni, mint Ön - de, hangsúlyozom, ez az Ön természetes joga, amit akceptálni kell és akceptálni is fogunk.

Tisztelettel,

Budapest, 1991. június 25.

U.i.: Amennyiben továbbra is igényt tart magnószalagnak egy másolatra, természetesen eljuttatok egy példányt, de megismétlem a személyesen már közölt tényt, hogy a gépelt példány megegyezik a szalagon levőkkel.

Uppsala University
Raoul Wallenberg-projectet

Address/Address
St Larsgatan 5, 2 tr
S-752 21 Uppsala
Sweden

Telefon
018-18 15 70
018-18 15 71

Phone
+46 18 18 15 70
+46 18 18 15 71

Project Administrator
The Swedish Institute
for North American Studies
(SINAS)

A felhatalmazásban foglaltakat, csak a hátoldalon rögzített észrevételek tudomásulvételével és betartásával tartom érvényben levőnek!

1992.01.31.

FELHATALMAZÁS

Alulírott, ezúton megadom a jogot az Uppsala Egyetemenk és a "The Raoul Wallenberg Project"-nek, hogy hangfelvétелеmet és visszaemlékezésemet tudományos publikációk és kutatási vállalkozások számára felhasználhassa. Ezáltal átruházom azt a jogot, hogy ~~neve~~ említése nélkül vagy említése nélkül vagy más jellegű azonosíthatóság nélkül, a rögzített hangszalagon lévő visszaemlékezésem teljes egészét, vagy bármely részét felhasználhassa. Továbbá ~~azt a jogot is megadom az Uppsala Egyetemenk és a "The Raoul Wallenberg Project"-nek, hogy nyilvánosságra hozza, vagy publikálja hangfelvétелеm teljes egészét, vagy bármely részét, feltéve, hogy az tudományos és oktatási célokat szolgál.~~ A "The Raoul Wallenberg Project" kötelezettséget vállal arra, hogy hangfelvétелеm teljes egésze, vagy bármely része csak tudományos vagy kutatási célokra kerül felhasználásra.

RELEASE FORM

I, the undersigned Respondent, hereby grant to Uppsala University and "The Raoul Wallenberg Project" the right to use my tape recorded voice and testimony in scholarly publications and research projects. This grants the right to use, with or without my name or other identification, any and all of the testimony contained on the recorded tape. I, also hereby grant Uppsala University and "The Raoul Wallenberg Project" the right to air or publish all or parts of my tape recorded voice in public so long as this occurs in scholastic and/or educational situations. The Raoul Wallenberg Project guarantees that any and all use of my tape recorded voice will be for educational, scholastic and research purposes only.

Dátum/Date: 1991.06.21.

Aláírás/Signed

Megjegyzés/Note: A ma átadott 40-oldal gépett anyag jelenlegi formájában publikációs célra nem alkalmas! A magánéleletem iránti érdeklődés után hangfelvételim a felhasználáshoz csak így kerülhet hozzá.

Uppsala University	Address/Address	Telefon	Phone	Project Administrator
Raoul Wallenberg-projektet	Box 116, Uppsala 751 21, Sweden	018-18 15 70	+46 18 18 15 70	The Swedish Institute for North American Studies (SINAS)

A tuloldali 1991.06.21-i felhatalmazás kiegészítése, ill. módosítása!

Tisztelt Bajtai Ur!

Sajnálattal állapíthatom meg, hogy első találkozásunk alkalmával nem adott tájékoztatást arról, hogy a beszélgetésünk, ill. az én visszaemlékezésem mi célt szolgál és miként kívánják felhasználni, így kénytelen vagyok a felhatalmazás néhány megjegyzésére visszatérni!

1/ az első bekezdés önmagában ellentmondást tartalmaz! "más jelleget azonosíthatóság nélkül" a visszaemlékezésben végig hivatkozom munkahelyemre és arra, hogy valóban miként is gyártottuk le a menleveleket!

X Ragaszkodom ahhoz, hogy a felhasználás a nevem megismertetése nélkül történjen!

Azt, hogy a Szénásy céget miként lehet kihagyni azt nem tudom!

Megjegyzem, hogy a gépett anyag kétszer 24-oldal! Mindkét csomagból a 23-ik oldalt megcsonkítottam! Az okot, ha alkalmat ad a találkozásra szóban elmondom! Telefon-jelemtkezésére számítok, utána felkeresem!

Kikötésem, hogy a visszaemlékezés Magyarországon nem történhet sajtó-útján történő megjelenésre, és nem történhet az elektronikus média (radio és televízió útján)!

Szállagon a 23-as oldalakon a gépett szöveg szerinti törlést kérem szövekként elvégezni! /azt a részt kérem törölni, amit én a visszaemlékezésben az értelemzavaró hibákat kijavítottam! küldött példányon a származásra vonatkozó részt! /levágtam!

Fentiek szíves tudomásulvételét és visszalgazdálkodását kérem!

Tisztelettel:

Viczián Lajos

1992.01.31.

Az aláírás (Lajos Viczián) a fentiekben
még nem történt meg.

1992.01.31. 1992.01.31.

1992.01.31. 1992.01.31.

1992.01.31. 1992.01.31.

1992.01.31. 1992.01.31.

1992.01.31. 1992.01.31.

Tintelt värian lör!

Käsi most meksidõn õnnel or

intuigi epri endeti neldingst

Kõõtsit annet igroben!

Tintelõõd i tõnnelõõd:

1932. jänin 25.

P. B. Põte

Tisztelt Viczián Ur!

Az ellenőrzésre átadott interjú-példányt, a hozzá mellékelte levélét és a felhatalmazást megkaptam. Természetesen a változtatásokat tudomásul veszem. De engedjen meg néhány megjegyzést e tárgyban:

1. Szeretném emlékeztetni arra, hogy Ön volt az, aki a Jánoson keresztül - telefonszámát átadva - engem megkeresett, mint egy olyan személy, aki Wallenberget ismerte, neki Schutzpassokat állított elő. Ezek után én Önnel felvettem a kapcsolatot, kérve, hogy személyesen találkozhassunk, hogy magnóra rögzíthessem visszaemlékezését. Ön erre hajlandó volt és fogadott.

2. A beszélgetésünk alatt elhangzott bizonyos részleteket adott személyekről, eseményekről és körülményekről Ön a későbbiekben ezekre nézve kompromitálónak ítélte meg. Amennyiben Ön az interjú alatt ezeket a részeket felelősséggel elhagyta volna - hiszen tudta, hogy a magnó be van kapcsolva -, akkor most Önmagát és engemet is rengeteg munkától és energiától szabadított volna meg.

3. Annak megítélését, hogy ez az anyag - sok mással egyetemben - archíválási, oktatási és tudományos célra alkalmas e, kérem bízsa a szakemberekre. En az Ön visszaemlékezéseinek - még a foganásított változtatások ellenére is - nagyon nagy történelmi értéket tulajdonítok, mert nagy mértékben tisztázza azt az eddig fehér foltnak tartott körülményt, hogy miképpen állították elő a svéd védőútleveléket, s azokat miért volt olyan nehéz hamisítani. Amióta Raoul Wallenberggel kutatók és laikusok foglalkoznak, Ön az első és talán marad az egyetlen, aki erre nézve hiteles tájékoztatást tud/ott/ adni.

4. Természetesen az, hogy Ön miről és kiről tájékoztatja az utókor /felelősséggel/, csakis az Ön joga meghatározni, s ezt mindenkinek el kell fogadnia. De szeretném felhívni a figyelmét arra, hogy kutatócsoportunk munkáját és tagjait két éves tevékenysége alatt a megkérdezett személyek részéről /is/ nagyfokú és nyílt bizalom övezte. A 220 interjúalany egyike sem kívánt mindezidáig oly mértékű és igényű változtatásokat eszközölni, mint Ön - de, hangsúlyozom, ez az Ön természetes joga, amit akceptálni kell és akceptálni is fogunk.

Tisztelettel

Budapest, 1991. június 25.

U.i.: Amennyiben továbbra is igényt tart magnószalagnak egy másolatára, természetesen eljuttatok egy példányt, de megismétlem a személyesen már közölt tényt, hogy a gépelt példány megegyezik a szalagon levőkkel.

Uppsala University	Address/Address	Telefon	Phone	Project Administrator
Raoul Wallenberg-projectet	St Larsgatan 5, 2 tr	018-18 15 70	+46 18 18 15 70	The Swedish Institute
	S-752 21 Uppsala	018-18 15 71	+46 18 18 15 71	for North American Studies
	Sweden			(SINAS)

SVERIGES AMBASSAD

TEL AVIV

T E L E F A X sid 1 (7)

Datum 1996-05-28	Dnr 76 ✓	Dossierbet. R 18 W
---------------------	-------------	-----------------------

INK. UTRIKESDEP.

D.No

1996 -05- 28

AVD

P

GR.

2

MAL

Eu

UTRIKESDEPARTEMENTET

Re Ungersk bok om Raoul Wallenberg

För Pol 1 (Hans Magnusson)

Härmed insända kopia av innehållsförteckning m m avseende den bok om Raoul Wallenberg som omnämndes i hbr Hyltenius-Magnusson 1996-05-21, för den händelse ni önskar införskaffa denna. Enligt min ungerske kollega torde boken vara lätt tillgänglig i bokhandeln i Budapest.

Hyltenius

AMBASSADEN TEL AVIV KL 12.20/ÅT

500.-Fr.

Könyvünk az 1944 évi magyar ellenállás történetével foglalkozik. Bőve részletesen tárgyalja Mikó Zoltán vezérkari ezredes köré szervezett csoport tevékenységét.

Ha az ellenállás nagyon fontosba kerüléséket közzé indult el. A főváros és az ország nyugati fele német csapatokkal tele. A nyilas kormány mindenképpen elfogadta a Gestapo irányítású szocietárius irányítást azokat a politikai és katonai vezetőket, akik a háborúból való kilépéssel és az ország demokratizálásával meg akarták szabadítani Elnémet az országot.

Itt az ellenállás kapcsolatát tartott Wallenberggel is, aki a zsidók és lengyel menekültek mentésével kapcsolatban fedezetet szerezett és aki a Mikó-csoport segített ebben a munkájában.

A szerző, Bondor Vilmos egyik aktív tagja volt az ellenállásnak. Részben saját visszaemlékezéseivel, részben pedig az akkor időközönként való dokumentumok alapján írta meg könyvét. Magyarán az az a kérdés, hogy miért tartóztatták le és hárasták el Moszkvába az oroszok Wallenberget, a svéd katonai attache-t. Bizonyos, hogy a Kárpát-vidékkel kapcsolatban foglalkozó okmányok miatt kellett őt elbűntetni. Ugyanis 1944 novemberében, amikor a Gestapo feladta a hűségét a lengyel emigrációnak, azok, mint az akkori időkben, a hűségét Wallenbergnek. Wallenberg azt a saját irattárával együtt - Mikó Zoltán segítségével - az egyik budapesti bank páncélszekrényében helyezte el. Ezt elfoglalásuk ezek a papírok az oroszok kezébe kerültek, a hűségüket elhárították a Kárpát-vidék vonatkozó nyomonkérő és az ezzel kapcsolatos arányokat. Ők a németeket védőként meg a lengyel hazafiak hűségét, ezek az okmányok azonban egyértelműen az oroszok bűnöségét bizonyították volna. Így került bele Wallenberg, Mikó és a szerző egy nemzetközi intrikába.

BONDOR VILMOS

A MIKÓ-REJTÉLY

Mikó Zoltán és Raoul Wallenberg
kapcsolata a magyar ellenállásban
1944-1945

PUSKI

Mikó Zoltán,
rep. székados
1943. július 2-án

BONDOR VILMOS
A MIKÓ-REGTÉLY

BONDOR VILMOS

A MIKÓ-REJTÉLY

Mikó Zoltán és Raoul Wallenberg
kapcsolata a magyar ellenállásban
1944-1945

Extrahálva

PÜSKI, BUDAPEST 1995

© BONDOR VILKOS, 1975

ÖZSÓZÓ

A Működésük Emlékiratának (Monográfiájának)

Fuero Kiado Kft.

Dunham L., Lopez o. 16. 1012, Teléfn.: 201-444

Rechtsanwalt: Dr. Peter Sander

POSKI KONWERSJA

Budapest 1., Krisztina tér 26. 1013. Telefon: 175-7763

Theodore David Nilsson, C.A.D. E.T.

NY 2000b; 77T NY 2000a

Polish version: Ntando Anduqisi

ISBN: 963 026 6518

Ebben a könyvemben a II. világháború végén Magyarországon kialakult ellenszili-
lts és az ezzel kapcsolatos „Mikó-féle” mozgáson történelvi igazságerkem megírni.
Csofatos szemfényektől személtetve képzet kapjon az olvasó, de így is árnyalt
képet kapunk arról, hogy a főtörzstalakó mán ment keresztül 1944-45 telén.
Az az ellenszili mostanra mostanra gyermeke volt a magyar történelmének. A
szovjet megszállás első éveiben még megjelentek ott, az első fők, 1947-től
kezdet kezdetben már csak a szovjet hadsereget támogató állásfoglalás partján moz-
gathattak dombortörzstől ki, megfordítva egy jó kelet fűszereit. A magyar nemzeti
ellenzáró még bevezetni nem lehetett. Könyvem rámutat a „fűszere” jelzőre a
népszavazásra, éltéppen akkor, ha az a magyar „fűszere” köztérfelől.
Ma már jól tudjuk, miért csináltuk. Az oroszok kezdetől fogva ellenzáróval
viselkedtek a nemzeti és egyben európai Magyarországon gondolkodó szemben. Ne-
Magyarországra volt szükségük, akik éppen ezért nem emelhetek egy békés-
ellenzárókon a maguk igazságit. Kovács Imre fű és volt parasztról képviselő
olyan helyreteretenteni, amelyben a magyarok érdemeiket szerepeltetnek volna.
Igy értetted, hogy a háború után demokrácia világháború kormányzatnak, jlt-
dálás” után olyannyit megéltéppénz jelzőt let az ellenszili az emeltes, hogy
csaknem harmadik évtizedtől kezdett elcsúszni, amíg újból bevezetni és fűt lehetett róla.
Igy szillettett meg 1976-ban Gázi József történelmi könyve: „Fűnyak a fű-
szárnyon”. De még itt is lltiznak a cenzúra nyomai. Az fű csak nehéz klt-
sáza”, sem felvitt, ahogy az az NDKV nyomozó beállították, hanem demok-
ratikusnak gondolkodó ember és jó hazafi volt, aki az akkori Magyarország hely-
zetét világháború lltta.

Amlakor ezösa került az elenellrás, a legutóbb ember az 1944. év utolsó hónapja-
ira gondolt. Pedig akkor már csak a véget mozzanatok zajlották. Ugyanis már Ko-
ribban, a néel hatáson edcsán – Auszria beokszelése után – lehetett sejenl,
hogy Hildernek további ambíciói vannak, hogy első-utóbb szorra kerli Magyar-
országot is.

A második bécsi döntéssel már kiléptek a kőből. Úgy szervezték meg körük és a romáinak között Erdélyt, hogy a két államot magukhoz kössék. 1941-ben pedig megkezdődött a szeptek ellenálló miniszterelnökünk, gróf Teleki magyarságát és beleszervezték a háborúba.

helyzet megvalósul az országot – keletre csúnya a kormányzat, – ki-
kényszerítését a zsidóság deportálását, amelynek következtetésével a magyarok
az is nyilván.

A politikai életmódunkhoz hozzájárultak a katonák is. Ígyérték elgondolva nem fejeztünk ki fel a harcra vezetői hirtével alakultak, vezették hadvezetéseket be azonosít be annak egyidejű és a döntő pillanatokban esetben harcolt öket, fel-
Allozva a saját csapataik megmentéséért.

I. Ifjúsági adatal.

Budélyben, Híradóházban született 1915. ézept. 6-án. Későbbi szolgálatra 1937 októberében vonult be a nyíregyházi 12. gy. e.-hez a déryesi Tiszán Jertén Tudományegyetem padjáról, majd III. évez bőlcsészallagát. A katonai szolgálatra vonatkozó adatai a következők:

1941-ben hadnagy,

1943-ban főhadnagy,

1995. márc. 15-én dandártábornok.

Pogácsa ezred 1945. febr. 26-án. Szabadlapon helyezték 1956 júniusában.

II. A fronton való vezénylései:

1. 1942 nyarán a hadmérnöki testületen lévő 2. magyar hadmérnök katedrálisan a 7. hadosztály 35. gy. ezredéhez.

2. 1944 augusztusában a 8. póthadvezénylő katedrálisan, amelyik a Szeged, Temesvár, Arad térségében és a Duna-Tisza közötti folyóvizek hadmérnökei.

3. A magyar ellenállási mozgalmában, a fővárosi névtelen 1944/45. évi. Törvényi írt meg ezt a korszakot.

A Don melletti harcokban részt vevő hadmérnöki munkáját. Páldán a szász védelmi vonalaknak a kiegészítése és annak megújítása a szemben álló szovjet erők ellen, továbbá a német villamosított és támaszkodó megújítására és végül a védelem, harcselemlények végrehajtása az orosz vonalak ellen. Terveken részt vett az 1943. jan. 12-én megindult szovjet támadás elleni harcokban.

Karrieri magánéletében jellemző, amit az ezredparancsnok dr. Vécsey Béla ezredes jegyzett be a naplójában, hogy „Bondor Vilmos hadnagy, az ezred legértékesebb tisztje. 1943. jan. 12-étől 27. alkalmával jelentősen buktak és helyett végre felderítés jellegű és romboló vállalkozások. Mígkor a 35. ezredet ültérítették, ő vezényelte a sikeres kitérőket a rohamot.” A fenti adatok a Hadmérnöki Múzeumban lévő naplójában találhatók meg.

III. Kisebbségi élet

A Magyar Érdemrend Lovagkeresztje a hadtisztságon kardokkal

Szent István, Károlyi László, Dicsőfő Érdemrend a hadtisztságon kardokkal

Német II. osztályú szolgálat

Tisztelettel három sebesülést szenvedett

Német Védőerő Kommandó

Futóidő és Erőfője bevonással érmék.

IV. Ismereti munkái:

A Don melletti harc cselekményeiről írt cikkek a Magyar Kat. Szemle 1943-44-ben megjelent számában.

A villámgyors hadtisztságra című könyv, kiegészítéssel. 1994-ben jelent meg a Zrínyi Kiadónál.

Jelenleg az Egyetemi Államokban, Kaliforniában él, de minden évben hazatér.

TARTALOMJEGYZÉK

1. Kód című, kód után	5
2. Az életemről megvilágított Pécsett	7
3. Megindul a szervezkedés és a kitérő	11
4. Szolgálat a Kézdában	13
5. Ismerkedés Mikó vl. szolgálatával	17
6. Tisztelettel a Baross katedrálisan	20
7. Kitérők a Magyar Fronton	24
8. Munka papírokat kapunk az írók	27
9. Nyilvános veretek Próbázt	32
10. Egyre jobban ad a lakosság szemrevétele	37
11. Hamisítják a nyíri parancsokat	41
12. A Gőrgy zsidóvilág elindul a Borsabányban	45
13. Lakosság a Borsabányban	49
14. Kitérők az oroszoktól való kapcsolat felvételre	53
15. Ártalmat tervek kidolgozása	56
16. Kitérők a főváros	61
17. Kitérők kitérők át az oroszok	66
18. Szeged Villamsházának	69
19. Kitérők egy frontvonalas kitérőre	73
20. Tisztelettel a Sípeli szolgálat	75
21. Megindul az érdeklődés, kitérők a csaták	80
22. A Szeged kitérők kitérők	85
23. Tisztelettel a világháború	91
24. Az érdeklődés egyvilágos elhalasztás	96
25. Sípeli megindul a sort	100
26. Kitérők a Sípeli	103
27. Megindul a sort	107
28. Partizánmozgalmak Magyarországon	111
29. Ártalmat a Kiszeged kitérők	115
30. Győzelem a kitérők	119
31. Életemről írtam	123
32. Pécsett kitérők a Borsabányban	127
33. Ártalmat a Borsabányban	132
34. A Villamsházának való kapcsolat után nyomoznak	135
35. Ártalmat a világháború	139
36. Ültérített egy rabeszküsző	142
37. Borsabányának Constantinában	146
38. Borsabányának Constantinában	150
39. Életemről írtam	155
40. Ártalmat a világháború	160
41. Szeged kitérők a Borsabányban	165

42. A bűnözői csoportok elleni fellépésekben 174
43. Tűlélvélők Miki ellenfelei között 178

Méltóságok

1. HERTEL ENDY János nyílt parancs 1944. december 1. 181
2. MIKÓ Zoltán vezérkari ezredes és BONDOR Vilmos főhadnagy ügyében 181
- szabadonbocsátást kérelmez magának és özvegyi Mihály Béla 182
- miniszterelnök és Vörösmarty János honvédelmi miniszter 182
- alkalmazott (1945. július 12.) 182
3. Vörösmarty János vezérkari ezredes és BONDOR Vilmos főhadnagy 182
- ellenfelei között az Ideiglenes Nemzeti Kormány miniszter- 182
- elnökeinek (1945. szeptember 14.) 182
4. Tildy Zoltán miniszterelnök kérelme Szvildov marrai úrbirtok 183
- Mikó és Bondor szabadonbocsátásáról, wéltényekről 183
- leírása (1946. január 12.) 183
5. Nagy Ferenc miniszterelnök levele Szvildov 183
- alkalmazott úrbirtok (1946. július 20.) 183
6. Szvildov Vilmos Nagy Ferencnek (1946. augusztus 9.) 184
7. Dákos Pál főosztályvezető ügyvezető feljegyzése Bondor Vilmos 185
- rehabilitációjáról (1956. október 18.) 185
8. Magyar és orosz nyelvi igazolás Mikó Zoltán 187
- rehabilitációjáról (1992. december 17.) 187
9. Magyar és orosz nyelvi igazolás Bondor Vilmos 188
- rehabilitációjáról (1992. december 17.) 188
10. Magyar Kormányzat elnöke és honvédelmi minisztere 189
- MIKÓ Zoltán posztumusz vezérparancsát és Bondor Vilmost 189
- dandártábornagya lépett elő (1995. március 15.) 189

Bondor Vilmos adóiról 190

Hertelendy János,
1945. január 1-én

Raoul Wallenberg
1944. január

Ärende

Re RW Och Harald Hjelt

Inkom Krypto

Adress

1996 -05- 2 8

Text

Datum

1996-05-28

Dnr

38 ✓

Avd

P

Grupp

2

M&I

Eu I

Ambassaden Helsingfors

Re RW och Harald Hjelt

Ambassaden ombeds att kontakta Harald Verner Hjelt på den av Er inrapporterade adressen i Helsingfors och till honom ställa några frågor i anslutning till de bakgrundsdokument som tidigare översänts till ambassade i syfte att underlätta sökningen efter Hjelt.

I första hand vore vi intresserade av att få veta följande:

1. När och var vistades Hjelt i Sverige efter kriget?
2. Närmare uppgifter om påstådda möten med RW. När, var och hur?
3. Närmare uppgifter om Hjelts möten Med Rudolf Hedrich Winter von Schwab i Werchne-Uralsk.

CABINET

Delges: HM, pol 1:1, LO, UD/H/ESEK, MF, pol 1:1

Ifylles av telegramexpeditören

Avsändt den

Klockan

Sign

SVERIGES AMBASSAD
LISSABON

T E L E F A X sid 1 ()

Handläggare: Roger Gartoft

Datum 1996-05-30	Dnr 128	Dossierbet. IN 18
---------------------	------------	----------------------

INK. UTRIKESDEP.	
D.No	
1996	05-31 06-03
P	2 2u'

Utrikesdepartementet

Re Artikel om Raoul Wallenberg.

För Pressbyrån samt pol 1:1 (Olson). Refax amb
Washington (via UD).

Vi noterar att en av de större dagstidningarna i Portugal - Diário de Noticias - i sitt söndagsmagasin den 26 dennes in extenso återgav den i US News and World Report tidigare publicerade artikeln om Raoul Wallenberg. Artikeln har på portugisiska fått titeln "ÄNGELN VAR SPION - Svensken Raoul Wallenberg var spion i amerikanarnas tjänst".

Asp-Johnsson

Avsant:	Datum	Kl.	Sign.
---------	-------	-----	-------

Adress
Rua Miguel Lupi 12-2°
P-1200 LISBOA
Portugal

Telefon
01-395 52 24

Telegram
Svensk

Telex
12554

Telefax
01-396 56 88

MD

LO: 10

Sida 1 (av 14)

Västerås 1996-05-29

Utrikesdepartementet

Utdelningen för saknade vinstar

10335 Stockholm

a.o.

10

Fallet Raoul Wallenberg

96-05-31
P2 F2 1 (701)

Jag kom att tänka på idag på en händelse hemma i Finland. Har inte kommit ihåg det tidigare under de senaste åren. Denna händelse tog rum i mitt barndomshem i hallen. Direktör Kalevi Rekola och hans hustru Marjatta Rekola hade varit hemma hos oss och kälsat på. Jag kommer ihåg bara när de skulle gå. Pappa Heikki Kaikkonen hjälpte dem med ytterkläderna. Det brukade han göra så gott som alltid när vi hade gäster. En mycket strekig stämning blev det plötsligt. Kalevi Rekola stod närmast ytterdörren. Hans fru Marjatta Rekola stod bredvid honom framför ett klädschåp. Pappa stod vid klädhängarna och klädhyllan/garderoben. Jag stod bredvid pappa framför köksdörren och källardörren (de två dörrarna ligger bredvid varandra). Mamma Ulma Kaikkonen gick in i köket.

Sida 2 (av 14)

Västerås 1996-05-29

Utrikesdepartementet

Modellningen för räknade svenskar

103 35 Stockholm

Fallet Raoul Wallenberg

Kalevi Pekola drog fram ett vapen. Vad han ville av pappa och mamma, det kommer jag inte ihåg. Men där emot känns det riktigt att namnet Raoul Wallenberg sades i det sammanhanget. De ville, alltså Kalevi Pekola, att Raoul Wallenberg skulle arbeta åt dem. Raoul Wallenberg kunde ju ryska språket och Kalevi Pekola hade tänkt utöka verksamheten på deras sängfabrik och börja sälja till Sovjetunionen. För mig känns det riktigt, att ovanstående diskussion fördes under deras besök. Jag var rätt så liten, kanske under skolåldern eller i folkskoleåldern. Som tur var, så var farbror Matti Kaikkonen hemma då. Han kom ner från övervåningen och hade vapen. Farbror Matti hade vapenlicens och det hade även Kalevi Pekola. Ingen blev skjuten då, och Kalevi och Marjatta Pekola gick hem/gick ut.

Sida 3 (av 14)

Västervik 1996-05-29

Utrikesdepartementet

Utdelningen för ratnade svenskar
103 35 Stockholm

Fallet Raoul Wallenberg

Det hade funnits en byggnad framför
huset där bakstugan fanns. Jag menar
bakstugan i Nynäs Herrgård där vår
familj bodde när jag föddes år 1946.
En del sade, att byggnaden hade varit
en fängelse; andra sade att den hade
 varit en ladugård. Av den byggnaden
fanns endast grunden kvar. Jag kommer
ihåg, att jag och några andra barn
var och häckade bort cement i grunden.
Jag hade komster på mig och bar bort
cementblock i en hink. Vi barn ville, att
man skulle göra en bollplan där istället.
Sedan ordnade de vuxna så att det
blev en gräsmatta där. Jag vet inte
fortfarande, om det funnits en fängel-
se där och kommer ihåg att man aldrig
pratade om det hemma hos mig. Nynäs
Herrgård ägdes ju av Finlands Röda
Kors. Direktör Kalevi Rekola hade köpt
tidigare herrgårdens ladugård, som låg

Sida 4 (av 14)

Västnäs 1996-05-29

Utrikesdepartementet

Utdelningen för räknade venskter

103 35 Stockholm

Fallet Raoul Wallenberg

vid landsvägen Lahti - Heinola. Han hade byggt om ladugården till sängfabrik. Jag har varit där inne några gånger och kommer ihåg, att det fanns många maskiner i bottenvåningen och det verkade vara rätt så trångt. Veikko Hennala arbetade där som förman. Han var Marjatta Petolas bror. Jag kommer inte ihåg, om någon arbetstagare fått en arbetskada där.

I mitt föregående brev till Er 96-04-1 skrev jag, att jag för min del vill avsluta "fallet Raoul Wallenberg" i och med det brevet. På något sätt kändes det, att andra, t.ex. Peter Wallenberg, känner bättre till "fallet Raoul Wallenberg". Jag berättade i det brevet, att jag var en sommar några gånger till kyrkogården i Heinola och skötte gravar. Det jag skrivit om Lammaskallio (Färbergkullet/Färberget) och Kyrkodammen känns

Utrikesdepartementet

Modellningen för sätade svenskar

103 35 Stockholm

Fallet Raoul Wallenberg

fortfarande verkligt. Sedan kom någon och sade, att jag inte fick vara där. Jag kommer ihåg, att det då fanns några bilar parkerade/"stannade" framför trappan till kyrkogården. En av dessa bilar var en svart direktörbil eller en svart diplomatbil. Det var inte många bilar; två eller tre. Jag vet fortfarande inte, var Raoul Wallenberg är begravnen. Om han har dött; försvunnen är han i alla fall för oss svenskar. Jag tror fortfarande, att han dog i eldsvådan i Nynäs Herrgård och att kroppen sedan dolde i en liten rö. Om kroppen senare togs upp och begravdes på något håll, det känner jag inte till. Jag kommer ihåg, någon eller några sade, att mannen hade begravts i Heinola Kirkokylä (finsk Heinola Kyrkoby (svenska). Det finns en begravningsplats där också. Kalevi Petolas dötter Maijaana och jag skulle rida dit

Sida 6 (av 14)

Västerås 1996-05-2

Utrikesdepartementet

Modelningen för sättnade venskar
103 35 Stockholm

Fallet Raoul Wallenberg

en dag med Pekolas ridhästar. Jag kommer ihåg, att hästarna eller åtminstone "min" häst började galoppa med jättefart. Jag tror inte, att vi hann enda till Kyrkbyn utan var tvungna att vända tillbaka. Jag fick ont i baken och har aldrig ridit på en häst efter det. Detta har hänt någon gång före år 1961. Marjaana gifte sig med Petri Joensuu och de bor numera i Laktis såvitt jag vet. Petri Joensuus föräldrar byggde ett hus på Myllyoja i närheten av stadsgränsen till Heinola. Jag har aldrig varit hemma hos dem, varken hos Marjaana och Petri Joensuu eller hos Petri Joensuus föräldrar Kalevi och Marjatta Pekola har också en son Antti Pekola. Har aldrig varit hemma hos Antti Pekolas familj. Marjaana är nu cirka 46 år och Antti cirka 43 år. Vad jag hört för många år sedan, så är Antti Pekola egen företagare/småföretagare.

Sida 7 (av 14)

Västervik 1996-05-29

Utrikesdepartementet

Modellningen för sårade svenskar

103 35 Stockholm

Fallet Raoul Wallenberg

Vi hade inte telefon hemma hos oss när jag var barn och ung flicka. I början hade vi hyresgäster i övervåningen: sjuksköterskan Maire Koikkalainen och ingenjör Taito Koikkalainen. De hade telefon och vi kunde ringa ibland därifrån. Jag har också varit och ringt från telefonväxeln i byn. Först fanns en telefonväxel hos Helenius och sedan hos Turkin. Vi fick också ringa från hos familjen Leikki och Maire Leppänen. Leppänen var närmaste granne åt Lahti-hållet åt Rekola. De var mycket trevliga och bra människor. De hade minst två barn: Olli och en större dotter. Eventuellt en större dotter till. Olli Leppänen är nu cirka 47 år. När jag varit rätt så liten, så att bena knäppat när till bromsen och gasen i en större amerikansk bil, fick jag köra Rekolas bil på privat väg förbi Leppänens gård

Sida 8 (av 14)

Västerås 1996-05-29

Utrikesdepartementet

Modelningen för sårnade svenskar

103 35 Stockholm

Fallet Raoul Wallenberg

Vi var på väg från någon jaktstuga eller ridstuga till Rekola. De vuxna hade kanske tagit litet alkohol. Olli Leppänen hade hört att jag körde bil. Så en kväll jag åter körde hade han ställt ett par leksakstramplilar mitt på vägen precis bakom deras lada. Jag hann se tramp-lilarna, slammade bilen och flyttade tramp-lilarna åt sidan av vägen. Olli byggde tramp-lilar av trä med sina kompisar. Ilieikki Leppänen har dött i hjärtinfarkt för många år tillbaka. Jag tror att det var i slutet på 1950-talet eller i början av 1960-talet. Jag tror att Ulaire Leppänen lever fortfarande. Om jag minns rätt så har en av Ulaire Leppänens döttrar arbetat på Röda Korset, Nynäs Herrgård. Min brors Kalevi Kaikkonen's fru Anneli Kaikkonen har också arbetat där. Dessa personer kanske vet något eller har hört talas om "fallet R. Wallenberg".

Utrikesdepartementet

Modelningen för räknade venskter

103 35 Stockholm

Fallet Raoul Wallenberg

Kalevi Rekola sålde deras hus på Myllyojä på 1970-talet någon gång och flyttade till en större lägenhet i Helsingfors.

Kalevi och Marjatta Rekola har avlidit, liksom min mor Alma Kaikkonen, min far Ilkka Kaikkonen och min farbror Matti Kaikkonen.

Olli Leppänen har gått i Myllykylän Kansakoulu (Myllykylän folkskola), där jag. Folkskolläraren Ilmari Toivonen var filatelist/hade frimärkssamling som hobby. Jag kommer ihåg, att han frågade mig om han kunde få eller kunde få se amerikanska frimärken som vi hade. Han hade nämligen hört, att vi fick post från USA. Familjen Mikkonen hade emigrerat till USA (eller Kanada). De skrev till oss. Lenn Oksman både skickade paket och skrev till oss. Hansa Mikkonen var och hälsade på hemma hos oss sommaren 1963. Farbror Oksmans bror med hustru

Utrikesdepartementet

Utdelningen för sättnade personer
103 35 Stockholm

Fallet Raoul Wallenberg

hade ett hus i närheten av oss. Jag tror, att familjen Koikkalainen känner till familjen Oksman bäst numera. Det var i alla fall trevligt för oss att få paket från Amerika. Såvitt jag minns, så var Ilmari Toivanen inte hos oss och tittade på frimärken. Han händer, att jag tog med mig några frimärken till skolan. När familjen Mikkonen emigrerade så köpte kapten Esko Vihonen deras hus och ett stort tomt. Esko Vihonens son Sakari Vihonen är professor i finska språket. Jag är godmor/fadda till Sakari Vihonens son Lauri Vihonen. Har inte haft kontakt med familjen Vihonen sedan början av 1960-talet, ungefär. Det senaste jag vet om dem är att Sakari Vihonen är professor i Jyväskylä Universitet i Finland. Esko Vihonen och hans hustru Liusa Vihonen har avlidit för länge sedan.

Sida 11 (av 14)

Västervik 1996-05-29

Utrikesdepartementet

Utdelningen för saknade svenskar
103 35 Stockholm

Fallet Raoul Wallenberg

Jag har fortfarande litet problem med att få årtalen rätt för en del händelser i mitt liv. Flygplansolyckan då Bob Kennedy dog var antagligen på sommaren år 1961. Var hos Ilmi Puikkonen på Kuusitie (Granvägen) i Helsingfors efter olyckan. Sommaren år 1962 reste jag tillsammans med Paula Haajanen till Luleå och hälsade på Paulas syster Maila. Min mor Alma Kaikkonen dog 24.11.1963. USA:s president John Kennedy mördades 22.11.1963. Mamma begravdes 6.12.1963. Olyckan, då jag ramlade från scooters baksäte var antagligen på sommaren 1964. Jag tror att det var ungefär enligt följande. Två män kom på scooter/lätt motorcykel hem till oss. Den mannen som körde motorcykeln var en norsk läkarkandidat/läkarstuderande. Han hade ett sommararbete i Finland. Han studerade i Tyskland.

Sida 12 (av 14)

Västerås 1996-05-29

Utrikesdepartementet

Utdelningen för sättnade svenskar
103 35 Stockholm

Fallet Raoul Wallenberg

Läkarkandidaten hade varit hemma hos oss några gånger tidigare samma sommar. Han gjorde någon slags examensarbete och jag hjälpte honom med det. Samlade material och i det sammanhanget var bl.a. hos familjen Rossi. Jag kommer inte ihåg namnet på läkarkandidaten och har inte träffat honom efter sommaren 1964. Jag tror, att den andra mannen var Jörn Donner. Kvällen då olyckan hände, kom dessa två män till oss. Läkarkandidaten parkerade sin vita scooter vid steget som går till taket i mitt barndomshem. Han gick sedan till husets gamla del och pratade där med min bror och andra som v. fanns där. Jörn Donner och jag skrev ett brev om regeringsbildning. Vi hade två timmar på oss att skriva. Vi blev färdiga med brevet litet tidigare. Donner tyckte, att resultatet blev bra.

Sida 13 (av 14)

Västervik 1996-05-29

Utrikesdepartementet

Utdelningen för sakenade svenskar

103 35 Stockholm

Fallet Raoul Wallenberg

Ilan hade en vinflaska med sig och
tyckte att vi skulle fira resultatet.

Jag gick med på det. Dock var vinet
för surt för mig och jag fick springa
till toaletten för att spy. Då vaknade
min far och undrade vad jag syssla
de med. Ilan kom till mitt rum och
tog flaskan i handen. Utagligen var
han rätt så arg. Jag sprang ut och
läkarkandidaten kom också ut från
gamla delen av huset. Ilan startade
scootern och jag satte mig på bak-
sätet. Ilan körde backen ner och
mot en stor sten nedanför huset.

Jag fick liten skada i huvudet eller
shock. Låg där och kommer fortfa-
rande inget mer än att jag såg
ett par bruna skor. Det kom någon
som hjälpte mig upp. Jag har hört
eller tror att läkarkandidaten giftte
sig med Ulla Petola. Ulla Petola

Sida 14 (av 14)

Västerås 1996-05-29

Utrikesdepartementet
Avdelningen för sakkade svenskar
103 35 Stockholm

Fallet Raoul Wallenberg

är dotter till Kalevi Rekola i hans tidigare äktenskap. Kalevi Rekola och hans första hustru hade även en son. Det är kanske bara en gång jag sett honom. Det var utanför Rekolas hus då Sila och hennes bror kom tillsammans och talsade på deras far. Sila var nog före olyckan.

Det kan vara så, att Donner och jag reste till USA senare på sommaren. Jag trivdes inte där och ringde då till Kalevi Rekola. Han ordnade så, att jag kunde flyga hem. Fick hoppa fallskärm från flygplanet för att komma hem. Antagligen var det fråga om ett mindre flygplan som transporterade gods. Känner mig osäker om denna resa och kan hända att jag blandar ihop det med något annat.

Loppas, att Vi har nytta av innehållet i detta brev för "Fallet R. Wallenberg".

P.S. Sommaren år 1965
upptäckte jag första
mannen i Sverige

Katri Kaitkonen (sv. medb.)
Vasagatan 26 A, 4 tr.,
72215 Västerås